NOTLAR/1950 ÖNCESİ

ŞİİRLER VE ZİYA İLHAN'A MEKTUPLAR

KEMAL TAHİR

BAĞLAM

NOTLAR/1950 ÖNCESİ KEMAL TAHİR 5

NOTLAR/1950 ÖNCESİ

ŞİİRLER VE ZİYA İLHAN'A MEKTUPLAR

KEMAL TAHİR

Yayına Hazırlayan : **Cengiz Yazoğlu**

BAĞLAM

Bağlam Yayınları / 30
Kemal Tahir / **Notlar** / 5
Birinci Basım : Temmuz 1990

ISBN : 975 - 7696 - 12 - 9
975 - 7696 - 13 - 7

Yayın Hakları (c) : ONK Ajans
Bağlam Yayıncılık

Kapak : Yurdaer Altıntaş

Dizgi :Ayyıldız Matbaası
Baskı Erenler Matbaası

BAĞLAM YAYINCILIK

Ankara Cd. 13/1
34410 Cağaloğlu - İST.
Tel. 513 59 68

ÖNSÖZ

«Büyük sanatçı, birikmiş milli güçleri gün yüzüne getiren sanatçıdır.»

Kemal Tahir

«1950 Öncesi» bölüm başlığı altında sunacağımız notlar, imzası ile ilk romanının yayınlanmasından önceki 25 yıllık birikimi, hazırlığı ve aşamaları ile Kemal Tahir'in romancı kişiliğini daha iyi tanımak imkânını bize verecektir. Bu ilk kitapta Kemal Tahir'in 1931-1933 yıllarında yazdığı şiir defteri ile şair arkadaşı Ziya İlhan'a 1933-1938 yılları arasında yazdığı mektuplar (*) yer almaktadır. Şiir defteri ve mektuplar, 1931-1938 dönemindeki Kemal Tahir'in edebiyat dünyasının önemli bir bölümünü yansıtmaktadır.

Kemal Tahir bir söyleşisinde, edebiyatla ilk ilişkisinin 16-17 yaşlarında şiirle başladığını belirtmekte ise de bu şiirlerinden hiçbiri bize kadar uzanamamıştır. Bu yaşlar Kemal Tahir'in Galatasaray'da öğrencilik yıllarına rastlamaktadır. Kemal Tahir'in edebiyat ile ilgili ilk yazılarını Sayın Erman ŞENER'in haber vermesiyle Kadıköy'deki seyyar bir sahaftan edindiğimiz şiir defteriyle başlatabiliyoruz. Notların yayını sırasında, sarı defter yaprakları arasından çıkan bir nottan (**) Kemal Tahir'in 1931 yılı Nisan ayında askere alındığını, 1932 yılının Ekim ayında terhis edildiğini ve 1933 yılının Mayıs ayına kadar da işsiz olduğu-

(*) Kemal Tahir'in notları arasında, Ziya İlhan'a yazdığı mektupların fotokopilerine rastladık. Fotokopi alınışından kaynaklanan boşluklar ile eksik sahifeleri ( ) şeklinde gösterdik. Bu mektup fotokopilerinin Kemal Tahir'e nasıl ulaşmış olduğu bizce bilinmemektedir.

(**) Bk. Ek.

nu öğreniyoruz. Defterdeki tarihlerden içindeki şiirlerin bu dönemde yazıldığını sanıyoruz.

1933 ve önceki yıllarda, gerek Zonguldak maden işletmesindeki muhasebeci yardımcılığı sırasında, gerekse Zonguldak'tan döndükten sonra notlarından ve ölümünden sonra yayınlanmış otobiyografik özellik taşıyan kitaplarından Kemal Tahir'in en önemli eşyasının kitap olduğunu görüyoruz. Kitapla olan bu ilişkisinin, 20 yaşın başlarındaki Kemal Tahir'in şiir defterine eklediği «Edebiyat Benim Teşrih Masamda» başlıklı değerlendirmesinden, hem kendinden önceki hem de çağdaşı edebiyatı, edebiyatçıları ve basını, mizah-hiciv karışımı bir dille eleştirebilecek bir birikimi sağlamış olduğu sonucuna varıyoruz.

1931 ve izleyen yıllarda Kemal Tahir'in şiirlerinin dergilerde yayınlandığı bilinmekle birlikte bu şiirler derlenmemiştir. Elimizde yalnızca sözü edilen şiir defterindeki şiirleri ile 1940'lı yılların başlarında, Çankırı ve Malatya Cezaevinden, öbür cezaevlerindeki arkadaşlarıyla sürdürdüğü şiirli mektuplaşmaları bulunmaktadır. Kemal Tahir'in şair yönüne bütünlük sağlamak amacıyla şiirleri bir arada yayınlıyoruz.

Şiirlerinin bu derlenmesi Kemal Tahir ile ilgili bir belge önemini taşımaktadır. Bu şiirler aynı anda Kemal Tahir'in o yıllardaki çalışmasının, hazırlıklarının bir parçasını oluşturmaktadır. İleride büyük romancı Kemal Tahir'i ilk bu şiirlerinde görebilmemiz, izleyebilmemiz olanağı karşımıza çıkmaktadır. Kemal Tahir'in edebiyatla ilişkisinin ilk biçimlenmeleridir.

Bu dönemden itibaren Türk edebiyatındaki yerini bilinçle almaya hazırlanan Kemal Tahir'i, Fatma İrfan Serhan'ın yayınladığı **«Mektuplar»** (***) ile bu kitaba eklediğimiz Ziya İlhan'a yazılan mektuplardan izleyebiliyoruz. Bu mektuplar 1930'lu yılların hem Kemal Tahir'ini ve hem de o yılların edebiyat dünyasını tanıtan belge değerindedir.

Söz konusu dönemlerde Kemal Tahir bir kaç arkadaşı ile birlikte **«Geçit»** adlı bir edebiyat dergisi çıkarma hazırlıkları içindedir (****). Ziya İlhan da adı geçen derginin hazırlıkları içinde bulunmaktadır. Böylece söz konusu mektuplardan Kemal Tahir'in 1930'lu yıllarda edebiyat ile ilgili görüşlerini tanımamız olanağı bulunduğu gibi yine aynı yıllarda gençlerin bir edebiyat dergisi çıkarmaları yolundaki serüvenlerini de izleyebilmekteyiz.

(***) **«Kemal Tahir'den Mektuplar»**, Sander, 1979.

(****) **«Geçit»** dergisi ve bu dergiyi çıkaranlar hakında ayrıntılı bilgiyi **«Kemal Tahir'den Mektuplar»** (Sander, 1979) adlı kitapta bulabilmek mümkündür.

Biz notların önemini yalnızca belge olma özellikleriyle sınırlı saymıyoruz. Kemal Tahir daha o günlerde günlük başarı ya da elde edilecek günlük övgülerle yetinmemiştir. Çalışmaları belli bir amaca, geleceğin büyük sanatçısı olmaya yöneliktir. Ve bu amaca inançla ve amacın gerektirdiği saygıyla bağlıdır. Bu nedenle «**Geçit**» dergisini çıkaran gençler arasında bugün adı bilinen, anılan yalnız Kemal Tahir kalmıştır. Kendisini büyük bir edebiyatçı olmaya hazırlamaktadır. Elimizde bulunan bu şiirler ve çalışmalar büyük romancı Kemal Tahir'i hazırlayan çalışmaların ürünüdür.

Kemal Tahir, daha o yıllardan büyük bir sanatçı olma hazırlığı ve sorumluluğu içindedir. Bu sorumluluk içinde hem eski edebiyatımızın değerlendirmesi işine girişmiş ve hem de sanatına sahip çıkarak çağdaş edebiyatla ilgili belli sorular yöneltmeye 1930'lu yıllarda başlamıştır. Kendisini büyük bir sanatçı olmaya hazırlayan Kemal Tahir Türk sanatının geleceğine de sahip çıkmaktadır.

Sanat, insanların ve toplumların karşılaştıkları sorunları anlama ve açıklama biçimlerinden birisidir. İnsanlar ve toplumlar, karşılaştıkları sorunları çözümlemek için bunlarla boğuşmak zorundadır. Tarih de bu boğuşmanın öyküsünden başka bir şey değildir. Karşılaştıkları sorunların aşılabilmesi ölçüsünde ilerlemeden söz edebilmek imkânı doğmuştur. Sorunların aşılabilmesi için her şeyden önce bu sorunların insanlar ve toplumlar tarafından kendi ilişkileri içinde açıklanabilmesi gerekir. Bu açıklamayı yapabilmek bir beceri ve başarı işidir. Böylesine bir beceriyi ve başarıyı gösterebilmek her zaman mümkün olmayabilir. Bu durumda toplum içinde ve insanlık tarihinde belli bir görev yüklenmiş olan sanatçı, sanatıyla ortaya çıkar. Sanatçının en büyük özelliği de, insanların ve toplumların olayları kendi ilişkileri içinde açıklama, açıklayabilme olanağı bulamadığı hallerde bu işi üstlenip, sanatıyla bu vazgeçilmez açıklamanın elde edilmesi yolunda çaba göstermesi, bu çabada öncülük yapmasıdır. Sanatın yüceliği de buradan kaynaklanmaktadır.

Kendi ilişkilerini açıklamada güçlükler taşıyan sorunlar romana elverişli bir ortamı hazırlar. Ama ancak bu sorunların önemi, bunları açıklamaya sanatıyla yaklaşabilme başarısı gösteren büyük romancıların ortaya çıkmasına izin verir. Büyük romancılar, içinden çıktıkları toplumların karşılaştıkları belli sorunlara bir açıklama getirme imkânının belirmesiyle dünya edebiyatındaki yerlerini almışlardır. Bir yanda hemen kendi sınırlarında İslâm âlemiyle boğuşmak durumunda bulunan, öte yanda Batı'nın Yakın Çağ deniz aşırı yayılmacılığında öncülük etmiş ama gelişmeler dışına düşmüş İspanya Cervantes'i yetiştirmiştir. Yine

XIX. yüzyılda belli sorunlarla karşılaşan Rusya, bu sorunlara bir açıklama getirme ve dünya tarihinde belli bir rol oynayabilme imkânının toplumda belirmesi üzerine Dostolevski'yi dünya edebiyatına tanıtmıştır.

Türkiye'de de XX. yüzyıl başlarında sorunların açıklandığı sanıldığı, sıranın bu yeni açıklamaların heyecanının halka aktarılması gerektiği, bunun yeterli sanıldığı dönemde Kemal Tahir şairdir. Böyle dönemlerde yapılan açıklamanın toplumsallaştırılması ve daha geniş bir çevreye mal edilmesinde sorunlar bulunduğundan irdeleyici düz yazı yerine yeni oluşumların, siyasî seçimlerin heyecanını taşıyan şiir etkili olmuştur. Ama sorunların kavranıp açıklanması çabasında şiir yetersiz kalmıştır. Devrim öncesi aydınlık çağı Fransası'nda önemli bir şair adının bulunmamasına karşılık XIX. yüzyıl Fransız edebiyatında sayılamayacak kadar şair vardır. Kemal Tahir'in şiirden romana geçişini şairlik yıllarında getirilmiş açıklamaları yetersiz bulması, Türk gerçeğine yeni bir açıklama getirme zorunluluğunun bilincine varmasının sonucu sayabiliriz.

Kemal Tahir büyük romancıydı. Çünkü Türkiye'nin sorunları, günümüz dünyasını anlamamıza izin verecek temel sorunlardır. Kemal Tahir büyük romancıydı. Çünkü bize, yine belirtelim kolaya kaçmamamız. üzerinde çalışmamız koşuluyla, sorunların anlaşılması ve çözümlenmesi yolunda çok önemli ip uçları bırakmıştır.

Kemal Tahir, hazır açıklamaların yetersizliğini sezinlediği için romancı, büyük romancı olmuştur. Bu sezinlemesinin kendi yanılgısı olup olmadığı konusunda yılmak bilmez bir çalışmaya girişmiştir. Türk insanının zenginliğini ve sorunlarının çözümünü gün ışığına çıkarmaya bütün yaşamını adadı. Getirilen hazır kalıplar ve açıklamalarla yetinmedi. Batı açıklamalarının Türkiye'nin, Türk insanının sorunlarını anlamakta ve çözümlemekte yetersiz kaldığını, açıklamanın ve çözümün bize düştüğünü görmüştü. Bu nedenle yerliydi. Kemal Tahir, Batı'nın bize sunduğu bütün açıklamaları biliyor ve çok yakından izliyordu. Batı bize çözüm getirmiş olsaydı, Kemal Tahir gibi Türk insanı ve gerçeğine saygı duyan birisi için bu çözüme karşı çıkmak elbette söz konusu olamazdı. Türk insanının önüne sunulmuş hazır açıklamalarla yetinmiş bir kişi olsa idi bugün bildiğimiz Kemal Tahir yerine şiirleri anlamlı günlerde okunan, yerli yabancı Devlet büyüklerinin sofralarında boy gösteren edebiyatçılardan birisi olmaktan öteye gitmezdi.

Cengiz YAZOĞLU - Baykan SEZER

EK : 1

NOTLARINDAN 1933'e KADAR KEMAL TAHİR'İN ÖZGEÇMİŞİ (*) :

908 Doğdu.
914 Mahalle mektebine gitti. 6 yaşında.
915 İptidai mektebinin birinci sınıfına girdi. Nazilli'ye gitti.
916—918 Burdur'da üçüncü sınıf.
919 Kasımpaşa iptidaisinde 3. sınıfta 12 yaş.
920 Mektep tatilde.
922 6. sınıftan mezun.
923 15 yaşında Galatasaray 3. sınıfa giriyor.
Şükran'la münasebet.
924 Galatasaray 4'de İstanbul'a taşınma.
925 Galatasaray 5'de.
926 Galatasaray 7'de İki sınıf atlıyor.
927 Galatasaray 8 de 19 yaşında mektebi bırakıyor.
928 Zonguldak'a gidiyor.
930 Dönüyor.
931 Nisan'da askere alınıyor.
932 Teşrinievvel'de (Ekim) terhis oluyor.
933 Mayıs'a kadar işsizdir ve romanımız başlıyor.

(*) C.Y. Notu: NOTLAR/SANÂT - EDEBİYAT 1, s. 5'te Kemal Tahir'in nüfus kâğıdında yazılı doğum yılını 1910 olarak belirtmiştik. Alıntısını yaptığımız yukarıdaki notlarında Kemal Tahir, doğum yılını 1908 olarak veriyor. Bu farklılık karşımıza yeni bir araştırma konusu çıkarmaktadır.

ŞİİR DEFTERİ

BEN!

«Kaari! Sana uzatılan bu eli
çekinmeden sıkabilirsin, onda
kir yok, nasır var.»

Kemal Tahir

BOŞLUKLARI BİR KADEH GİBİ DOLDURAN SES

Kırık kalplerden akan, kandan ahenk alarak
Ölüm mabetlerinin çanını vurdu, sesim!
Yıldızları kararmış, geceden renk alarak,
Boşlukları bir kadeh gibi doldurdu, sesim!

Ademi kucaklayan, kadir sükûtlar bile
Parçalandı. Çığlığım aksedince derinden...
Fırtınalı sesimin, âsi türküleriyle
Mesafeler silindi, toprağın dizlerinden...

ŞİİRİMLE KARŞI KARŞIYA

Zevkimiz sökülen bir apoletti omuzdan
Her giden biraz neş'e götürdü ruhumuzdan
Kahkahası biten bir sevinç gibi boşaldık!..

Yine ışıksız döndük, ümidin yollarından
Kalbimizde karanlık, gönüllerimizde kan
Biz sanki bahtımızı, ıztıraplardan aldık..

Gözlerimiz donuk, boş, alnımız çizgi çizgi
Nisyan ufuklarında o kadar gizliyiz ki
Yanmamızdan bile nur uman pervaneler yok!

En sonra soframıza ölüm de aç gelince,
Alevden nefesiyle, son mumu üfleyince
Gideceğiz Allah'a, ruhumuz, eleme tok!..

AYNADA GÖRDÜĞÜM ADAM

Şakağında saçından düşen beyaz sargılar,
Yüzünde elemlerin, derin nal izleri var,
Ruhuma çekti donuk bakışlarından duvar,
Bir ayna parçasının kalbine sinen adam!..

Kara bahtı ümidsiz gönüllerden de kara
Kuru gözlerinde yaş, sislenen bir hatıra
Son hazin türküsünü söylemiş ufuklara,
Bir heykel sükûtuyla toprağa inen adam.

SESİNİ DUYDUĞUM ADAM!

Çığlığı yırtıyorken engini perde perde
Korkutur kartalları kahkahayla güler de
Gökte mi, derinde mi, yüreğinde mi, nerde?
Bu elem türküsüyle kâinatı dolduran...

Gurupları yakarken alevden nefesiyle
Bahtına meydan okur yanık inlemesiyle
Taşacak, Allah gibi, asırlardan, sesiyle,
«Fânisin» diyenleri bir hamlede susturan!..

HAKKIM!

Gelenler derd getirdi, neş'emi aldı giden
Gülüşlerim boğuldu, gözlerimin yaşında
Kalbim zehirlendi de her vefasız sevgiden,
Ben eleme kul oldum böyle yirmi yaşında!..

Adem bestekârının kırıldı parmakları
Karanlık ahengini tekrarlaymca sesim!
Gurup gibi, yakarak engini, toprakları!
Hasretimi göklere çizdi alev nefesim!

Eller (yeter) diyecek kahkahamı yazarsam
Çünkü benim gülüşüm ağlamalardan acı!..
«Elemlerden usandık» diyenler varsa ne gam
Bahtı kötrüm olanın ıztıraptır kırbacı!

BİR DEVİN ÖLÜMÜ

Ruhumu indiriyor toprağa adım adım
Dört ölüm hastasının taşıdığı sedye!
Gecenin saçlarından karanlığı kopardım
Göğsümdeki ışığı budur söndüren diye!

Kırıldı avucumda mabutların gülüşü
Kinleri bestelerken yanan rebaplar gibi!..
Hicranın da aleve benziyor dökülüşü
Billûr kadehlerdeki kandan şaraplar gibi!

Yükselmez feryatlarım belki âlemde bir an
Yüreğim bir mezarlık sükûtundan derinken...
Nisyandan korkmuyorum, gökleri tutuşturan
Güneşin ruhu bile, ölü gölgelerinken!

Benim «TANRI» ma:

(1)

BASAMAK

İman çarıklarıyla asırlardan beridir,
Silinmiş bir renk gibi, kapusunun mermeri
Loş kubbenin, ademe açılan gözleridir,
Sütunların avcunda, titreyen kandilleri..

(2)

SANA İNANMAK İÇİN

Ölen arzularımdan, kırık emellerimden
İki siyah gözyaşı, düşer diye dizine,
Zulmetlerde aşkını kaybeden ruhumla, ben
Bir gölge gibi düştüm, mabedin dehlizine!..

(3)

ŞÜPHEYİ ARTIK ÖLDÜRDÜM ALLAHIM

Sana öyle yakınken bile inanamadım
Belki de sevda gibi bir serapsın Hak! dedim
Şüphenin bağlarını koparınca kanadım
Seni kendimde buldum, ıztırapsın Hak, dedim..

SON TECRÜBEDEN SONRA

«Aşk mı? O da ne demek?»

Hiç kimse haykıramaz ben gibi isyanını
Yazdım kendi kendime ruhumun nisyanını
Camda nefeslerimden yarattığım kitaba...

Bir yeni aşka esir olmayım ah diyorken
Alevden bir denize dalmak istemiyorken,
Yeni bir geçit verdi yüreğim ıztıraba..

Serdim ayaklarına mukaddes neyim varsa
Uğruna yandım nasıl gür volkanlar yanarsa
Böyle içtim son zehri son aşkımın tasından!..

Bu kadın ki ruhu kor, beyaz alevdi eti
Seyrettim, dağıtırken, başkalara şehveti
Bir gözyaşı gölünün bulanık aynasından!..

Artık ben her muztarip ruha ağlar gibiyim
Zamana baş eğmeyen yüce dağlar gibiyim
Her hıçkıran elemden bende aksi-sedâ var..

Yıldızları sönene gündüz nedir, gece ne?
Kalbimi bir yol gibi çiğneyerek geçene,
Dilimde elveda var, dilimde elveda var..

TAPTIĞIM HAKİKAT!

«Bunu bana yazdıran tecrübeye lânet olsun.»

Seven kalbim değildir, zevke doymaz tenimdir.
Herkesin sevgilisi bir parça da benimdir..
Benimkiler nasıl ki, bir parça onlarınsa!..

Ey, gözleri kıskançlık aleviyle dağlanan
Ey, pos bıyıklarında yıldırımlar sallanan,
Ne çıkar, bir gececik benle yatan karınsa?..

Aşkı kalbinde değil, sinirlerinde yarat
Kendini bir kahbenin çürümüş koynuna at!
Bir heykelin atılır gibi taş kollarına!..

Aşk değildir, şehvettir kalpteki hızın ismi!
Dün işittim de güldüm, taptığım kızın ismi!
Dövmelerle yazılmış dinç apaş kollarına...

AH ANNEM!..

«Karanlığı seviyorum. Saçlarına benziyor
diye, çünkü seni ölüm aldığı zaman
başında beyaz yoktu. Ben sana daha
doymamıştım Anne.»

ANNEME

«Nuri ile bir ağızdan»

Dilimde bir dua mübarek adın
Bir hasret şarkısı eninim anne!
Kalbimde yaşatmam başka bir kadın
Hayatta işte ilk yeminim anne!

Anladım, saadet en büyük yalan,
Düşünce bir yıldız gibi koynundan...
Yattığın köşenin bekçisi olan
Karanlıklar kadar derinim anne!

★

«Simsiyah serviler mezar taşları (*)
Vecd ile titreyip sallanışları
Ruhuma biriken bu gözyaşları
O korkunç geceden yadigâr anne!»

Allah'tan, şeytandan, ölümden derdim
Yüz kere, bin kere ebedî derdim,
Aczime sardım da sana gönderdim,
Bu hicran şiirini yadigâr anne!..

(*) Bu son iki üçlü kıt'a, kardeşim Nuri Tahir tarafından söylenmiştir. Annemizin hasreti o kadar büyük ki, kafiye eksiği yoktur. K.T.

MEZARLIK!

Anneme :

Çevirmiş annemin yattığı yeri
Serviler bir sükût hududu gibi
Bir siyah mezara düştüktenberi
Vururmuş ruhların taşlarda kalbi!

Yokluğun marşını besteler rüzgâr,
Ölümdür bu bağın açılan gülü
Bir adem çelengi bu yerde bahar
Ruh bile burada bir parça ölü...

Her mezar toprağın yüzünde yara
Her mezar bir ömrün fânî bir izi
Ayırdı ölümün renginden kara
Bir nisyan perdesi seninle bizi

Ruhumu kavurdu yakıcı bir sam
Hasretin gönlümü dağladı yine!
Alnımı yumuşak dizine koysam
Ah anne! Nerdesin, nerdesin anne?

ASIL SEVGİ

Anneme :

Kalpleri bir yangın alevi sarsa
Her aşkı ruhlardan nisyan koparsa
Hayatta lekesiz sevgiler vardır,
Eğer (anne) namlı bir kadın varsa!

Her ömrün hicranla sönse nasibi
Her emel kararsa geceler gibi
Can verir bu ölgün dünyaya yine
En içli aşkıyle bir anne kalbi!

Felâket perdesi inse hislere
İmanlar aczile gelse dizlere
Biz anne gözünde karşılaşırız,
Saadet yurduna giden izlere..

İnanma seni her sevdim diyene
Yaranı annendir saracak yine
Aşkını yalana sığdıramaz ki,
Göğsüne bir yavru bastıran anne!

Her dişi kalbinde şehvet eseydi
Bir anne sevgisi ne bilmeseydi
Kadınlar şeytandan alçak olurdu
Annelik şerefi erişmeseydi.

GÖLGEM!

«... Ki, benim ruhumun senbolüdür.»
Kardeşim Nazım Kemal'e :

Gölgem, kaldırımlarda sürünen bir yılandır
Gölgem, benim muztarip kalbimden yıkılandır
Yüzü benzer bir çamurlu kaldırım taşma!

Onun gibi gözleri çiğnenerek oyulmuş
Onun gibi gölgem de Rabbi toprakta bulmuş
Kafasını onunçün çarpıyor yoldaşına!

Gölgem hüviyetimi bir nişan gibi taşır
Gezdiğim yolda yürür, izlerimde dolaşır
Örnek olur ömrümün sonsuz işkencesine!

Bazan, zelil, başını bastığım yere koyar
Onu böyle gördükçe gönlüm gurura doyar
Kadir karanlıkları esir etmişcesine!

GÖLGEMİN LİSANI!

— Sükûtu bir yar gibi taşırım kucağımda
Solumda bir mezar var, bir türbe var sağımda
Ölü mesafelerin çiğnerim cesedini!..

— Ben ki boş bir şekliyim, sen gibi şaheserin
Kudurmuş arzularla aşarım zulmetlerin
Bir istilâ ordusu gibi yalçın seddini!

— Kara toprakta bulur alnım, yanan alnını
Binbir keder sargısı, sardığı an alnını
Benim elemlerimdir kalbe perçinlediğim!

— Ben ki göğsünde çarpan harabeden harabım
Ben ki senin gönlünden kopmuş bir ıztırabım
Beni kat kat büyütür her «sevgilim» dediğin!

GÖLGEMİN CİNAYETİ!

Karanlığın omzuna bırakarak başımı
Hasretimle işlerken kendi mezar taşımı
Yamru yumru gölgemdi bana yoldaşlık eden!

Dizlerime kapandı, yine benim bu akşam
Ne olurdu Yarabbi, esrarını anlasam
Nasıl yaşar bir katre zehir olsun içmeden!

Yalvardım (beni yalnız bırak) diye kaç kere
Bu gece de bir köpek gibi çömelmiş yere
İnzivamın düşmanı kara bir ruhtu gölgem!

Yine arkamda işte, içli, titrek ve bitab
İhtirasa kanmamış bir kadın gibi mehtab,
Gümüşten vücudüyle yere uzandığı dem!

Neden yalnız değilim gece de gündüz gibi
Gölgemden kaçmak için ne olurdu Yarabbi?
Ayın solgun yüzünü bulutlar örtebilse...

Bahtımı karanlığa sürükler de peşinden
Neden bana ıztırap aşılar kederinden,
Eğer fâni ömrümün can düşmanı değilse?..

GÖLGEMİN NEŞ'ESİ!

Bazan bir dar kovuğa uzatarak başını
Sanki benden gizlemek ister de gözyaşını
Yalnızlığın zehrine, kanar ağlar derinden!

Islak kaldırımlarda yaşlarından bir iz var,
Gölgemin gözlerinde karanlık bir deniz var.
Öyle deniz ki derin değildir kederinden...

Gölgemin hicran dolu elindeki tasında
İki siyah alevden cehennem ortasında
Gölgem beni zulmete bağlayan bir düğümdür...

Belki ondan acımam gözlerinin nemine
Hayatta yar olurken herkesin elemine,
Gölgem, ıztırabına, bin hazla güldüğümdür.

GÖLGEMİN NEŞ'ESİ!

Sarsılan omuzları, inlemeyen sesiyle
Dudaklarında donan bir ölüm nağmesiyle:
— Ne kadar neş'eliyim, Ah ne mes'udum... dedi..

Toprağa uzanırken suya atılır gibi
Saralı bir gülüşle güldü katılır gibi
Benim gölgem hayatta hiç böyle gülmemişti.

Sordum: bu alçalışta saklı neş'e ne? diye
Sordum, hangi sebeptir böyle gülmene? diye
Bu da sakın olmasın bir ıztırap şakası?

Dedi - buldum, nihayet kendimden düşkünü ben
Senin hatta kalbini bile çiğneyen varken
Ezemiyor hayatta beni senden başkası!

ONLAR...

«Yani kariim, bakırdan yüzü,
tunçtan bakışı ve paçavralaşmış
ruhu olanlar...»

Kardeşim Kenan Şahabettin'e :

ZAFER HATIRASI

Hür bir sesin alevi sükûtu yaktı birden
Hür bir sesin elleri sarstı sağır engini
Mağlupların boş kalan kınlarına, demirden
Yeni kılınçlar döven bu ses besliyor kini..

Sormayınız kartallar neden düştüler diye?
Sormayın kanatları neden tozlara değdi?
Allah bile karanlık zırhını deler diye,
Mızraklaşan bu sese, titreyerek baş eğdi!

AÇLARIN BELDESİ!

— Açlığın boynunuza inen satırlarından
Ruhunuzu körleten çelik bir ağ geliyor.
Bağrımda çöreklenen hicran satırlarından
Yaranızı saracak bir alev bağ geliyor..

— Bakışınız taşıyor yılanlaşan bir kini
Midenizin narası ezanları susturdu.
Kudurmuş sızıların kopar kopmaz dizgini
Nabzında açlığın, ihtilâl çanı vurdu.

★

Ruhumun tamamlansın diye yoksul nasibi,
Tarihlere şan veren eski bir «adsız» gibi
Senelerce süründüm, aç memleketlerinde..

Sıska göğüslerinde, sonsuz bir hasret saklı
Yoksulluk ahtapotu burda binbir ayaklı
Her senenin elemi yama ceketlerinde...

Geceleri mehtapsız, gündüzleri gölgede
İçimizde yaşayan bu karanlık ülkede
Her yalancı sevinci yeni bir keder boğar.

Açlık devi yüzüyor gözlerinin neminde
Bu sefalet yurdunun gizli cehenneminde
Her erkek katil doğar, her kadın kahpe doğar.

AÇIN TÜRKÜSÜ!

Bir lokma ekmek.. diye gıcırdadı dişlerim
İçimdeki loşluğa düştü inleyişlerim
Kollarımda açlığı ömrüm gibi taşırken...

Son nuru sönen yüzüm çizgilerle bölündü
Gönlüme damla damla yağan donmuş hüzündü
Ben hıçkırdım, sesime kahkaha yaraşırken...

Ruhumu ıztırabm dizlerine bıraktım
Yandı gözbebeklerim, toklara kinle baktım
Nabzımda coşan kana binbir yıldırım aktı...

Bahtımın karşısında ağladım güler gibi
Gurupların koynuna düşen alevler gibi
Açlık ta içerimde kendi kendini yaktı

ELEM ÇOCUKLARI

«Ben gibiler»

Alınları çizgili, dik belleri iki kat
Gülüşleri en derin elemlerden de acı
Bu genç ihtiyarların galibi gaddar hayat
Bu genç ihtiyarların ıztıraptır baş tâcı!

Kalplerinde sam kadar yakıcı yeller eser
Mümkün mü aşk denilen hisse orda yer vermek
Ömürleri gam dolu, hailevî şaheser
Onlar için çok uzak artık murada ermek...

Ümitleri, inkisar denen sisle örtülü
Gür saçları kederin siyah yas bağlarıdır...
Duyguları ölüdür, mefkûreleri ölü
Gözleri gözyaşının kuru menbalarıdır..

Ruhlarını parçalar coşkun kuduz dalgalar,
Çürük bir tekne gibi elem denizlerinde..
Ölen bin emel ağlar, ölen bin arzu ağlar
Elem çocuklarının, solgun benizlerinde...

SOYTARI!

Acep yetmez mi daha bunca yıl inlediğin
Hasis bir çılgın gibi ölümden gizlediğin
Hayat, orospuların, şiltelerinden iğrenç..

Ölüm sana gelecek diye beklemek neden?
Ne çıkar zehir dolu birkaç acı seneden?
Öyle yıllar ki Rabbin bestelerinden iğrenç

En son umduğun nedir, bir toprak çekmece mi?
Sabahı rüya olan bir karanlık gece mi?
Hepsi bunlara yazık kederin yine dinmez..
(Biliyorum ki gülüşün hıçkırıktır soytarı)

Gülsen de hıçkırığa benzer sesin soytarı
Eleme doğmak için öleceksin soytarı
Sahneye ağlar çıktın gülerken perde inmez..

BARDA KADINLAR..

«Manzum fotoğraf»

Bir kurşun sağnağına tutulan kuşlar gibi
Erkek kucaklarına serildiler, düştüler..
Gözlerine şehvetten alev koymuşlar gibi
İsteyerek baktılar, arzuyla gülüştüler...

Kollar kilitlenince kıvranan bellerine
Memeleri dikenli göğüslerde ezildi
Benzediler Bizans'm kahpe güzellerine
Topukları mukaddes denen ne varsa sildi..

Emerek damarları bir yabancı ahengi
Uçurumlu bir zevke nehir gibi aktılar
Hafiftiler bir sürü güvercinden de çünkü
Çamur yüreklerinde sade tat bıraktılar..

OROSPU!

«Daima acıyarak baktığım ve ıztırabını kalbimde bulduğumun ismidir.»

Cam gözleri yanıyor kırık bir kalp hızıyle,
Yüzündeki çizgiler bir namus hırsızıyle
İlk yaptığı döğüşün silinmez izleridir.

Bir nişan gibi taşır sinesi çürükleri
Karanlık yüreğinden, sızan öksürükleri
Yorulmuş hayatının bükülen dizleridir..

Mazisini kaybetmiş kadın olduğu gece
Kanına tat yerine zehir dolduğu gece
Belini destek bulmuş fuhşun temellerinde

Ruhu bir taş parçası ne küskündür ne de şen
Hayatını, son nuru her adımda körleşen
Bir kâğıt fener gibi taşıyor ellerinde...

Otuziki kanlı diş gömülse de memene
Kin bağlama ağzını, gerdanını emene
Kudurmuş aç damarlar bırak doysun çiy etle

Ey ağzının rengi kan, sesinin ahengi kan,
Ey bir sözle oturan, ey bir bakışla kalkan!
Karanlıklar sönüyor, içindeki zulmetle..

Dertlerini avutma binbir zehre kanarak
Ömrünü uçuruma düşüreni anarak
Canlı bir kin heykeli gibi yaşa, orospu!

Bir tekme eksik yersin ıztıraba gülersen
Buhranlı anlarında bir an sükûn istersen
Vur zonklayan başını, taştan taşa orospu!

KALBİMİN SESİ!

«Öyle sağır ki...»

Kardeşim Enver'e :

ÖLEN GÜNEŞ - ÖLEN SEVGİ

Delinen vücudundan ince bir alev aktı
Göklere çıkan ruhu kanlı izler bıraktı
Ruh denilen hayali kana benzetti ölüm..

Bir can veriş seyretti ateş yüzlü dalgalar
Ağlayarak koşarken ufka doğru kargalar..
Günün beyaz vücudu kıvrıldı büklüm, büklüm...

Bir cenaze marşını taşıyor esen rüzgâr
Şen, penbe bir sabahtan bize kalan yadigâr
Son kandili söndüren bir karanlık selidir.

Artık zulmet aşılmaz uzun yokuşlar gibi
Kahkahası feryada benzeyen kuşlar gibi
Gündüze galip gelen geceler gülmelidir.

★

İçimdeki emeller siyah gözlerden siyah
Mukaddes kitaplarda nâşı yaşayan İlâh
Bana elbet veremez özlediğim nasibi!

Hayatta yalnız yaktın bir an bile yanmadın
Günahların örtülmez artık yalanla kadın
Çalarken taş kesilmiş mel'un bir hırsız gibi!

Sevgime ihanetti yolladığın hediye
Kalbimi çelik bir zırh içine alsın diye
Ben bu zehri içerken kadınlar raksettiler..

Bir yudumda boşalan kadehim düştü yere
Sonra bu demir kaplı çekmeceyi kaç kere
Bir kalbe benzettiler, bir kalbe benzettiler.

GİDENİN ARKASINDAN

«Guruba karşı»

Nasıl, veremlilerin en son nefesi kansa,
Nasıl, ölüm, hayatı yokluğa bırakansa
Akşam öyle siliyor, batan günün rengini..

Eriyen sahillerde yandı solgun ışıklar
Düştü gökten denizin alnına kırışıklar,
Gümüş nakışlarla ay, perdelerken engini..

★

Bir karanlık doladı hislerime kolunu
Çevirmeden ışıklı yıldızlara yolunu
Sürükledi göklerin bağrındaki inlere

Ümidini kaybeden aşkım öyle yetim ki
Gölgeli bir mezara o kadar hasretim ki
Bir servinin dizinden devrilsem derinlere...

★

Serin toprak çürütse alnımdaki ateşi
Ruhum yine boynunda bu sonsuz bekleyişi
Meşinden kırbaçların izi gibi taşır mı!?

Sevgilim dön geriye, gönlümdeki yerine
Öpmeğe doymadığım o beyaz ellerine
Benim şair kalbimden başka kalp yaraşır mı?

KÖYDE HASRET!

Yollar bir hançerin kanh ucudur
Ufukta güneşin nuru sönerken
Yollar bir hançerin kanlı ucudur
Yorulan sürüler, köye dönerken..

Dumanlar bir hicran satırı sanki
Savrulur bu sakin köyün üstünden
Dumanlar bir hicran satırı sanki
Eski bir azabı sürükler dünden..

Son bülbül âhını verir rüzgâra
Son âşık çobanın kavalı inler
Son bülbül âhını verir rüzgâra
Gündüzler erirken gece derinler.

Kafesi düşmüş bir pencere gibi
Dalıyor gözlerim her akşam yola
Kafesi düşmüş bir pencere gibi
Bir alev salkımı bıraksam yola

Zulmetin avcunda silindi izler
Yas gibi toprağa düştü de gece
Zulmetin avcunda silindi izler
Ah yine ağladım sen gelmeyince..

KATİL!

Yataktaki yerine uzandı kara gece
Artık başkasınındır, aylarca, senelerce,
Kucağımda inleyen, koynumda zevkle yatan..

Dudağımdan alınca umduğu en son tadı
Hançerini kalbime acımadan sapladı
Bir kuşun ölümünü ağlayarak anlatan...

Sevdanın maskesini geçirip gururuna
Demek yalnız lânetli bir hevesin uğruna,
Kollarımda hem güldün, hem hıçkırdın kahpece!..

Ben ki Allah'ı bile sen kadar sevmemiştim
Nem varsa hep senindir, senin olsun demiştim
Boşalttığın kadehi neden kırdın kahpece?

ÖPÜŞ

«Bütün kahpeliğin, bütün çirkefinle beni bırakıp gittiğin halde, senden sonra bir (öpüş) şiiri yazacağımı ummuyordum. Bilirsin ya.. Ben seni şehvetsiz hatta öpüşsüz, sevebilmiştim. Seni benden kaçıran belki buydu. Artık galiba ben de hayvanlaşıyorum. Sevin!»

Ey içimin alevi gözlerinde toplanan
Ey arzumu, arzulu inlemende gördüğüm
Sen göğsüme yaslanıp kendinden geçtiğin an
Sevgimizi bağladı (öpüş)' adlı bir düğüm..

Şehveti bestelerken kalbim avuçlarında
Aktı dudaklarıma, dudaklarındaki tat!..
Ruhum senindir artık bugün gibi yarın da
Ecelim bile olsa bana ağzından uzat!

ÇIPLAK!

«Hayatta en acı ve en tatlı şey, kalble değil, damarla sevmekmiş.»

Soyundu kalçasından düştü son elbisesi
Yaktı dudaklarımı zehir dolu nefesi
Hislerime şehvetin parmakları dolandı..

Odamızın havası yandı iniltilerle
Gözlerim tat denilen ezeli şaheserle
Ömrümü kucaklayan ıztıraba kapandı.

Büyülü bakışları gönlüme kadar aktı.
Vücudu en bulutsuz semalardan çıplaktı.
Faziletten, günahtan soyunmuştu biranda...

Beyaz göğsü loşluğu eriten bir güneşti
Memeleri arzunun kırbacıyla dikleşti..
Aynı kadehten içtik, yandıran da, yanan da...

Dinç kollarım kaynadı hırsla kıvrak beline
Ruhumuzu bıraktık zevkin ateş seline
Yetmez, diye inleğim, beni daha yak kadın

Dudakları dağladı, boynumu, gerdanımı,
Cehennemi bir hazla emdi alev kanımı
Ufukları dolduran denizden çıplak kadın..

BİRKAÇ ÇİZGİ

Kardeşim Ziya'ya:

AYŞE!

«İsterseniz Nafiz için...»

Kanında şehvetin samı esti de
Uzandın kollara yanarak Ayşe
Kalbinde sevilmek bir hevesti de
Ne için alçaldın kanarak Ayşe?..

Her sevda sözünden hile sezeydin
Çobanın andını dinlemeseydin
Kalplerden bir rüzgâr olup eseydin
Bir düğün gününü anarak, Ayşe!

Her kaval sana bir acı hatıra
Bahtın da gözlerin gibi kapkara
Alçalma, sevgiyle açılan yara
Sevgiyle kapanır sanarak Ayşe!

ÇEŞME!

Sükûtun avucunda bir gümüşten çıngırak
Nemli bir sesle söyler elemin türküsünü
Şeklini karanlığa esir veren bu sokak
Çeşmenin gözyaşıyla sanki yıkar göğsünü..

Ey, coşkun dertli çeşme, zulmet yaranı sarsın
En kıvrak kahkahalar doldursun çağlamanı
Ağlarken bile benden yüz kere bahtiyarsın
Kuru gözbebeklerim kıskandı ağlamanı!..

ŞEHVET !

Her hamlen öldürmede, ezmede fazileti
Hem hamlende beşere aşılanır kuduz hisler..
Ey âlemin ezelî ve ebedî illeti
Şahlanmana benziyor coşkun siyah denizler.

İstihfafla bakarak o, mukaddes cennete
(Havva) bile Halik'a seninçün âsi oldu.
Eh sendeki o korkunç cazibeli kuvvete.
Esir oldular diye nice güzeller soldu.

Doya, doya kanmadan senin ateş vaslına
Anladım hiçbir gönül muradına ermiyor..
İbadet etmedeyken birleşen ruhlar sana
Hislerim, hayalimde, Allah'a yer vermiyor.

Bir geceydi tanıdım senin kızgın tadını
Başka zevke tapmadım, o zamandan beridir..
Her orospu, her kahpe, her bir sokak kadını
Senin iğrenç dininin birer peygamberidir.

SONBAHAR MANZARALARINDAN

Kenar mahallelerin evleri!

Sanki bir son nefesle boyanır camlar kana
Yıkılmış gövdelerdir, siyah evler yanyana
En hazin ninnilerle gözü yaşlı bir ana
Uyutur yavrusunu inleyen bir beşikte...

Kudurunca fırtına, kaplamalar inilder..
Savrulur her bacadan dumanlaşan bir keder
Sanki ölüm evlere karanlık sesiyle der..
Bu kış dinleneceğim yine birkaç eşikte...

SONBAHAR MANZARALARINDAN

Beton mahallelerde...

— I —

Sırıtan çürük dişli birer ağız kapılar
Her pencere camında bir kahkaha izi var
Sönmez bir zevk bir gurur aşılar esen rüzgâr
Bu gülüşten yayılmış kafeste oturana..

Titreyen omuzların, zonklayan şakakların
Derdine yabancıdır ruhu bu sokakların
Demirden kapularda, parlayan tokmakların,
Tok sesleri bir visal müjdelerken vurana..

Burda köpekten alçak ağlayanın değeri
Bu aydınlık sokağa yolun düştüktenberi
İnleme, inlemeden geç bu yerden serseri
(Kahkahadır adım) de ismini sorarlarsa...

Allahı ölenlerin yaşar yalnız şehveti
Tatmamıştır ruhları acı denen lezzeti
Neşeleri, kararmaz bir mangalın hasreti
Şifasız bir dert gibi avucunda yanarsa!..

İSİMSİZ ŞİİR!

Geniş ufuklar sağır, güneşler bile kördü.
Sanki hayat o gün bir ölüm rüyası gördü.
Göklere, sükût adlı örümcek bir ağ ördü.
Ağlayan bulutların sisli gözyaşlarından...
Engindeki karanlık bir mezardan derindi
Haykırmayan fırtına hasta göğüslerindi
Iztırap yüreğime bir akşam gibi indi
Bahtımı bir türbenin okurken taşlarından..

BİR KOMEDİ :

Bar'da

«Onu nasıl tanıdım?»

İki perde .. Bir tablo ..

I'inci perde

— Saat (10) —

Bükülen nağmelerle coşarken iniltiler..
Haydi sen de bir kadın belini sar.. dediler..
Kollarında kıvransın zevke hasretçesine..

Nefretim sussun diye içtim ne verdilerse
Muztarip bir kalp nasıl ölümünü dilerse
Yuvarladım ruhumu zevkin işkencesine..

Tablo —Saat 3—

Bir ölüm çanı gibi üçü çaldı saatler
Çözüldü dudaklardan sarı elemli kanlar.
Hıçkırıklar duyardım, belki cazbant susaydı..

Bir kadın gülüşünden hazin rüzgârlar esti
Zevke düşkün bir gönül böyle acı gülmezdi,
İçine kahkahadan zehir damlamasaydı.

2'inci Perde

— Saat 3'ten sonra —

Yandı gözbebeklerim seni ilk gördüğüm an
Bendim solgun yüzünde saklı derdi anlayan
Ruhunu üzüyordu, bu alçalma yarışı!

Bakışım vücudunda gezinen bir böcekti
Az daha gözlerinden yaşlar dökülecekti
Okudum nazarından o, hazin yalvarışı

Sen ki bir gonca güldün barlar değildi yerin
Anlatırken ömrünü ellerimde ellerin
Bir cehennem sarıldı kalbime sözlerinden...

Göğsüne yaslanarak atladın çirkefleri
Mâzi denen geceyi aşka gömdüktenberi
Evimize nur verdin sevdalı gözlerinden..

Son Perde

Ömrüm gibi, herşeyim ve herşeyim senindi
Lâkin birden yüzüne bir siyah bulut indi
Sakin hayatımızdan, belli, mes'ud değildin!

Sen barların malıydın, ey barlardan gelen kız.
Kamçıladı ruhunu orospuluktaki hız
Ve, bir gündü, çıktığın çirkeflere eğildin!

MÜNDERECAT!

1 — Ben (1-12) *

Boşlukları dolduran ses!
Şiirimle karşı karşıya!
Aynada gördüğüm adam!
Sesini duyduğum adam!
Hakkım
Bir devin ölümü
Son tecrübe
Taptığım hakikat
«Tanrı»m

2 — Ah Annem (15-20)

Anneme
Mezarlık
Asıl sevgi

3 — Gölgem (23-30)

Gölgem
Gölgemin Cinayeti!
Gölgemin Lisanı!
Gölgemin Elemi!
Gölgemin Neş'eşi!

---

* Numaralar Kemal Tahir'in **Şiir Defteri**'ndeki sayfa numaralarıdır.

4 — Onlar (33-44)
Kükremeler..
Açların Beldesi..
Açın Türküsü
Elem Çocukları
Soytarı
Barda Kadınlar
Orospu...

5 — Kalbimin Sesi (47-58)

Ölen Güneş - Ölen Sevgi
Gidenin Arkasından.
Köyde Hasret
Katil
Öpüş
Çıplak

6 — Birkaç Çizgi.. (61-70)

Ayşe
Çeşme
Şehvet
Kenar Mahallelerin Evleri:
(Sonbahar'da)
Beton Mahallelerin Evleri:
(» »)
İsimsiz Şiir..

7 — Bir Komedi.. (71-74)

Birinci Perde
Bir Tablo
İkinci Perde
Son

BOŞLUKLARI DOLDURAN SESİN..
SONU.

DAMLALAR!

«Şiirler»

«Bu Damlalar enginden ve ebediyetten kopmadı. Engin ve ebediyet, bu Damlalar'ın dizisinden ayrılan birer damladır.»

(1931)

«KAARİ!

Bana belki isimleri neden (Damla) dır diye sorarsın..
Beşer, daima, zâhire ve şekle ehemiyet veriyor..
İsmi, müsemmasına uygun olsun istedim.
Bunlar, (Bir hiç) mi? (Bir şey) mi?..
Hüküm senindir..
Muhtemel neticelerden korkmak nasıl benimse!»

K.T.

MASKEMDEN ÖTESİ!

«Sadece bir ıztırap tebessümüdür.»
Aziz Nuri'me!

HÜVİYETİM ve ESERLERİM

Kaarilerime :

Her aynanın içinde senin de var bir yerin
Yakacaktır kendini ateş gözbebeklerin
Benim aynamdan beni sormak için eğilsen!

Hülyamızın önünde dünler bile yarınken
Damla, denizin değil, deniz damlalarınken
Bir damlada bir âlem bulursun kör değilsen!

YAZAN ADAM

«Zavallıdır Mağrurdur da...»

Ucu toprakta duran bir gölün sahilinde
Ruhunun ebediyet şarkısı var dilinde
Sanki doldurmuş gibi sonsuzluğu tasına!..

İçinde yangın değil, bir yangın yeri varken,
Mermerleşen hisleri, karanlık satırlarken
Kahkahası gurura koştu çılgıncasına!

YAZAMAYAN ADAM

«Zavallıdır.. Bir cüce yarattı.»

—Bir isyan olamadın ruhumdaki azaba
Madem ki veremedin bir şekil ıztıraba
Silinecek bir ölü gibi kalplerden izin!

—Gülme, bir hiç olduğun anlaşılacak yarın
Çünkü mısralarınla göklere yazdıkların
Bir zerresi değildir içimdeki denizin!

EĞER ŞAİRSEM BİLE

Kucağımda inleyen sedefli bir saz değil
Türküm açlığın sesi, aşka bir niyaz değil
Ben elem şairiyim, ıztırap benim adım!

Güneşler nur dilerken ruhumdaki ateşten
Şiirlerim siyahtır, her mısraı çünkü ben
Hayat diye anılan paçavradan kopardım.

BENİM KANADIM VAR!

«Karanlığın bir duvar gibi kalınlaştığından korkan şairlere.»

Ben ki ıztırapların yaktığı bir kandilim
Alevlerim ruhlara düşüyor dilim dilim
Körler için güneşin nasıl mânâsı varsa..

Bence kopan bir takvim yaprağıdır ömrümüz..
Bence yokuşlar düzdür, uçurumlar bile düz,
Ne çıkar karanlıklar, yolumda bir dev varsa!

KALEMİM

Beyaz sahifelerde geceler dile gelsin
Sen ki ıztırabımın yarattığı heykelsin
İnlesin yollarında zulmet ezilmiş gibi..

Hayatın çürüttüğü bir ruhta anlasınlar..
Nasıl duygular saklı, nasıl acılar sızlar..
Ve, nasıl ölür bir kalp yaşıyorken sahibi?

BİR MASKELİ BALOYA GİTTİM

Son bağını koparmış bir çılgın gibiydiler
Tükenmez bir sevincin, sanki sahibiydiler
Maskeli yüzlerinden fırlatmışlardı gamı!

Kapıdan hızla girdim ,dedim ki: Ben de varım..
Çırılçıplak görünce suratımı dostlarım
—Nerde masken? dediler.. Gösterdim kahkahamı!

BENİM AŞKIM!

«Kadınların en cesurunu davet ediyorum. İyi okusun ve korkmazsa gelsin!»

Karanlık gözlerine esir olacak yerde
Seni ben, senelerce demirden kafeslerde
Hapsolan bir kaplanın hırsıyla seveceğim..

Daha pervasız yürür aşkım kan izlerinde
Ben ki, ıztırabımın derin dehlizlerinde
Sabaha çıkan yolu kaybeden bir geceyim!

VİCDANIM!

İsyan edince ruhum coşkun ıztırabma
Bağlı bir kurban gibi uzandım mihrabına
Dedim - dolan da olur elbet dökülen varsa...

Derdimi bir teselli gibi verirsin geri
Hayatımı geceler esir ettiktenberi
Muztarip varlığımda sensin bir gülen varsa..

VEHİM!

Bağrımda acıların kanarken derin izi
Alevli bakışımla yandı sandım denizi
Güneşin ufuklarda söndüğü ana kadar

Yıldızların bir damla yaş olduğu bir gece,
Anlayınca ben hiçim, şahlanan ruhum cüce,
Bahtımın kollarından düştüm nisyana kadar.

ANNE SENİN İÇİN!

«Hayat çok katı anne.. Hem ağır da! Fakat korkunçluğu, sert darbelerinin çok defa öldürmemesinde...»

ANNEMİN ÖLÜMÜ!

Öyle ağladılar ki ölümü tattığın an
Benim gözyaşlarım da tabutunun ardından
Üzülmez miydin anne, onlar gibi ineydi..

Sen çamurdan, uhrevi bir yurda aşıyordun
Sen ki benim kalbimde, ruhumda yaşıyordun
Madem ki koynundaydım, ölümün bence neydi?

NASIL AĞLADIM?

Allah'ın karşısında öyle lekesizdin ki
Sen öyle yüksektin ki, sen öyle temizdin ki
Bildim, toprağa doğru eğilmen bir namazdı

Dedim, yalnız: — Niçin bu kadar erken anne?
Katılır gibi güldüm sen gidiyorken anne..
Çünkü bu yükselişe gözyaşı yakışmazdı!

HAYYAMIN TÜRKÜSÜ!

«Anne, seni hiç unutmadım.. Fakat seni bir zamanlar benimle beraber sevenler, seni bana arada sırada bir yabancı gibi hatırlatıyorlar.»

Bak bugün hatırladım yine o sisli günü
Ah ne kadar gülmüştüm duyunca öldüğünü
Arkandan ağlayanlar, bana «kalpsiz» dediler...

Halbuki bendim seni bir seven varsa anne!
Dün senin ölümüne ağlayanlar anne...
Seni kırık bir kadeh gibi değiştirdiler...

ANNEME :

AND!

«En iyi ağlayanlar, kahkahayla ağlayanlardır.»

Eğer biran gönlümde bir sevgiye yer versem
Eğer seni anmadan kahkahayla gülersem
Hasretinin alevi, gözlerime yaş olsun...

Madem ki duygularım zehri yokluktan aldı
Ve madem ki neş'emi ölümlü bir an aldı
Uğruna ruhum bile ağlamazsa taş olsun..

MADDE!

«Mânandaki boşluğu belki sen de hissediyorsun.. Her el ile tutulan, gözle görülen şeyler mi vardır? Eğer öyle olsaydı, eğer sen de şüpheli olmasaydın, ıztıraba yok demez miydik?..»

Kardeşim Naci'ye:

OCAK!

Alevden saçlarını omuzuna bıraktı
Göğsüne cehennemden aldığı gülü taktı
Ruhum ılık bir tadı emdi öpüşlerinden

Ocaktaki kadının bakışlarında kan var
Onu bu güzellikle kül olacak sanan var
Dumandan vücudunu gökler kucaklıyorken..

KAR!

Kudurmuş fırtınalar bulutlardan kayınca
Alevleri zehirden şimşekler parlayınca
Hançerlenmiş bir damar gibi gökler kanadı!

Çıktı devler akına, sanki bir sel hızıyla
Bu ölüm kavgasında kar gibi beyazıyla
Düşüyor meleklerin koparılan kanadı!

TAKVİM!

Dudağımda ne feryad ne sitem var ne enin
Çiviledim ruhunu duvara bir senenin
Yolacağım yüzünden yaprak yaprak ömrünü

Sayılar yokluklara akarken tevekkülle
İntikamın zevkine susamış bir gönülle
Bana takvim sunacak o mukadder ölümü!

DENİZDE FIRTINA!

Rüzgâr meşin bir kırbaç terli avuçlarında
Ey deniz, köpüklerden bir örtüye sarın da
Sür uzak sahillere dolu-dizgin atını!

Neden şehvetle baktın şu giden yelkenliye
Hazırladın mı sana misafir gelir diye
Ulu malikânen yoksa zemin katını?

YANGIN!

Karanlığı koynuna aldı sanki yâr gibi
Senelerce şehvete doymaz damarlar gibi
Kucağına her düşen evi çılgınca emdi!

Tutuştu da gecenin simsiyah etekleri
Alevleri köpürüp kuduzlaştıktanberi
Yangın, toprakta esen bir kızıl cehennemdi!

NEHİR!

Alnını öpen sükût dallarını iter de
Sürünür sürüklenir, bir yılan gibi yerde
Onu hiçbir tunç bilek yolundan döndüremez..

Kucağında taşırken sayısız yıldızları
Koynunda kandırırken suya ergen kızları
Denizin, kalbindeki aşkını söndüremez...

SÜKUT!

Servilerin perçinli sanki gölgelerinde...
Yıldızlar arkasında hayal ülkelerinde,
Sükûttur yoklukların taptığı ilâhi put!

Zulmetin bir dev gibi bağdaş kurduğu yerde,
Sahipsiz mezarlarda, zairsiz türbelerde,
Ademin ruhu sükût, ölümün ruhu sükût!

KARANLIK!

Uzun siyah saçları döküldü şakağından
«Gurup» diye göklerin mavi zümrüt bağından
Göğsüne takmak için bir alevden gül seçti!

Tutuştu da «geliyor» diyerek binbir fener
İlâhî bir huşûla diz çökerken gölgeler
Şu kıvranan yollardan bir akşam gibi geçti!

TOPRAK!

Siyah göğsünde yanar, ezilişin azabı
Son heykel şeklimizle duymasa ıztırabı
Zelzelesi ruhları bir hamlede yıkardı..

Topraktır dindiği yer, neş'elerin, kederin
Gördüm avuçlarında bu kaskatı ejderin,
Sayısız âşıkların, tozolmuş kalbi vardı..

10 KİŞİ!

«Ki, karanlıktan bıktıklarını söylemişlerdi. Onları aydınlığa doğru sürüklemeye çalışırım. İyi bakmaya bile değmez belki çünkü çok gördük kariim!.. Onları, onları belki benden iyi tanırsın!»

Enver'in muhterem Ağabeysi'ne

FALCI!

Ümit denen sofradan bugün döndüm yine aç
Bugün yine kalbimde inanmak bir ihtiyaç
Hislerim masallardan bile teselli umdu!

Bu saçları kınalı kadın ne sihirbazmış,
Bir fincanın içinde daha yaşanılmamış,
Uzak, derin, karanlık sırlı bahtımı buldu.

AYYAŞ!

Yanmıyor artık binbir elemle kafatası
Bir yalancı neş'eyle çınlıyor kahkahası
Zehirle kefenlemiş bir an için kederi..

Uyuşmuş hislerinde en karanlık günahın
Kandığımız cennetin, taptığımız ilâhın,
Hatta kâinatın da bir kadehtir değeri.

BİR KADIN!

«Bir kadın demek, bütün kadınlar demektir.»

Kucağını açmışsın elin erkeklerine
Seni artık unuttum sardı belin yerine
İhtiraslı kollarım cehennemî bir kini!

Bir kadeh gibi aşkım elinde parçalandı
Kadının aşkı şehvet, ruhu madem yalandı
Değiştim bir kahpeye ben de kalbimdekini..

BİR GECELİK MİSAFİR

«Kari, senin yatağında da belki onun bir izi vardır.»

Bir ihtiras anından kalmış değil iseler
Bu buruşuk etekler, buruşuk elbiseler
Bir zevkin artığı mı, bir günahın izi mi?

Benzindeki uçukluk -sanki ekli şehvete-
Bütün bir ömre yeten o sürekli şehvete,
Seni kanmamış bulan bir sabahın izi mi?

DELİ!

«Dehre gelmenin felâketinden kurtulan bahtiyardır bence..»

Çekilmiştir de beynine nisyan denen örtüler
En acı elemlere bile bin hazla güler
Mânasız gülüşlerdir hayatta neyse varı..
Bu hissi nasırlı kim?.. Bu yaşayan ölü kim?
Hüzne şekil verirdim ben ah çözebilseydim..
Delinin kafasından, düğümlü kıvrımları..

ŞARKI SÖYLEYEN KIZ!

«Belki seni de eğlendirdi bir gece..»

Dudakların karanlık bir gülüşle perdeli
Ah, işte böyle kızım gülerek inlemeli
Hayatını ellerin zevkine kurban veren...

Susma sakın kalbinden yükselse de eninler
Yüzünü sarhoşların ellerinde gösteren
Iztırap böyle büyür keder böyle derinler..

MEHMETÇİK!

«Ölümün karşısında bile aynı safiyet ve bigâneliği muhafaza eden Mehmetçik'in büyük ruhu söylüyor.»

Süngüler birer diştir, göğüsler birer yemse!
Yine toprak aç kalır dökülen kanı emse!
Alnımızın gurubu doyururken gökleri..

Koynuna saklanmayı bilmeyiz karanlığın
Şeref meydanlarında çünkü kahramanlığın
Öldürmekten ziyade, ölmektir şaheseri..

KAHPELER!

«Dikkat edin okuyanlar, aynı hitap her müşteriye karşı, her kahpe bakışında bağırır..»

Satılık etimizi siz de oyacaksınız..
Bir lokma ekmek diye bize doyacaksınız..
Kahpelerin namuslu müşterileri susun!

Korkmayın son sözümüz şudur lânet yerine:
Çıplak vücudumuzu alırken ellerine,
Hayata tatlı diyen hayattan alçak olsun..

DİŞİ!

«Konuşanlar da hayvandır.»

Bakışının ruhlara kızıldır dökülüşü
Kan sızan dudağında alevlenen gülüşü
Bir tertemiz sevginin can veren akşamıdır...

Kıvranan kalçasıyla titreyen memesiyle
Bir et ihtirasının coşkun inlemesiyle,
Dişi tat çöllerinde bir cehennem samıdır.

AFET!

«Bu manikürlü tırnaklarıyla vücuttan ziyade, ruhu yaralayan bir şehvet yamyamıydı.»

Öpüşleri bir alev gibiydi o gün yine
Kendisini bir anda açlığımın önüne
Şehvetle dolu gümüş bir tepsi gibi yaydı!

Dişlerim binbir zehri emdi kızgın etinden
Ruhumu öyle çabuk söktü ki saffetinden,
Çırçıplak kalacaktım günahım olmasaydı..

TELAKKİ !

«Bu, benim gözlüğümdür kaarilerim, size belki hiçbir şey göstermeyecek.»
Kardeşim Beşir Gündüz'e:

ALLAH!

Bazan bir duldan mahzun, bazan bir genç kızdan şuh
Bazan kıvrak bir gülüş, bazan muztarip bir ruh
Böyle çılgın biridir karanlık başlı Allah..

Kitapları hicranlı bir kitabımdan küçük
Elemlerimden küçük ıztırabımdan küçük
Fakat saadetimden binbir kat yaşlı Allah..

ŞEYTAN!

Sanki hilkat, ihtiras dolu binbir dudağı
Binbir kadın ruhunu, sayısız yanardağı
Eritmiş de yaratmış, şeytanı bu çamurdan..

Korkutuyorsun beni gözlerindeki kinle..
Cennetin bağlarında yılanlaşan şeklinle
Benzedin hayalimde tıpkı kadına şeytan.

ÖLÜM!

Ülkesi mezarlıklar karanlıklar gözyaşı
Dişleri yosun tutmuş sayısız mezar taşı
Midesi yokluklara bağlanan sonsuz kuyu!

Ne tuhaftır ölümün bilinen bir şekli yok
Bazan bir nikel mermi, bazan zehirli bir ok
Ve bazan da denizin coşkun köpüklü suyu!

GÜNAH!

«Ben bir kadında gördüm. Fakat eminim ki hepimizde o böyledir.»

Alnına damla damla birikince ter gibi
Kalbine saplanacak ucu bir hançer gibi
Karanlık yumruğuyla öne düşecek başın

Kahpeliğin lânetle anılacak yarın da
Eriyecek gururun siyah bakışlarında
Ölürken süsleyecek günahını gözyaşın!

HAYAT!

Aydınlatır yüzünü önünden geçenlerin
Ömrümüz ki, nurudur bu sihirli fenerin...
Her anın aksi vardır, binbir renkli camında..

Kolunu uzatmca kurtuluruz zulmetten
Lâkin nura doymadan mezarlıkları neden
Gösterir bize karlı bir günün akşamında...

ÜMİT!

Görünür de uzaktan açık bir kucak gibi
Ruhumuza serin bir vaha olacak gibi
Susamış bir gönülle koşarız gölgesine!

Biliriz ki bugünden bir farkı yok yarının
Ah, fakat yine (ümit) denilen soytarının
İnanmamak isterken inanırız sesine!

SEVDA!

«Bir gün bana onu birisi böyle tanıtmıştı.»

Göğe yükselince ay, içli bir niyaz gibi
Sanki seven kalplerin yangınları az gibi
Sevda mabetlerinde yandı yeni bir şamdan!

Neden ayrılmıyordu, gözlerin, gözlerimden?
Dudakları guruba renk veren kadın neden,
Bir alev gibi düştün yüreğime akşamdan?

YALAN!

Bir ismin sevda senin, bir diğer ismin kadın
Sen ki sonsuz yokluğu ellerine topladın
Senden esti ruhuma, imanımı yakan sam!

Madem ki hayat, ümit, neş'e, keder bir andır,
Madem ki şeytan yalan, Tanrı bile yalandır
Ne çıkar herşey gibi ben de boş bir yalansam?

ŞEKİLSİZLERİN RENGİ!

«Tabiatın zahmetsizce yarattığı fanî şaheserlerden birkaç sahife, birkaç resim almak istedim.
Eğer acemi bir muharrir, istidatsız bir karikatürist gibi gözlerim ve kalbim muvaffak olamadılarsa, kabahat benim görüşümle duyuşumda değil...
Tabiatın muazzamlığındadır..
Bir tayyareye koyduğumuz objektif, tostoparlak dediğimiz dünyanın, bir karpuz gibi fotoğrafını tamam alamıyor diye..
Hiç onu ayağımızın altında parçalar mıyız?»

Safa'ya, Şevket'e, Nazım Kemal'e:

SONBAHAR!

«Bu mevsimi çok severim. Bilmem neden. Belki bana diğerlerinden daha çok annemi hatırlatıyor diye..»

Ayıklıyor sanki yaz saçlarından akları
Ezerken topuklarım sararmış yaprakları
Ölüm adımlarını sayar titrek sesiyle..

Emince son çiçeğin rengini deli rüzgâr
Öksüren bir veremli gibi gelir sonbahar,
Rübabında ilâhî bir adem nağmesiyle!

SABAH!

Aşılmaz uçurumlar nasıl dolarsa karla
Nasıl vahşî kartallar süzülürse vakarla
Öyle girer doğan gün karanlığın koynuna!

Altundan bir yol olur ufka bağlanan izler..
Güneş sisten bir atkı dolanırken boynuna,
Soyunan bir kadındır sanki engin denizler..

(Şehirde)

AKŞAM

Zulmet günün naşını ufuklara gömerken
En coşkun neş'elerin gelen akşamla birden
Kudurmuş atlar gibi gemi kalır kasılı

Perdelenir bin gamla titrek ışıklı camlar
Şehirlere bir derviş gibi girer akşamlar
Bellerinde yıldızlardan birer tesbih asılı!

AKŞAM

Açılıyor bir devin siyah gözbebekleri
Gölgeler bir tül gibi yere düştüktenberi
Güneş artık ufukta küllenen bir avuç kor!..

Nasıl temiz suları bulandırırsa birden
Bir demirci simsiyah ellerini yıkarken
Akşam sakin denizi öyle bulandırıyor!

GURUP!

Semalardan gölgeler düştü kızıl göğsüne
Alevlenen alnıyla bir mezarın üstüne
Kapanan bir annedir sanki enginde gurup!

Ateşten gözyaşları damladıkça denize
Siliniyor ufuktan alev renginde gurup!
Geliyor ölen günün derdiyle akşam dize...

DENİZDE GURUP!

Bir toprak desti gibi güneş parçalanınca
Kan renkli şarabına mor dalgalar kanınca
Denizin sarhoşluğu bir haz kadar derindi!

Gölgeler bir merdiven gibi eğildi biran
Gece bu merdivenin siyah basamağından
Yere çıplak ayaklı bir zenci gibi indi!

AKŞAM!

Akşam yüreğimdeki son sevinci eritir..
Kargalar semalarda zulmet demetleridir.
Bu kuşların uyarım ben de çılgın sesine!

Etrafını buluttan mor sargılar sarar da..
Gurubun kanlı göğsü andırır ufuklarda
Kahpelerin şehvetle dişlenmiş memesine!

GÜNEŞİN ÖLÜMÜ!

Göğsünde kapanmadan son dövüşün yarası
Sevgilide güneşin altın üniforması
Çıplak iskeletinden aldı zulmet hıncını!

Gölgelerin kini «ben, doymadım!» demiş gibi
Böyle şerefsiz ölüm ona yetmemiş gibi,
Bir vuruşta kırdılar alevden kılıncını!

AKŞAM - GURUP - GECE - AY!

Yıldızlar parlıyorken karanlık sorgucunda,
Güneş bakır bir yaydı akşamın avucunda..
Son kızıl okuna ay gerildi hedef diye!

Dalgalardan kopunca gurup bir damar gibi
Çırılçıplak rakseden güzel kadınlar gibi
Geceler ayı göğe uzattılar def diye!

GECE!

Ateşe tapanların söndü artık ateşi
Erimiş demir dolu bir tas gibi güneşi
Karanlık elleriyle suya devirdi gece!

Yıldızlı örtüsüyle sırlı nakışlarıyla,
Simsiyah saçlarıyla, siyah bakışlarıyla,
Bir esmer kadın gibi, koynuma girdi gece!

MÜNDERECAT!

—Damlalar—

1 — (Maskemden ötesi) 1-14

Hüviyetim ve Eserlerim
Yazan Adam
Yazamayan Adam
Eğer Şairsem Bile
Benim Kanadım Var
Kalemim
Bir Maskeli Baloya Gittim
Benim aşkım
Vicdanım
Vehim

2 — (Anne! Senin İçin!) 15-24

Annemin Ölümü
Nasıl Ağladım
Bayramımın Türküsü
And

3 — (Madde). 25-38

Ocak
Kar
Takvim
Denizde Fırtına
Yangın
Nehir
Sükût
Karanlık
Toprak

4 — (10 Kişi) 39-54

Falcı
Ayyaş

Bir Kadın
Bir Gecelik Misafir
Deli
Şarkı Söyleyen Kızlar
Kahpeler
Dişi
Afet

5 — (Telâkki) 55-68

Allah
Şeytan
Ölüm
Hayat
Ümit
Sevda
Yalan

6 — (Şekilsizlerin Rengi) 69-80

Sonbahar
Sabah
Akşam
Akşam
Gurup
Denizde Gurup
Akşam
Güneşin Ölümü
Akşam, Gurup, Gece, Ay
Gece

Münderecat

Son

DAMLALAR'IN SONU

KAHKAHA
BİR TAS GÖZYAŞIDIR

Şiirler
K. T.
— 1932 —

BİR
KAHKAHA
BİR TAS GÖZYAŞIDIR

Kemal Tahir

1933
İSTANBUL

Adı Yok Matbaası

Şair: Kabil olduğu kadar sersem olan adam. Yazdığı yalana en evvel kendi inanır.

Şiir: Kabil olduğu kadar sersem bir adamın yazdığı yalan ki, ilk defa yaratanını kandırır. (Hava) gibi bir nesne.

Şiir yazmak: Su içmekten daha kolay, aşık olmaktan daha sefil bir meşgale.

Roman: Bir buudlu hayat.

Romancı: Vakti en bol zat.

Roman yazmak: Karagöz oynatmak.

Piyes: Tiyatrolarda boş kalan ve aybı perde ile kapatılan yeri dolduran şey.

Piyesçi: En dikkatli ve en devamlı tiyatro seyircisi.

Piyes yazmak: Şunun ve bunun namına gevezelik etmek.

Tenkit: Ukalâ dünbeleklerinin en tuhaf meşgalelerinden biri.

Münekkit: Dostluğunu ve düşmanlığını asla saklayamayan.

Tenkit yazmak: Saçmalamak.

Hikâye: Kısa yazıldığı için uğraşanı pek çabuk mânâsızlığa düşüren matah.

Hikâyeci: Dilsiz meddah.

Hikâye yazmak: Tahrir Müdürü'nün iki boş sütununa karalama yetiştirmek.

Mizah: Her şey ve herkesten evvel yazanı rezil eden garabet makiyajı.

Mizahçı: Dev aynasında görülen yüz.

Mizah yazmak: Karnaval olmayan zamanda maskara kıyafetiyle piyasaya çıkmak.

Tez: Kavl-i mücerret.

Mısra: Sarf ve nahv'e en az uyan satır.

Gazel: Bir nevi feryad-ü figan. Birbirini tutmaması şarttır.

Kaside: Okuyanın sabrını ölçen terazi.

Koşma: Mahalle arası aşk mektuplarının en kıymetli cümleleri.

Divan: Tekkeyi bekleyenlerin içtikleri çorbanın tuzu, biberi.

Ezgi, Ozan, Destan: Yeni Türk Lûgatı çıkıncaya kadar, her isteyenin her istediği mânâya aldığı muz makulesi çerezler.

Mısra-ı Berceste: Sahibinin hiç sinmediği satır.

Sehl-ü mümteni: Güç vehmedilen bir bilmece.

Tarih: Rakam düşmanlığı.

Şarkı: Nev icad dilencilerin müz'iç bir gayretle satmaya çalıştıkları, kirli berbat birkaç yaprağa yazılan, birkaç mürettip hatası çok satır.

Kıt'a: Abdullah Cevdet merhumu şairliğe götüren cankurtaran simidi.

Beyit: Ketenhelvacıların yegâne sermayesi.

Divan: Şâkirdlerin aklını büsbütün karıştıran elifba cüzü.

Mecmua-yı eş'ar: Camekân bekçisi, hakaret paratoneri.

Edebiyat mecmuası: Karabatak.

Kaari: Nesli munkariz olmuş bir mahlûk.

Edebiyat fakültesi: Tenbel ve gabilerden Darülfünun mezunu yetiştiren bostan.

Edebiyat hocası: Açlığa idmanlı sportmen.

Edebiyat heveskârı: Serserinin birisi.

Filozof: Kendi kendine konuşan zırdeli.

Başmuharrir: Yazı ırgadı.

Sahib-i imtiyaz ve Müdir-i mes'ul: Boynu kıldan inceler.

Muharrirler: Sözleriyle ve yazılarıyla mesuliyet kabul etmeyen adamlar.
Mubahhirler: Müzevvir sürtükler.
Musahhihler: Hoca merhumun taşıdığı karakulaklı saldırma.
Mürettipler: Yazıcıların şerik-i cürümleri.
Müvezziler: Tramvay şirketinin sermayesini kediye yükletecek peşin paralı müşterileri.
Efkâr-ı umumiye ve cemiyet: Her maddeyi bel' eyleyen işkembe.
Yunus Emre:
Fuzulî: Bahtiyar bir âşık.
Nef'î:
Bakî:
Nedim: İlk feylesofumuz.
Şinasi:
28 Çelebi: İlk züppemiz.
Evliya Çelebi: Bizim Kristof Kolomb.
Namık Kemal: Her devirde başı kesilecek bir tehlike.
Ziya Paşa: Fikirsiz bir şair.
Abdülhak Hamid: Dahî.
Tevfik Fikret: Galatasaray'da bir gece yatan bahtiyar.
Halid Ziya: Ahmet Cemil'in babası.
Cenap Şahabettin: Hacı olan ilk doktorumuz.
Sami Paşazâde Sezai: Bir sergüzeştci.
Hüseyin Rahmi: Yazılarının birisi diğerine hiç uymayan yegâne muharririmiz.
Hüseyin Cahit: Kavgacı bir külhanbeyi.
Ahmet Mithat Efendi: Her şeyi ben yazacağım diye ahde giren bir hodgâm.
Ahmet Rasim: Galiba Hilâl-i Ahdar Cemiyeti Reisi.
Mehmet Rauf: Geveze zampara.

SIR! *

Örülünce duvarla Ehramın son medhali
Mimarının gözleri kör edildi bir anda.
O anda koparıldı bir kerpetenle dili

Sofralar ve kadınlar hazırlansın geceye.
Güldü yeni Firavun işte taht-ı revanda
Gülmez mi, bir sır gömen bir etten çekmeceye.

Sırmalı sedirlerde gülecek diye biri,
Bir dil daha kopardı cellat kerpetenleri,
Ve oyuldu gözleri bir sanatkârın daha.

Ebedî bir geceyle dolunca kafatası,
Söndü bir güneş gibi kalbinde ihtirası.
Karanlık işte böyle gömdü bir yarın daha.

İLK DEVRİLİŞ!

Makara kemirince ipini didik, didik
Kafasını çarparak kuyunun taşlarına
Kova gömüldü artık kendi gözyaşlarına.

Biz ki, onun derdini bir an düşünmemiştik...
Gariplere su veren avuçlar yanmaz mı ki?
Siyah derinliklerde kül olanlar az mı ki?

Kalbe bir çekiç gibi inen katı korkuyu,
Ne mutlu Allah'a tapan ruhlar bilmemiş,
Bilmemişler yalnız denilen asıl kuyu,

Son kıvrımın döndüğü yerde tuzak kuruyor
Dinleyin burda düşen her göğüs haykırıyor:
Son kopuşun ucundan başlıyor ilk devriliş.

---

* Kırmızı Kapaklı Defter'deki Şiirler.

ÖLÜM

Masanın üzerinde duran kemikten başın
Doldu iki bakışla alnındaki çukurlar.
Gece kadar karanlık ve derin engin kadar.

Gözlerimin önünde eserlerinden biri
Böyle canlandı, ölüm denen heykeltraşın
Beyaz gözbebekleri benimkilerden diri.

Korku şakaklarımdan akarken damla damla
Açtım cehennemlerden bir kapı kahkahamla
Bir kapı ki sadece yolunu korku tanır.

Bu son pusu kör eder, sanırken bakışını
Apaçık lisanının duydum haykırışını:
—O kapının önünde fani gözler kapanır.

İSKELET!

Mıhlı değil geldiği yola gözbebekleri,
Birbirine vurmuyor çeneleri korkudan.
Hiç kimse uyandı mı böyle ezeldenberi
Korkusuz bir yürekle bu muazzam uykudan

Dizlerini yorunca uzandığı taş sedir,
Doğruldu güvenerek içindeki kuvvete
Böyle doğmak, düşünün, ne kadar erkekçedir,
Böyle doğmak ne kadar yaraştı iskelete.

Yeraltını bu nasıl yendi? diye şaşmayın.
Her zafer kalbi artık durmayanın malıdır.
Nesi varsa toprağa verene yaklaşmayın,
Asıl böyle göğsü boş kalandan korkmalıdır.

Türküsünü söylüyor işte kemik sesiyle,
Bomboş kaburgaları alçalıp yükseliyor.
Karanlıkta bembeyaz parlayan gölgesiyle
Ölüme baş vermeyen tek kahraman geliyor.

HEYKEL SEVİYOR

BİRİNCİ ŞARKI

Sesin uzun bir yolun bana dönen kıvrımı,
Sesin uzun bir yolun ıslanmış kaldırımı,
Ve gözlerin içime akan deredir kızım.

Eğildiğin aynaya sığar mı başka kimse
Benim kadar inanmaz sendeki aşka kimse,
Önümde kalbin açık bir penceredir kızım.

Nabzımda duran kana düğümlendikçe kanın
Yavaş yavaş toprağa alçalıyor kalkanın
Yavaş yavaş boğuşman tevekküle dönüyor.

Hangi yokuş olursa artık inmekte hürsün,
Ben siyah bir imansam, sen beyaz bir küfürsün.
Sende cehennem bile, yavrum, güle dönüyor.

BAKIŞLARIN

Eski mağralar gibi karanlık ve derindir.
Senin en gizli yerin a kızım gözlerindir.
Onlar öyle bir yol ki ölümden sonra başlar.

Simsiyah saçlarınla, kardan beyaz etinle,
Gitgide alevlenen çamur hüviyetinle,
Asi kahkahan bile gözlerinde yavaşlar.

BİR GÜN

Delecek bir gün iki mermi kafatasını,
Bir gün kafatasında iki boşluk gülecek
Bir çukur kazılacak, bir külçe gömülecek.

Ne gözyaşın kalacak, ne sevincin, ne etin
Toprağa zerre zerre karışacak şehvetin
O gün öğreneceksin yalansız bakmasını!..

Bu böyledir ezelden ebede kadar kızım,
Bir anlık zaferlerden sanki ne çıkar kızım,
Bir anlık zaferinden kızım sanki ne çıkar?

Seneler hatıranı örtünce şallar gibi,
Senin hikâyene de bütün masallar gibi,
«Bir varmış..» ve «Bir yokmuş..» diye başlayacaklar.

ÇAMUR!

Gözlerimde kendini görmek de iş mi sanki,
Gözbebeklerde durmak kalbe iniş mi sanki,
Gözlerim nerde yavrum, nerde kalbim, nerde sen.

Her kadın elleridir derimdeki sıtmanın
Tılsımını bul önce bir kalbi ısıtmanın
Beni sevdin mi? diye soracağın yerde sen.

Bir ismi de günahtır bence aşkın a kızım.
Ben gülsem benziyorsun sen de menbaa kızım.
Artık ihtirasların koynumda boğulacak.

İçerim öyle serin, o kadar tok ki suya,
Gözyaşınla, toprağın, diyorum: -Şair bu ya-
Avucumda muhakkak bir gün çamur olacak.

SON SÖZ!

Bırak en son nefesse dudağında ah olan,
Ve bırak bir solukta hayattır günah olan
Böyle gidişin sonu ölümse de tatlıdır.

Gözlerini örterken gecelerden bir buğu,
Kaybolmuş bir yar gibi bulacaksm yokluğu
Çünkü taht-ı revanın dört tahta kanatlıdır.

İnerken duyacaksın zevkini yükselişin,
Bil ki böyle şerefli olmamıştı gelişin,
Bil ki bu yolculukta ne kin, ne sevgi vardır.

Kapanan bir yapraktır ömrün gözlerin gibi,
İnan bana bu çamur dünyadan senin gibi,
Kalbini de beraber götüren bahtiyardır.

HEYKEL SEVİYOR

Beyaz bakışlarını kapalı sandılar da,
Onun da gözlerinde bir filim çevirdiler.
Granit heybetini görüp kıskandılar da
Heykelin imanını çamura devirdiler.

Bir gün kaidesinde yükselince upuzun
Dediler: - Bu heykel de buldu artık yerini,
Artık rüyalarına en derin uykumuzun
Bir sed gibi çekemez taş gözbebeklerini.

Artık o da küçüldü ne boyu var, ne eni
Onu da zırhlarından çırçıplak soyacağız.
Bir omuzda dağları, engine devireni,
Minimini bir zevke nöbetçi koyacağız.

Mermer şakaklarında bir derin sızı yandı
—Nasıl deli dalgalar çarpıyorsa karaya—
Heykel de öyle kendi kendine parçalandı
Seyrime bakacaklar, diyerek, kırk paraya.

KUDUZ YARASI

Kıpkızıl demirlere eğilmiş ihtirasla
Alev dolu iki göz, köpük dolu bir ağız.
Bugün de çılgınlığı dinecek bir temasla
Bugün gene bir yanık kokusu duyacağız.

Derisinin altında kımıldayan mahşerin,
Cehenneme iniyor bütün basamakları,
Aç bir canavar gibi uluyor derin, derin
Aç bir canavar gibi geziyor sokakları.

Yarasını dağlamak için bir lokma etle
İşte soluk soluğa uzaklaşıyor kuduz.
İçi ışıkla dolu bir kafayı şehvetle
Peşinde sürükleyen bu kuvvetten korkunuz.

Çıplak bir kadın gibi yaklaşınca karanlık,
Ruhundaki yamyamı saklıyor bakışları,
Deli damarlarında budur son kahramanlık,
Bir de artık yakmıyor zaten yanmamışları.

Kıpkızıl demirlere koşacak ihtirasla
Alev dolu iki göz, köpük dolu bir ağız.
Her gece ıztırabı dinecek bir temasla,
Her gece böyle yanık kokusu duyacağız.

DÖNÜŞ

Kapılar karanlıkla dopdolu birer ağız
Benziyor siyah evler acıkmış midelere.
Biz her gün böyle köşebaşında duracağız
Gölgemiz iki ceset gibi düşücek yere.

Şarkımız sükûnuna doymadan sokakların
Sarkacak iki yana boşalmış kollarımız,
İçimize bir azap gibi düşünce yarın,
Bir anda ayrılacak ikiye yollarımız.

Uzaklaşınca kızım bakmadan arkana sen
Beni de çağıracak yavaşça kaldırımlar,
Acıma yapayalnız kalır diye bana sen,
«Benim daha yanmamış beşaltı cigaram var.»

İKİNCİ ŞARKI!

Bırak bir engin gibi kızım gözbebeklerin
Dalgın bakışlarımda yıllarca kalsın bırak,
Sen beni anlatan bir içli masalsın bırak
Gözlerimde yaşayan bir sır olsun kederin.

—Ne benim öpüşlerim, ne senin beyaz derin—
Sade ruhlarımızdan bir ışık alsın bırak,
Ve sonra bu ışıkla dalacak, dalsın bırak
Aşkımız ki, ebede giden yollardan derin.

Sen ne kadar yalnızsan, ben o kadar yalnızım
Aşkımızın kudreti bunda,değil mi kızım?
Bizi bağlayan düğüm inan sade uzaklar...

Madem ki sevilmemiş iki garip heceyiz.
Madem ki sevgimizde bir gurbet mânası var,
Biz hayâle sığmayan bir ömür süreceğiz.

BİR AYRILIŞ HİKAYESİ

Ne kalbimi avcumda sıkacağım cam gibi
Ne de kanayacaktır bu uğurda ellerim.
Ne de bakışlarınla kızım bir akşam gibi
Esrarlı örtülere sarmacak her yerim.

Açık bir alın kadar ortada neyim varsa
Benim de sesim yavrum her zaman seninledir.
Çocuk günlerimizi eğer ruhun ararsa
Her zaman söylediğim bu türküyü dinle bir:

İçerim hatıranla öyle kat kat dolu ki...
Bir masal gibi eski günleri sakın açma.
Kafamız, gözlerimiz o kadar tat dolu ki,
Sevmek ve şiir yazmak kocaman iki saçma.
İçerim hatıranla öyle kat kat dolu ki...

Her geçen gün sevgili artık bizim değildir,
Onlara da bir sevgi rüyası göstermişiz.
Ayak izlerimizi bırakır gibi bir, bir,
Biz en tatlı günleri çamurlara vermişiz.
Her geçen gün sevgili artık bizim değildir.

Hepsi de gündüzleri götürmüş kalbimizden
Ne çabuk geçmiş düşün hepsi de aynı hızda
Düşün birşey kaldı mı şimdiki ömre bizden
Düşün neler bıraktık günlerle arkamızda
Hepsi de gündüzleri götürmüş kalbimizden.

ÜÇÜNCÜ ŞARKI!

«Ne senin balkonun var, ne de benim gitaram.»
Susacağız saatlar uzarken dizi, dizi,
Avucunda mendilin, dudağımda cigaram!..
Sükût bir düğüm gibi bağlamış ikimizi,
«Ne senin balkonun var, ne de benim gitaram.»

Her akşam bakışların dalıyor derin, derin,
Ayak sesim yerine türkümü bekliyorsun.
Biliyorum her akşam yalvarıyor gözlerin!..
Birgün olsun böyle taş gibi gelme diyorsun.
Her akşam bakışların dalıyor derin, derin...

Bıraktım sevincimi yollarda adım adım,
Artık benim ne türküm, ne de gülüşlerim var.
Madem ki kızım hâlâ gözlerine doymadım,
Susacağım şarkımı nafile bekliyorlar.
Bıraktım sevincimi yollarda adım, adım.

YARATTIĞIM İSYAN ETTİ...
YOLUN

Rüyasız bir geceyle çıkmak için yarına
Bırakırsan gövdeni simsiyah taşlarına
Kaybolur yollarının hem boyu, hem de eni.

Köşeler yavaş yavaş silinen birer izdir.
Yollarında karanlık köpüren bir denizdir.
Enginlere bir yelken gibi sürükler seni.

Kafanı her adımda vursan da sağa, sola
Gece daha yaraşır derde giden bu yola
Karanlık bir kılıçsa, sokaklar birer kındır.

Siyah mesafelerde bir ışık yok ki, deme
Bu sefil yolculuğun sonu çıkar ademe,
Yolların uzunsa da sus, ölümün yakındır.

YOLU

Gölgesini bir siyah gömlektir diye serdi,
Yoluna halat gibi gerilen gecelere,
Böyle çırılçıplakken bile o şaheserdi.

Kafasında hasreti yok artık güneşlerin...
Bir mezar gibi ruhu çivilenmişken yere,
Karanlığı sırtında taşıyana yol verin.

Son yıldızı sönerken aydınlanan gökyüzü
Bakışları, saçları, simsiyah bir yar gibi,
Ona karanlıkta vadedince gündüzü.

Bulanır sokakların sükûtu damla damla
Mermerleri yosunlu durgun havuzlar gibi,
Bir garip ıslık çalan bu gölgesiz adamla.

YOLUMUZ!

Ne gecesi, gündüzü,
Ne yokuşu, ne düzü,
Ne de öteyanı var.

Fakat bir sızı gibi,
Bir sokak kızı gibi,
Bizi sardı bu yollar.

Gölgem zenci bense ak
İki sefil uşağız
Sahibimiz bu sokak.

Gömülmek için derde
Ben ayakta o yerde
Böyle dolaşacağız.

GÖLGEN!

Gölgen bir gece gibi yumuşak ve tazedir
Gölgen avuçlarında bir siyah yelpazedir,
Serinlersin önüne vücudunu serdi mi?

O kadar senindir ki çırılçıplak soyunca,
Düşün bir anlık olsun böyle boylu boyunca,
Sana sevgilin bile kendisini verdi mi?

BAHTLAR

I

Birgün tükenecek de cebimdeki son lira
Bir meydana oturup açacağım avcumu.
Her yolun sonu böyle bir meydana gelir a,
Bu ölüm, ölümlerin, sanki en korkuncu mu?

Siyah bakışlarını kaybeden gözlerimin
Beyaz karanlıklarla dolacak çukurları
Güvenerek yazdığım en garip eserimin
Belki de çıkmayacak bahtı bundan yukarı.

Bir anda birbirine girince solum, sağım
Sımsıkı kavradığım sopamı sağa, sola,
Uzatarak yolumu taşlardan soracağım,
Sanki muhtaçmış gibi böyle olanlar yola.

- II -

Dalgaları simsiyah
Ne bir şeytan, ne ilâh
Bahtımız bir denizdir.

Bunun için ki yalnız
O bizim hıçkırmamız
Ve sizin gülmenizdir.

GLADYATÖR KADIN!

Kalbindeki son damar kopuyorken yerinden
Senin ölüm şarkını dinledim gözlerinden,
Senin ölüm şarkını topladım damla damla.

Gönlümü doldurunca bakışının boşluğu
Ruhumun ta içinden yıkıldı sarhoşluğu
En neşeli günlerim sende kapandı gamla...

Nasıl unuttular söyle kızım, adını,
Söyle nasıl kırdılar, bembeyaz kanadını
Ve nasıl hücum etti bütün bir ordu sana.

Sen ekmeğin açısın, eller etinin açı
Bu kudurmuş alaydan söyle kaç binde kaçı
Doymadan doyurmanın derdini sordu sana?

YARATTIĞIM İSYAN ETTİ

Okşuyor ihtirasla toplu tabancasını,
Yine arka cebinde upuzun parmakları,
Böyle tüketti geniş bir ömrün parçasını,
Bir ömür parçasını böylece etti yarı.

Bir anda zincirinden kurtuldu kumandamın
Kafasını yıllarca işlediğim serseri,
Ölümü yensin diye yarattığım adamın
Ölüm rüyalarına açık gözbebekleri.

Çözüyor simsiyah bir yumak gibi korkuyu
İçi kıyametlerle dolu kafatasından,
İsyanla derinleşen kahkahası bir kuyu,
Bir kuyu derinliyor âsi kahkahasından···

Ruhunun yavaş yavaş artık tükendi hızı,
Yanan bir çatı gibi çökecek topraklara···
Karanlık bir gecede gözleri kıpkırmızı,
Karanlık bir gecede yüreğinde üç yara!..

HAYAT

Bir cümledir ki hayat
—Ne bir virgül, ne bir hat—
Birden okuyacağız.

Bazan geç, bazan erken,
Sonuna (mezar) denen
Bir nokta koyacağız.

GÖZ GÖZE

Karanlık nokta, nokta
Karanlık bir solukta,
Akıyor içerime.

Ne ruhu var ne kalbi,
Lâkin o bir göz gibi
Bakıyor içerime.

ÜMİT

Görünürde uzaktan açık bir kucak gibi,
Ruhumuza bir serin vaha olacak gibi.
Susamış bir gönülle koşarız gölgesine.

Biliriz de bugünden farkı yoktur yarının
Fakat yine hepimiz bu sefil soytarının
İnanmamak isterken inanırız sesine.

SÜKUT

Ne nabzı durmaktadır ne de çarpmakta kalbi
Bir derin uykudadır zaman adlı canavar
İşte günler yolunu kesen beyaz bir duvar.

Saatlar prangalı birer kalebent gibi,
Tersine çevirerek her nehir mecrasını
Dolduruyor şarkısız sükûnetin tasını.

Boşalmış bir göğüsken semalar üzerinde
Denizin bir kurumak emeli var terinde.
Ve güneş ufuklarda esneyen bir çenedir.

Sükût muhayyelemin ördüğü tentenedir.

KAHKAHALAR

Her kahkaha önüme açılan bir pencere
Her kahkaha beni bir ruha götüren kıvrım
Bana son zevki verdi bu simsiyah kaldırım.

Bazısı yıldızlara doğru akan bir dere
Uğultularla dolu bir kuyudur bazısı,
Çarpar inlemesinden kalbe derin bir sızı.

Öyleleri vardır ki büyülerle katkattır.
Öyleleri vardır ki, ağlayan bir hayattır.
Bir kafa gibi çarpar çırçıplak duvarlara.

Dinleyin bu kahkaha sarıyor binbir yara
Halbuki binbir yara açıyordu deminki,

En uzağı gösteren pencere delininki

DÖRDÜNCÜ ŞARKI!

Bir kahkaha kırıldı bu gece içerimde
Bu gece içerimde bir ay daha tutuldu.
Işıklar damla damla silindi gözlerimde.

Kahkaham bir kadın ki yüzü siyah peçeli,
Bu gece içerimde bir kahkaha tutuldu.
İşte bakın gidiyor elleri kelepçeli.

Bakışlarım boşaldı diye sakın korkmayın,
Gidenin arkasından bir güneş battı sayın
Karanlıklardan değil ışıklardan korkunuz.

Alkışlayın adamlar, gidenler gitti diye
Alkışlayın, «komedya, ne güzel bitti» diye
Zaten bütün korkular gibi boştu korkunuz.

SON MAKYAJ

Kahkahadan maskesi düşünce duvağının
Dünyada ölümünü seyret çocuk çağının
Bil ki bundan ötesi ölüme dört basamak

Bir cigara yakıver, haydi bir cigara yak,
Ümitler, yudum yudum kül olsun içerinde
Ölüm senden bir adım evvel gülüşlerinde.

Gitmemesi faydasız, böyle keder çekenin,
Üstündeki boyalar düşünçe tenekenin
Çocuklar bir tekmede kırar oyuncağını.

Koparsın kahkahalar bırak en son bağını,
Toprağın ebedi bir sükûnla dolu koynu.
Boyasız oyuncağın kırılmaktır son oynu.

KÖR!

Değneğini çarparken kaldırım taşlarına
Biliyor bir an bile çıkmayacak yarına
Biliyor gecelerin eli var avucunda.

Dostu karanlıklardır, karanlıktan kopanın
Madem ki bir ucunda yaşıyor bir sopanın
Ölümünü bulacak elbet öbür ucunda.

Fakat bize yabancı binbir heyecan dolu
Bu kafası ışıksız vücudun sağı, solu
Ve işte bir adımda ürperdi bütün evi.

Ne sonsuz heyecanlar var bu gezişte bakın
Bir kadın kokusundan alıyor işte bakın
Hiçbir fanî damarın tatmadığı şehveti.

KARANLIK!

Kalbine bıraktıysa kafan müdafaanı
Gelmiştir silâhının sana çevrilme ânı,
Bu anda sen içinden bozgun veren kalesin.

Sapı avcunda duran bir apaçık şemsiye
Olsa bile ne çıkar, sanki gecen ve yasın?
Bekleme kapamazsan sakın kapanır diye.

Hislerin ne bir şekli ve ne de bir rengi var.
Kimbilir, belki dertli olanlardır bahtiyar.
Ve kimbilir, belki de rüya asıl hayattır.

İnkâr etmek o kadar muazzam ve güzel ki,
Ateşken toprak olan bu âlemin de belki
Körleri değil asıl görenleri sakattır.

MASKELİ BALO

Bağlarını koparmış bir çılgın gibiydiler,
Tükenmez bir sevincin sanki sahibiydiler.
Maskeli yüzlerinden fırlatmışlardı gamı!

Kapıdan hızla girdim, dedim ki: Ben de varım,
Örtülmemiş görünce suratımı dostlarım,
Nerde masken? dediler. Gösterdim kahkahamı!

KORKU!

Güneş sarı bir gölge ve karanlık güneştir.
Alem kafatasımın vüs'atinde üçte bir
Gözlerim bu meydanın derin merdivenleri.

Aydınlıklar beynimde işleyen bir kazmadır
Başımın üzerinde gece geniş bir çadır
Yıldızlar dizi dizi parlayan alınteri.

Yenince son gücümü adım adım yokuşlar
Beni de dinlenmeğe çağırır oturmuşlar,
O an dizlerim durur lâkin kafam hücumda.

İhtiyar bir orospu gibi yalandan solur.
Derin iniltilerle karanlık başucumda
Ve ondan işte asıl bu anlarda korkulur.

BU BİR KAFA SANCISIDIR

Gölgesi avcuna düşen başını
Uğraşma yerinden koparmak için
Tüketmiş olsa da bütün yaşını
Ağırdır bir kafa on parmak için

YOLCULUK

—I—

Arkadaşlar,
size hiçbir şey vadetmeden,
«kalın sağlıkla» demeden
yola çıkıyoruz.
Gurbetten ne istersiniz!
Burası,
nereden başlayıp nerede tükendiği bilinmeyen
gurbettir.
Gurbet,
mallarda ve türkülerde yaşayan memlekettir.
Gurbette herşey var:
Sapanca elması,
pişmaniye helvası,
Eskişehir'in yumuşak taşlarından ağızlıklar,
Ankara balı.
Renklerinde, yüreğimizdeki yarin lezzetini taşıyan,
Kütahya'dan çini,
Isparta'dan halı.
Sizi göresimiz gelecek.
Eski bir yangın gibi başlamaktadır.

Trenin camında kıpkırmızı bir akşam.
Sizi göresimiz geliyor:
Soranlara selâm.

— II —

Aşağıda,
uçurumun dibinde
sarımtırak,
kıvrak
ve kuvvetli bir su akıyordu.
İki kompartıman ötede,
pencereden kıvırcık saçlı
yeşil gözlü bir kadın bakıyordu.
Geçiyor ekspres.
Geyve boğazında kayaların arasından.
Burda kayalar,
kendi kendini feda etmiş bir müdafaa taburu gibi,
dimdik, sıra sıradır.
Sakarya, yuvarlanarak ve büküle büküle önlerinden
akıyor.
Sakarya yurda bir kocaman hatıradır.
Gözgöze geldik yeşil bakışlı bayanla.
Bakışları,
uçsuz, bucaksız buğday tarlaları gibi yeşildi.
Yolculukta büyük ve küçük şeyler akla gelir.
Tren düdük çalıyor.
Bir istasyona yaklaşıyoruz demek.
Şimdilik bu kadarı elverir.

— III —

Gece kompartıman sıralarında uyumak,
adama, pijamanın, portatif karyolanın,
ne kadar mühim olduğunu anlatıyor.

Raylarda ve tekerleklerde
yorgun bir hayvan gibi
trenin kalbi vurmaktadır.
Gece kompartıman sıralarında,
başını bir arkadaş omuzuna dayayıp uyumak,
hem kolay, hem zor.

— IV —

Gündüz istasyonların en tenhası
ineceğimiz istasyondur.
Gece, en karanlık olanı
ineceğimiz istasyon.
Kendimiz için
hiç bir şeyi kâfi görmeyecek kadar
açgözlüyüz.
Çok şükür
bizim istasyon uzakta henüz.

— V —

Pencerenin altında
bacak kadar bir köylü çocuğu.
Dargın ve efe sesiyle elma satıyordu.
Başına bir eski mendil sarmış.
Mendilin kenarından belli,
bu kadar kirlenmeden önce
sarı saçları varmış.
Büyürse, belki kız kaçırdığı için, onbeş yaşına
varmadan,
dörtbuçuk yıl gün yiyerek,
en delikanlı senelerini geçirecek mahpusta.
Belki de jandarma yazılıp,
üçüncü mevkide kelepçeli mahkûmlar götürecek...
Ve belki de tekbaşma bir büyük tarih yazar gibi,

siyah satırlarla tarlasını sürecek.
Kampana vurdu.
Çocuk, bir adım geri çekilip karşımızda durdu.
Gözlerinde uzaklara gitmek ihtirası yok.
Anlıyorum,
çıplak ayaklarına şimdilik,
bir çift yeni çarık yeter.

— VI —

Trene köylüler biniyor.
Heybeleri, sepetleri, yorgunlukları ve tevekkülleriyle...
Trene köylüler biniyor.
Heybeleri, sepetleri,
ve gözlerinde pırıl pırıl duran
Çıplak ve aceleci gönülleriyle...
Cerrahpaşa hastanesi önünde sıra bekleyip,
Yenicami avlusunda sıla mektubu yazdıracaklar.
Ve iş bulduktan sonra,
yevmiye bordrolarına basmak için
uslu yumruklarına bakarak,
Sahaflarda mühür kazdıracaklar.
Trene köylüler bindi.
Biletlerini sımsıkı tutup oturdular.
Çekingen, sakin ve hazır.
Üçüncü mevki,
ter kokusu, sükûtu ve efendi bakışlarıyla
Ağzına kadar Anadolumuzu taşımaktadır.

— VII —

Stepin en büyük dostu, en büyük düşmanı:
demiryolu.
Stepte bir kırmızı kaya parçası halinde
kasketini ve yumruğunu sallar,
yataklı vagonlara Anadolu.

İlk sabah istasyonunda,
ılık çay ve bayat simit var.
Bütün hikâyelerini bitirmiş bir ihtiyar kadın gibi,
görünüp geçiyor.
Giderken sağa, gelirken sola düşen istasyonlar.
Yol boyunca beyaz fincanlarını hiçe sayarak,
telefon telleri yükselip alçalıyor.
Eşekli ve yaya köylüler geçiyoruz,
ve mevsimlere göre bizi terketmeyen
vefakâr ve akraba kuşlarımız,
düdüğü ve şamatasıyla küstah,
tıknefes gayretiyle sevimli trenimizi
arkada bırakıyor.
Uzakta,
unutulmuş ve korkak bir sel akıyor.
Üçüncü mevkide,
tezkere alıp memlekete dönen birkaç delikanlı,
«Yeşil ( ) giyen» dağlara dair
Toroslardan öteye ait
eski bir türkü söylemektedir.
Toroslar ve Step!
İki ayrı dünya.
İki ayrı devir.
Stepi boş sanmamalı.
Aç toprağına,
ve tek başına kuruyup gitmiş söğüdüne
aldanmamalı.
Stepin en büyük dostu, en büyük düşmanı
demiryolu.
Stepte kırmızı bir kaya parçası halinde
kasketini ve yumruğunu sallar,
yataklı vagonlara Anadolu.

SON ŞİİR

Biteviye esneyen siyah ağızlı mağaralarıyla
eski bir şehir.
Pencerede anadan doğma çıplak bir tepe var.
Sade tıkız memelerine,
yıkılmış kale duvarı kapatmışlar.
Burası eski bir memleket.
Bir kervan yolu gibi,
yeknesak, çamurlu ve karanlık.
Burada nasıl yaşıyor 15000 kişi
Burada yaşamak:
kahramanlık.

GURBETTEN İKİNCİ MEKTUP

Demin üç arkadaş türkü söyledik.
Saat akşamın sekizi.
Ah çocuklar,
hele türkü çağırırken görmelisiniz bizi.
Küçük masada,
175 kuruşluk Japon saati.
Duvarda, kederli ve korkunç tebessümüyle Jökond,
Pikaso, Andrelot, Hanriwatiz, Gromer,
Ve Abidin Dino'dan krokiler.
Venüs dömilo
Hani (kadın bacakları) şiirinde Necip Fazıl:
«Bacakları bir kalın örtüde saklı,» diye
sevmediğini söylemişti.
«Mermerde kalbi çarpan Venüs'ü sevmiyorum.»
demişti.
Saat sekiz buçuk.
Penceremizde, un fabrikasının motoruyla sarsılan
ıslak bir gece var.
İçimizde minyatürlerin oyuncak renkleri.

Yüreğimiz, neş'emiz ve ümidimiz,
orta yerde çırılçıplak.
Türkü söylüyoruz, bıyıklarımızı kıvırarak:
«Vardım baktım, demir kapı sürgülü,
Siyah saçlar sırma ile örgülü
Benim yarim, anasından görgülü»
Şarkıdaki kadını karşımızda sanıyoruz.
Geniş kalçasmda siyah saç örgüleri kımıldatan
kara gözleriyle anasından bilgiç.
Dudakları ve ruhuyla çocuk bir kadını,
biz bu akşam böyle anıyoruz.
Nasıl neş'eliyiz, anlatılamaz ki...
Yumruklarımızla masada tempo tutup,
yüreklerimize harmandalı oynatıyoruz.
Kahkahalara benzeyen,
acaip, barbar ve erkek sesimizle
havaya tabancalar atıyoruz.
Pampalo'da bizon sürülerini hikâye eden
bir tangoya başladık şimdi.
Çevik kovboyların sevdası, işlemeli şapkalarının
gölgesinde duruyor.
Bir tanesi, kocaman mahmuzlu çizmesini,
kuru otlara vuruyor.
Hey canına arkadaşlar,
hürriyete hiçbir zaman doymamışlardır.
Bizim şu anda doyduğumuz kadar doymamışlardır.
Kâinatı,
duvarlardan ,demirlerden ve karanlıklardan,
utanmasını henüz öğrenmemiş bir kadın gibi,
soymamışlardır.
Başımızda, yüreğimizde, kinimizde, sevgimizde bahar,
velhasıl ne yapın yapın
sakın ihtiyarlamayın çocuklar!

Biz size, çiçeği burnunda delikanlı döneceğiz.
Bize ihtiyarlamak yasak.
Şimdi bir başka türküye başlıyoruz şerefinize:
«Hey dağlar, dağlar, dağlar
Gurbette yarim ağlar,
Meyvasını kuş yemiş
Meyvasız kalan dağlar.»
Bu şarkıda Karadeniz'dir uğuldayan!
Dayan.
Gurbette yari ağlayan delikanlı dayan!

Malatya Cezaevi'nde mahpus Kemal Tahir'den Ali Kantan ve Hüseyin Avni vasıtasıyla Sinop Cezaevi'nde mahpus arkadaşlarına:

CEVAP!

Mektubunu sevgiyle ve lezzetle okudum.
Sen ona kocaman yüreğini koymuşsun.
Ben de buna yüreğimi koydum.
Gülümseyerek bitirdim mektubunu.
Ve bize doğru kan içinde gelmekte olan,
bahtsız dünyamızı düşünerek
yazıyorum bunu:
Antenlerin kısa ölüm çığlıkları
Denizlerde dalga hırıltılarıyla yuvarlanarak
bitmez tükenmez S.O.S.'ler
Gece birdenbire mumyalanan karanlık şehirlerden,
ulumaya benzeyen sesler
Dünya dönüyor, dönsün.
Gece oldu mu, şehirlerde ışıklar sönüyor, sönsün.
Ben, yeni ikametgâhımda pek rahatım.
Memnunum komşularımdan.
Ne kira ihtikârı, ne terkos fısfısı!
Dört köşe, yepyeni, beton bir oda.
Duvarları açık pembe, tavam beyaz.
Karışlıklı iki portatif karyola.

Birisinde oda arkadaşım Hacı Abdullah yatıyor.
Malatya'nın hovardalarından, Mazmanoğlu.
Sarı yağız bir delikanlıdır, saçları seyrek.
Gözlerini havaya dikip bağlama çalar,
tıpkı benim gibi, gülümseyerek
Bağlama çalar demek dile kolay.
Yakar dağları Mazmanoğlu bir coştu mu!.
12 yıl hapse mahkûm.
Daha onaltı ay müddeti var.
Sabıkası olduğundan af tutmamış.
Günü gününe yatıracaklar.
Şimdi,
ince, zarif Malatya yemenilerini çıkarıp ayağından,
geniş siyah şalvarıyla,
köşede seccadenin üzerine bağdaş kurdu.
Tütün harmanı yapacak rahatça...
Cilâsı parıl parıl Sinop bağlaması,
sizin hediyeniz olduğuna
ve nihayet ustasını bulduğuna memnun,
duvarda asılıdır.
Artık makinesi esrarengiz kudrette türkülerle dolu,
artık konuşmağa başladı:
Kocaoğlan ve Anadolu...
Mazmanoğlu Hacı Abdullah, bitirdi işini.
—Bakalım ne diyecek?—
Sazı eline aldı:
«Yayınadır deli gönül yayına,
Koç yiğitler sığmaz oldu kabına,
Alaçamın, bozmeşenin dibine,
Silâh çatıp yatmamıza ne kaldı!»
Mektubunu sevgiyle katladım kardeşim.
Okudum,
rahatladım kardeşim.
Dünya dönüyor, dönsün,
gece oldu mu ışıklar sönüyor, sönsün.

Galiba Kur'an'dan bir âyettir:
«Mecusî ışıklarının sönmesi,
Muhammed'in doğduğuna işarettir.»
Sizi çok seviyorum:
Yanyana oturup,
içine ceviz tahtalarını bir acaip güzellikle
birbirine ekliyorsunuz.
İki teneke su çekildi mi
Sarı çamurları görünüveren kuyunun başında,
bir büyük müjde bekliyorsunuz.
Varsın ziyadeleşsin zincirin baklaları.
Madem ki: «Bu her zaman böyle olmaz.»
Madem ki: «Bunalan bunda kalmaz.»
Bu akşam mes'udum.
Yaktım cigaramı.
«Mes'ut olmak ne güzel!» diyorum:
Malatya'dan Sinop yedi konak.
Tunç çanları eski bir masal tutturmuş develer geçiyor.
Mazmanoğlu'nun türküsünden:
«Havâîdir deli gönül, havâî
Alıcı kuş yüksek yaptı yuvayı.
Yörük kızı katarlamış deveyi
Çeker gider şen olası yurduna.»
Malatya, Sinop'a yedi konaktır.
Konaklar her gün biraz daha azalıyor.
Biraz daha azalacaktır.
Size selâm ederim.
Madem ki: «hasretin sınırı var!»
Açın kollarınızı
Yakında kavuşacağız arkadaşlar.

16.6.1941
Kemal Tahir

TARİH YÜRÜYOR

Tarih elini kaldırdı, yukarı:
Kıt'a 999!... Dur!
diye haykırdı.
Durdular.
Sola bak! Hizaya gel!
Saflar sola bakıp hizaya geldi.
Papirüs yaprakları yırtılır,
mumyalar esner gibi,
kuru sesler vererek rüzgâra,
acaip bayraklar yükseldi.
Uzakta, çok uzakta bir marş çalınıyor:
Uyan artık uykundan uyan!
Tarih indirdi elini.
Tarih genç bir adamdır.
Henüz yirmidört yaşında.
Bir minyatür pehlivan gibi,
atik ve kuvvetli.
Seyrediyor kendi insanlarını mehabetle.
Uzakta, çok uzakta bir marş çalınıyor:
Şuurumuz kızıl bir volkan!
kaldırımda bir ihtiyar kadın durmaktadır,
vaktiyle bir filimde bir kadın görmüştüm,
omuzuna bir siyah atkı koyup
sokağa çıkmıştı.
Barbüs'ün cenazesi geçerken
dörtyüz bin insanın yüreğiyle beraber
küçük yumruğunu sıkmıştı.
Hey anacığım hey!
O zamandan bu zamana,
elini indirmemiş.
—Bıktım, yoruldum, caydım, yanılmışım! dememiş.
Uzakta, çok uzakta bir marş çalınıyor:

Kurtulur insanlık!
Birdenbire sustu dünya.
Her şey ve herkes yerli yerinde, herşey mükemmeldir.
Tarih, müdhiş bir gazapla başladı konuşmağa.
—Sesi dolgun ve güzeldir—
Bizimkiler!...
Siz!...
Birinci ordu!
Hmıs dağlarının esrarlı kayalarından,
çölün ehramlarını halkedip
Sfenks yontanlar!
Siz!..
İkinci ordu!...
Arşibel'in yatağan göğüslü teknelerinde
küreğe çivilenmişler!
—Ki «Omirus»un yarı ilâhları,
yelkenlerinin gölgesine uzamp.
Mukaddes şarap içerlerdi.
Siz!..
Üçüncü ordu!...
Çekik gözlerini kırpmadan
Çin seddini kuranlar.
Siz!.. «Sezar, ölüme gidenler seni selâmlar!» diyerek
Roma meydanlarına çıkıp
birbirini vuranlar!
Siz!..
Bedreddin'in ak libaslı arslanları!
«Demir olsa dayanmaz buna,
eriyecek yüreğim,
Ben gayrı zuhur ve huruç edeceğim!»
diyenin yolunda,
ümitsiz bir kahramanlıkla döğüşmüştünüz!
Siz!..
Barikat gecelerinde,

meydanlara ateşler yakarak,
Karmanyol söyleyen Paris komünarları!
Bir kabristan duvarı dibinde,
sıra sıra düşmüştünüz!
905'de, kışlık saray avlusunda,
Çar babanın Kazak atlarına çiğnetilenler!
Balkan zindanlarında memeleri,
Şanghay sokaklarında kafaları kesilen kadınların!
Ve Siz!..
— Beşinci kola rağmen—
Sonuna kadar namuslu kalmasını bilen,
Madrid müdafileri!..
Siz!...
Siz!..
Hepiniz!..
Yerin altından kömür,
siyah kayalardan demir çıkarmaktan,
ve dünyayı yeniden ve daha güzel yaratmak için,
dağları yarmaktan başka bir hüneri,
ve zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri olmayan
bizimkiler!..
Ve Siz!..
17'inci ordu!..
Birinci hak,
birinci ümit,
birinci zafer!
Hele Siz!..
Artık yenmesini öğrendiniz bir defa,
gene yeneceksiniz!!..
Siz, hepiniz!...
Ve Siz 17'inci ordum!
Zafer için ileri!..
Siz, Onyedinci ordum!
Muazzam bir tarihin muzaffer erkekleri!..

Yürüdü onyedinci ordu,
meydanın kalbine doğru en başta!
Dünya şimdi daha hızlı dönüyor.
Gene çatırdıyor temelleri,
altın buzağılı mabetlerin!..
Gene sarsılıyor, gebe kadın çığlıklarıyla toprak!
Tarih yürüyor düşmanına karşı,
arkasında köprüleri ve gemileri yakarak!..

17.7.1941
Malatya

PİRAYE'YE VE NAZIM HİKMET'E MEKTUPLAR!

Sevgili Piraye,
bu gece pencerede bir ay vardı.
Kırmızı bir orak gibi.
Baktım, baktım da,
sapından tutup
yıldızları biçesim geldi.
Gece insana ağır rençberliği düşündürecek kadar
güzeldi.
Önümde -biraz aşağıda- evlerin toprak damı.
Dam üstleri, kaldırımsız bir yola benziyor,
bacalar güvercin yuvalarına...
Dört amele kız geçti sokaktan.
Biliyorum, yüzleri sarı,
yeldirmeleri siyah,
gözleri büyük ve hasta.
Ayağı takunyalı olan, hep arkada kalıyor.
Gece işine yetişmeye gidiyorlar.
Bir ağızdan:
— Geç kaldık kız!.. Geç kaldık! diyorlar.
Gardiyan Salih Efendi namaza durdu.

Nöbetçi jandarma
saatını kurdu.
Bitişik koğuşta şarkı söylüyor Mıstık Dayı:
—Uzun boylu, saçsız bir ihtiyar—
«Kırmızı çizmeyi giymeli imiş,
Kır atın üstüne binmeli imiş,
Döğüşe döğüşe ölmeli imiş,
Ben beni bağlattım kime ne dersin?»
Sesi radyo oparlörüne sığmaz.
—Biraz hasret, biraz kin, biraz alınteri—
Bir tarafıyla Nazım'ın şiirlerine benzer.
Öyledir Nazım'ın da şiirleri...
Bir cigara yaktım.
Tekrar aya baktım.
Hâlâ orak gibi.
Orda
Toprak damların ve siyah ağaçların üstünde.
Gökyüzü bir sâkin, bir temiz,
çivitli, beyaz çamaşırlar gibi açık.
Mıstık Dayı'nın kocaman türküsüne rağmen
öyle bir sükût var ki tabiatta,
adam yalnızlığı omuzbaşında hissediyor.
Deminki işçi kızlar gibi kıs kıs:
«Geç kalıyoruz hemşire! geç kalıyoruz!» diyor.
Gardiyan Salih Efendi'nin namazı bitti.
Nöbetçi jandarmanın saatı
çoktan başka dakikalara geçmiştir.
Saatlar durmaz.
—Şimdi daha iyi anlıyorum—
Gece, ne kadar güzel olursa olsun,
yüreği vurmaz.
Namuslu sabahım benim,
ışığım, ümidim, sevgilim,
ben, geceye mahsus, geceye ait birşey değilim.

Bu şiiri, bilmiş ol,
seni çok göresim geldiği için yazdım.
Çünkü artık, içerde canım sıkılmıyor.
Yüreğim, başım, yumruklarım içerde değil artık,
uzaklarda
Ben, beni bir yerde unutup,
uzaklara döğüşmeye çıkmışım gibi.
Bana bak Yengeciğim,
gecen hayırlı olsun.
Rüyanda bizi döğüşürken görmelisin,
için ferahlar.
Aklında mı ne diyordu türküsünde bizim ihtiyar:
«Döğüşü, döğüşü ölmeli imiş!»
«Ve göğsünden vurulup arkadaş kollarına düşmek,
deliksiz bir çocuk uykusudur.
Ölümde korku yok bilirsin,
korkuda ölüm var...»
—Karşıda, gecenin altında toprak damlar—
Böyle diyor şu anda,
dünyanın en babayiğit davası uğruna
can veren adamlar.
Görüyorsun Piraye,
ben, herşeye rağmen hayatımdan memnunum.
Madem ki güneş,
sabahlardan bir sabah, bizim için de gelecektir.
madem ki dünya namuslu olmağa mahkum,
ben hayatımdan memnunum.
Duvarda kocanın yaptığı resim!
Şiirleri aklımda.
Hasretiniz taptaze içimdedir.
—Ne derlerse desinler Ajans havadisleri—
Bu gece dünya,
yuvarlak ve kancık değil,
bir başka biçimdedir.

24.9.1941

İNANIYORUZ

940 - Sinop *

Acılarımız
Kara bir ırmak gibi
döne
döne
kemirdi bizi.
Çaresizlerin derdini çareleyip,
iyi edeceğiz.
Kafamızda olgunluk ayaklanmış bir dağdır.
Sana inanıyoruz.
İnsanoğlu.
Sen,
bizi kemiren
dert ırmağını dindireceksin.
Güneşi içimize doğduracak
yağmuru, toprağa indireceksin.
Sana inanıyoruz.
İnsanoğlu.
Önünde uğultulu kitle adımları
kendini kaptır adımlara
O adımların durağı
güneşsiz fabrikalar,
gölgesiz tarlalardır.
O adımlarda hayat,
o adımlarda sevgi,
o adımlarda selâmet vardır.
Ne fal
ne keramet,
ne arzu.
İnanıyoruz hayatın akışına
Sana inanıyoruz,
İnsanoğlu.

* Sinop'tan yazılan şiirler Sinop'ta mahkum Kemal Tahir'in kardeşi Nuri Tahir, Ali Kantan, Hüseyin D. Durugün'e aittir.

İMAD DEDE

Kafesli penceremize
bir buğu gibi çarpar
Cibali mezarlığının efsanesi.
Sabah uykularımdan uyandırır,
ezan sesi.
Gecemi kuşkulu bir beşik kadar
tedirgin eder.
Ermiş bir yatır.
İmadiniye-i İslâm
İmad Dede.
Aramızda
adı,
müslümanlığın direğidir.
Güdük minare
Demirciler Çarşısı,
Afyonkarahisar'ın yüreğidir.
Analarımız,
küflenmiş bakır kapularını.
otuzdokuz gece
yumrukladılar.
Kırkıncı gece,
açılınca,
geri fırladılar.
Bir hayal yapışır gibi oldu bileklerine,
korkuları mâni oldu dileklerine.
Şimdi kubbesinde güvercin avlıyor çocuklar.
Şimdi mezarlık bir atölye halinde.
Ve ben eminim ki şimdi,
şehrin imarı sırasında yıkılacak
İmadiniye-i İslâmın direği
ve artık kurtulacaktır
Karahisar'lmın yüreği.

1941, Sinop.

SABIR

Sokakları küllük,
duvarları kerpiç,
damları çoraktır.
Yaşanacak günlerin aydınlığına
İnanmış insan gibi
tükenmez sâbir
Allahtır.
Odalarında Adren hasırı serilidir.
Çıra ışığında erir geceleri
ve hekim girmemiştir odalarından içeri.
Gözelerinde çıkın
çıkın
ilâçlık otlar durur.
Raflarında Kelâm-ı kadim.
Dağ demez,
dere demez,
kazar,
kazmayla,
belle.
Bir avuç toprak için
kan döker,
düşürür kelle.
Yıl olur ekin olmaz,
ekin olur elde kalmaz.
Çalışırlar,
kazanırlar,
verirler.
Doğururlar,
büyütürler,
verirler.
Verirler, verirler, verirler de
tükenmez sabırları.

1941, Sinop

BAHARI BEKLİYORUZ

Islak ayaklarımızda toprak
bulgur,
bulgur
gıdıklarken bizi,
biz çocuklar gurup
gurup,
biz çocuklar dizi
dizi,
gelişebilmek için yarına
gün bizim,
güneş bizim diye açılacağız
çürük çatılarımız altından
baharın kucağına.
Baharı bekliyoruz,
gelişi
neş'elidir baharın.
Renk
renk
çiçek kokularıyla aşılanıp,
çelik kaynağı sulardan içerek
ve küpelenmiş yemişlerin çağlasını toplayıp daldan dala,
hazırlanırken ihtilâle
nazlı kuzular gibi
kayıtsız,
hırçın çocuklar gibi
sıçrayarak,
baharı bekliyoruz.

AYRILIK

Aramızda acı bir sınırdı ayrılık,
yaramız kavuşmadı,
biz kavuşmadık.
Bekleyenlerimizin gözü,
bir kızıl bahar sabahı,
gözlerimizle kucaklaşacak.
Dudaklarımızda kavuşmanın tadı var.
Aramızda acı bir sınırdır ayrılık,
yaramız kavuşmadı
biz kavuşmadık.

SİNOP HAPİSHANESİ'NDEN MALATYA'YA MEKTUP

İlk mektubunu aldık,
memnunuz.
Vazife sever gardiyanlarınıza
hayranız.
Direktöre hürmetkâr,
buzlucam tavanlarınıza
mânidar bakıyoruz.
Bu sessiz ayrılan dudaklara,
uzun mesafelere bakıyoruz.
Bakıyoruz bu yirminci asırda saatın ömrü nedir?
Hasretliğin sınırı var,
vatanın sınırı yok.
Bugün biraz daha içimizdesin.
Her türlü yasak çekicidir,
ve her mahlûkun nadiri sevilir.
Fakat insan böyle değil,

insan başlı başına sevgidir,
başlı başına muhabbet.
Ona yakınlaştıkça olduğu kadar,
uzaklaştıkça da bütünlük duyulur.
Çankırı bize iki konaktı,
Malatya, yedi konak.
Ankara yurdun midesi ise,
Malatya muhakkak ki kalbidir.
Ve bizim bağlarımız iki lokma zincirdeyken,
bugün,
dokuz bakla zincirledir.
Suyu bol,
güneşi kıt,
insanları mert diyardasın.
Felâketin sonu saadettir derler!
Bu ,her zaman doğru olmaz,
bunalan bunda kalmaz.
Halimizden sual ettin.
Biz iyiyiz,
iyiyiz.
Dost kollarımız açıktır size,
bugün değilse yarın,
müjde var bize.

15.5.1941, Sinop

SALİH ÇAVUŞ
Hikâye

Daha pek küçük yaşta iken
bir dinamit yarası
başının yarısını beyaz bıraktı.
Oldukça çilekeşti,
nazlı yetişmemişti,
yatkındı eziyete,

acemilik çekmedi bu ocakta!
Eli işler, işi ürerdi.
En ağır işlere,
gönüllü girerdi.
Baba intikamı, vatan aşkıyle
bu ocağa girdiği gibi!
Fakat onun başına öyle zamansız yağdı,
bu sonbahar yağmurları.
Anasının tezgâhı örümceklendi.
Yıllara
yıllar eklendi.
Acaba ne beklendi bunca zamandır!
İşte :
bir ölü bit kabuğu halinde,
elinde tebdilhava raporu.
İşte o zinde,
o demir bilekli Salih,
buna diyemezsin talih.
Bu senin kafandaki beyazdan
daha ak bir düşüncenin verimidir,
hoşnud olsun efendilerin.
Verdin ciğerini,
verdin diğerini,
damarların büzüldü.
Doğdun hasretli günlerle,
doğruldun bir ümide,
aldın semeresini bu yolculuktan.
Ana ağlar üzülür,
Salih erir, büzülür,
ciğersize ne verilir?
Şerife nine ne bilir?
Bilse de elde yok
avuçta yok.
24 lira Çavuş aylığı,

24 büyük merhaledir.
Oğlan yedi oyuna gitti,
çoban yedi koyuna gitti,
aylıktan haber çıkmaz.
Ve Salih günden güne,
kuru ekmeği zor bulur oldu.
Anasının gözleri kör oldu.
Ve birgün birdenbire,
rengi döndü demire.
Cenazesinde iki hademe,
bir memur,
bir mezarcı, bir imam,
bir mecalsiz ana vardı.
Sonra, Şerife ninenin ihtiyar nidaları,
oğlunun arkasından inilder gibi:
«Cansız ata bindirdiler,
Gelmez yola götürdüler»
ilâhisini tekrarladı.
Mezarlıkta son sözü Şerife nine söyledi:
Doğum acıları ananındır,
Ölüm acıları ananın.
Ona ilk ninniyi anası dedi,
Son şarkıyı anası.

10.7.1941, Sinop

MARMARİS MEKTUBU

Dudaklarında tevekkülün nağmesi
—Bismillah—,
sonunda kurtarır —Allah—
Kimi peştemalının uçlarını dişlemiş
yüreklerinin darbesini emerek
iki büklüm

kimi gözlerindeki üzüntüyü saklamaya çalışarak,
sırtlarında odun,
ellerinde tahtalarıyla
yalınayak kadınlar geçiyor önümüzden.
Dizkapaklarına kadar morarmış ayakları,
kaldırımın Arnavuduna bile hasretle bakmaktadır.
Bu yaşayası yerin insanlarına bak kardeşim:
ne kadar az yaşıyorlar!.
Koskoca inhisar mağazasına rağmen,
ne şifa yurdu,
ne bir eczanesi var.
Yalnız:
Marmaris kayaların kucağmda,
günnük ve çam kokularıyla mestolmuş,
bir ilkokul.
Haritada Marmaris'i bul,
denizde bir insan sesi kadar çıplak.
Kitapsız,
gazetesiz,
kültürsüz, eğlencesiz,
yarı beline kadar ıslanarak,
fıstık tarlalarında geçer hayat.
Haftada iki posta gelir Muğla'dan,
iki posta gider Tatar arabasiyle.
Marmaris'te,
mesafe ve zaman
lüzumsuzdur her zaman.
Yeşil eteklerinde deniz,
açılır halka
halka,
bir mide gibi hazmeder rüzgârları.
Varlığının farkına varmadan
yarı beline kadar ıslanarak
fıstık tarlalarında geçer hayat.

Bataklıklarda sulfata
yamaçlarda çam
ve bahçelerinde mandalin, portakal dalları olmasa,
burada kadınlar,
dalak doğuracaklar çocuk yerine.
Balını mısıra değişen
mısırını vergiye veren,
ve günlerce et lokması yemeden
yarı beline kadar ıslanarak,
Fıstık tarlalarında geçer hayat...

(Hüseyin Avni Durugün)

21.11.1944
Marmaris

ZİYA İLHAN'A MEKTUPLAR

Home Tel.

3.5.1933

Sevgili Şairim Yusuf kardeşim,

Mektubunu aldım. Çok sevindim. Görüyorsun ya, bu İstanbul ne kadar berbat bir memleketmiş. Burada ihtiras toz gibi, çamur gibi bol. İnsanları ve bilhassa sanatkârları, öteki yola, sokağa, dile, ayağa düşürüyor. Ve en fenası bunu öyle âni ve öyle şaşırtıcı yapıyor ki bilâkaydüşart hepimiz ve herkes boyun eğiyoruz.

Uzun sözün kısası kardeşciğim kötü bir haldeyim. Sana bütün dertlerimizi, bütün müşterek duygularımızı bu mektubuma sığdırmaya çalışarak anlatacağım. Sen bizi iyi anlarsm. Ve hem zaten bizim anlaşılmayan bir tarafımız var mı ki?

Sana bilhassa, emellerimizin nasıl ve hangi şartlarla tersine döndüğünü anlatacağım. Ve sana içim acıyarak anlatacağım ki ötekilerine benzememeye hatta hakkımız yokmuş. Ben buna inandım ve sen buna şaşma.

Antalya sana tertemiz ve yepyeni bir görüş ve duyuş vermiş. Çok bahtiyarsın. Çok bahtiyarız biz de. Ben aksine kapkara ve çamurdayım. Bize n'olur, her mektubunda ruhumuzu sarsacak, uyandıracak, temizleyecek ve düzeltecek, bir noktaya, tek imana bağlayacak milliyet, mefkûre, vatanperverlik gönder.

Hepimiz n'olur, şurda sekiz-on kişiyiz, (vatanperver) olalım. Bu bize çok bile gelir.

Aksamayacak bir vazifeşinaslık -seziyorum ki- sade bu cepheden yapmacık yapmadan, profesyonel olmadan içi ve kafayı milliyete ve millete çevirmek, rüyası gibi adımı da milliyet temposuyla doldurmak tatlı birşey olacak ümidindeyim.

(10) vatanperver yazıcı on kolordu'dur ki, bir millî hudut ve bin millî tabya demektir.

Gel Yusuf'çuğum, aradığımızı milliyetçilik idealinde bulduğumuzu öğrenmiş olalım. Bunu bize aşılamaya çalış. Güzel portakal bahçelerinde makarna ziyafeti çekmeyi düşünenleri unutmadan, büyük Ermenistan ve Bulgar Edirne hülyalarını aklından çıkarmadan bize bunu zerket. Vatanın bütün yoksulluğu ve haksızlığı üzerindeyken ona yar olursak, apartıman sahibi milliyetperverleri bilmem kaç fersah geride ve bilmem kaç kilometre aşağıda bırakırız. Bu zevk eminim, sana da bana da, hepimize de yeter.

Türk olmak ve Cumhuriyetçi Türkiye'nin yükselmesi, şerefi ve şânı için, onun kahramanlığı ve kudsiyeti için yazmak büyük bir asalet ve kocaman bir necabettir.

Türk'ler (Türk) oldukları için birbirlerini sevdikleri günü ve bu sevgi ve saygılarını, hatta (ana, baba, kardeş) sevgisinden üstün tuttukları uzak günü yakına, yanımıza, yarına getirmeye çalışmalıyız. Bugün paralı vatanperverliğin alabildiğine at koşturduğu çölün, en gayrı mekşuf, en karanlık tarafı budur.

Bütün dünya sakinlerinin hemen kardeş olup bir kan renkli bayrak altında kucaklaşması öyle bir masal ki, yağma düşkünü, ayak takımını doyurur. Vatanperver olmadan sanatkâr değil, basit ve dürüst bir insan olmaya bile imkân yoktur.

Senden umduğum dinlediğim ve beklediğim yazılardır gönderdiklerin. İyi ve kuvvetli duygun ve daha derin duygularınla yardım etmeni gözlüyorum kardeşim.

Şimdi sana esas havadisi, şu mektubumun başındaki ihtiras ve çamur bahsini ve bunun nerden doğduğunu anlatayım:

Valâ Nurettin Bey'le, anladım ki, bütün mesele bitmiş değildir. Sen de inkâr etmezsin ki geriye alınmış defterin bizde dolduramadığı büyük bir boşluk ve derin bir izzet-i nefis yarası ve bir parça da kine yakın infial var.

Biz bu hislerimizi döğüşmek ve küfretmek mânâsızlığına düşmeyelim diye susturmuştuk. Bu mücadelenin lâzım olduğunu bizi anlayan iyi dostlar bana anlattılar ve ben de inandım ki, mânâsız ve züppe bir asalet ve kibarlık, mânâsız bir züppelik ve züppe bir asalet ve kibarlıktan başka birşey olmayacak.

Söz söylemeye ve çarpışmaya üşenmek, ne kafamızın ne de adalemizin en isteği olamaz.

Hak istemek ne kadar sersemlikse, hak vermek de o kadar birşey vermemektir. Biz, uyuyan efkâr-ı umumiyeyi sarsmak, onu alâkadar olmaya kamçılamak, onu duygusuzluktan kurtarmak vazifesini yüklenmek mecburiyetinde bulunuyoruz.

Müstebit efendilerin zaman zaman (Yahu neden yenileri yetişmiyor?) sualini kaltabanlığımıza ve sünepeliğimize daha fazla vurmalarına artık daha fazla meydan vermemeliyiz. Bu bir türlü düşkünlük ve sefilliktir.

Biraz coşmuşum ya mirim. İşte bu coşkunluktur ki senin mektubunu geciktirdi. Kusuruma bakmazsın ya.

Herhalde İdris sana yazmıştır. Bir (**Gençlik Sesi**) nam mecmua çıkmaya başladı. Evirdik, çevirdik. Şunu bir imlâya getirelim, hep birden oraya tıkılıp çalışalım dedik. Benim bu işten ağzım yanmıştı ama, bizim İdris'e gel de lâf anlat. Biraz da hakkı var. Taş atmayacağız ki, dilimiz yorulsun. Yazacak yazı bulamayan daha doğrusu her nüshası bir diğerinden daha muannit ve pervasız zırva neşreden bu edebiyat mecmuası kılıklı risaleyi adam ederiz belki dedik. Kalktık. Yağmurlu bir gündü. (Dikkat ediyorum Ziya İlhan! İşbu yağmurlu günler bize yaramıyor vesselâm.) Evet yağmurlu bir gündü. Fakir, şemsiye bedest. İdris palto sırtında yola düştük. Vakit ikindiye karip. Sorduk sual ettik. Nazlı Han'ı aradık. Sora sora hacca gidilir diye bir söz vardır ya hani. Vallahi bu söz aynı hakikat imiş inandım. Hele bizim ahalide bir sağlık vermek illeti var ki sorma gitsin. Hiç kimse bilmiyorum demiyor da harıl harıl tarif edip yatıyor. Neyse uzatmayalım. Mübarek mecmuanın evvelâ -elimizle koymuş gibi (!)- matbaasını bulduk. Yani tabolduğu matbaayı. Hiddetle idarehaneyi sormamız, Rum matbaa sahibini bayağı kuşkulandırdı. Öyle ya ne olur ne olmaz birader edebiyat yapıyoruz diye az mı halt karıştırılmış bu memlekette. Neyse herifçioğlunu teskin ettik. Dost olduğumuzu anlattık. Târif etti. Dizkapağımıza kadar suya çamura bulanmış, lodos havanın sıkıntısına inzimam eden ağır palto yükü altında bunalmış ve terlemiş bir halde mübarek (Nazlı Han'ın) son katma tırmandık. Yolda tahmin ettiğim gibi her merdiven köşesinde aradığımız idarehanenin bir parmakla işaret edilen yolu ve nihayet kapının önünde hilâfsız 4 adet aynı mealde isim levhası. Evvelâ dahil-i idarehaneye kulak verdik. Huri kısmının gevrek gülüşleri, gılman takımının kabaca sesleri gûşumuza geldi. Hemen kıyafetimize çekidüzen verdik.

Kıravatları parmaklarımızın ucuyla şöyle bir yoklad ık. Ceketlerin düğme iliklerini zorladık. Göğsümüzü şişirdik. Birbirimize bakıp cesaret alışverişi ettikten sonra kapıyı tıkırdattık. Bir derebeyi ahengi taşıyan ses (gelin) diye cevap etti. Evvelâ araladık, besmeleyle dahil olduk. Yine tahminimiz gibi, çırçıplak bir oda, bir köşeye tabi iade nüshalar yığılmış. Bir köşede masa bir koltuk. Birkaç sandalye, beş erkek iki hanım. Delikanlılardan ikisi bizim gibi ziyaretçi. Sonra sonra konuşmalarından öğrendik ki, bizim gibi dertlilermiş. Diğer ikisi yerli malı. Yegâne masanın üzerine bir eski gazete parçası yaymaya dahi lüzum görmeden bir tas tavuk çorbasıyla, bir tabak tavuk sövüşünü hâmil sofralarını kurmuşlar. Çalakaşık gidiyorlar. Birisi uzunca boylu (kül-lü tavil'in ahmak), diğeri iki dirhem bir çekirdek. Tırnaklar kınalı. Saçlar yağlı. Kaşlar yarı yarıya sansüre uğramış. Gözler yapmacık bir baygınlıkla kayık. Elimdeki şemsiye kadar ince ve hasta bilekte bir zincir ucunda bir tılsım makulesi teneke levha muallâk. Ayakta ve ortada ortayaşlı bir adam. Kelebek bıyıklar. Benim üzerimde ya matrut bir muallim ya mütekait bir zabit tesiri bıraktı. Herhalde sermayedar bu herif olacak. Tuttuğu işin tamamen acemisi olduğunu bir türlü saklayamıyor. İki ziyaretçi, İstiklâl Lisesi talebesi imişler. Ellerinde bir zımbalı defter habire not tutuyorlar. Mirim ise karşısında hürmet ve perestişten ibaret iki açık ağız bulmuş atıp tutuyor. Bize yer gösterdiler. Sebeb-i ziyaretimizi lûtfen sual ettiler. Biz, tanışmak için geldiğimizi söyledik. Ve hemen ehemmiyetimizi kaybettik. Yani senin anlayacağın, hayranlar sırasına düşüverdik. Eşekler peygamberi hikâyesini bilir misin? Nerden bileceksin, yeri geldi anlatayım :

Herif nebilik ididasma düşmüş, yakalamışlar.

— Belli, demiş, peygamberim ya.

— Bre Yezit!

— Yooo! Diye ilâve etmiş. Çıkışmayın bana işte size, bir de hap hazır mucize:

Çağırmış ümmetini onlara demiş ki:

— Ey ümmetim! Görüyorsunuz ya, beni tevkif etmek istiyorlar. Mucize göstermekliğim lâzım geliyor. Bunun için de hepinizin eşekler gibi anırmanız lâzım.

Bir sözünü iki etmemişler. Başlamışlar mübarek hayvan misillü çığrışmaya.

Hazret kemal-i azametle zaptiyelere dönmüş.

— Görüyorsunuz işte diye böbürlenmiş, ben peygamberim. Sade bir fark var. İnsanların değil, eşeklerin nebisiyim.

Gençlik Sesi mecmuası odasında, sahib-i ceride huzurunda az kaldı aynı vaziyette düşeyazdık. Neyse kendimizi çabuk toparladık.

Hanımkızlar çok şeker şeylerdi doğrusu, kendileri yok Allahları var hani hilâfsız habt oldum. O tırnakları kınalı, saçları yağlı oğlanla bir sardırmışlardı ki sorma gitsin. (Naşit) diye delikanlıyı maytaba alıyorlardı. O da ahmak ahmak, yılışık yılışık sırıtıyordu.

Neyse uzatmayalım! İstiklâl Lisesi talebeleri 7-8 nüsha satmayı kuvvetle vadederek yola düzüldüler. Kaldık mı sana topun ağzında...

Efendime söyliyeyim kelâma şol veçhile âğaz eyledim:

— Beylerim, hanımefendilerim. Galatasaray Lisesi Talebe Kooperatifi ile anlaştınız mı?

— Hayır dediler.

— Mecmuanızın ana fikri nedir?

— Sizin sebeb-i ziyaretiniz?

— Siz söyleyin, dedim.

— Evvelâ diye başladı uzun sersem, salak herif, evvelâ bir **Gençlik Sesi** yani edebiyat mecmuası çıkarmak hayal-i hamına düştük. Baktık ki (300) nüsha) satılıyor.

— Şaştım doğrusu (300) nüshayı nasıl sattılar diye günahı boyunlarına.

İşi bakkal kâğıtçılığına döktük. (Aptal aptal güldü) Bakkal kâğıdmdan murat Diyerek lâtifesini sözüm ona tefsir etti. Yani şu haftalık çocuk mecmuaları, yalnız bizim bir farkımız var. Onlar bir kitleye hitap ediyorlar, biz ise (göğsünü kabarttı) İlkmektep'ten Sorbon mezunu Hukuk Doktoru'na kadar, dâhiden, köylü salakoğlu Memiş Ağa'ya varıncaya dek alâkadar olacak şekli bulduk. Avrupa mecmuaları gibi.

(Az kaldı yandık diyerek kaldıracaktım elimi.) -Nazım Hikmet'ten aşırmadır kusura bakma- Kaldırmadım. Bağırmadım. Apıştım kaldım. Bir de İdris'e bakmışım. Oğlancağız bu ferasetli cehalet karşısında mum olmuş. Hergeleoğlu hergelesi devam etti

— Tıpkı Avrupa mecmualarında olduğu gibi herkes aradığını bulacak içinde. (Ferasetten bahsettim ya işte ferasetten gelen bir sözü aşağıya yazıyorum):

Hele edebiyata dört-beş sayfa ayırıyoruz. (Eminim gözlerimizdeki nefret, acımak ve şaşırmak bulantısını görünce edebiyatla fazla meşgul olduğumuzdan hislerimizi saklayamadığımızı anladı.)

Filhakika şiir diye koyduklarımız bazan basit şeyler oluyor. (İtiraf edemedi berbat yenmez yutulmaz kenef şeyler diye.) Fakat bunun esbabı var. Çocuk fena şiirini matbu halde görür de hatalarını anlar. (Ne buyurursun Yusufçuğum bu hikmete?)

Hem -kollarını kabarttı tekrar- biz de onları tashih edecek iktidardayız. Fakat lüzum görmüyoruz. Kendi kendine olsun diye!

Buyurun ve buyurun da bu nev meşhur editörün bu sıkılacak gırtlağına atılmadığımıza dostluğumuz namına memnun olun.

— Galatasaray Kooperatifi haftada yalansız 300 nüsha satar diyerek kekeledim ve devam ettim. Kaça bırakırsınız.

Zenbereğine basılmış paslı bir oyuncak gibi sıçradı. Nerdeyse minnettarane yüzümüzü gözümüzü öpecek. Küçükhanımlarla, küçükbeylerin lâtifeleri kesildi. Hep kulak oldular .Fakir, şemsiyeme daha abandım. İdris kaputuna daha gömüldü. Bir :

— (3) (3.5) dan bırakabiliriz, paşam diyişi vardı ki andavallının, kahkahamı nasıl zaptettim hâlâ hayretteyim. Bir isim uydurdum. (Reis budur gelir görüşür) dedim. Selâmladık. Çıktık. Merdivende İdris'e baktım kanı beynine toplanmış, benim ise şakaklarım zonkluyor, yüzüm yanıyordu.

Ziya İlhan. Edebiyat bu Kepazeliğin ta kendisidir. İnsanı Allah düşürmek için Türkiye'de edebiyat heveskârı yapmalı. Bu kâfi ve vâfidir kardeşciğim.

Belki okudun. (Cahit Sıtkı) Bey'in **(Ömrümde Sükût)** adlı bir kitabı çıktı. Ve Nurullah Ata'nın bir tenkidi.

Meğer 9 - 2 - heceli mısralar. 4 - 1 heceli satır, 2 - 2 hecelileri, yepyeni şaheser şeylermiş. Çocuk kendisine bir yol arıyormuş. Şekle ehemmiyet vermek asıl şiirmiş. Yeni huruflar icat eylemek tam nevzuhur marifetmiş. Neyse, bahname, cinayetname, medhiye, dasitan, nevzuhur, vezinname yazmak gerektir, parlak muharrir olmak için. Fikir ve fikir kimde var ki sende olsun.

Bayağılığı ne kadar kabilse o kadar sinirlerime dokunan Hikmet Feridun'un bir yazısını okudum bayıldım doğrusu.

Şu hani kuş ile fala bakanlar vardır ya, onlar bahsederken (ne güzel şiirler, maniler, çıkıyor. Dürüst kafiyeler, hoş nükteler. Bu işin birkaç erbabı toplanmıştı sordum. Bah dediler acemi şiiri bunlar. Meğer usta şiiri yazmak için alabildiğine acemilik etmeli imiş. Bundan böyle muntazam, iyi söylenmiş mısraların sahibine kemal-i cesaretle acemi şair, berbat, kötü şiirlelerin failine ise göğsümüzü gererek -asıl şair- diyebiliriz) diyor.

Nurullah Ata da Cahit Sıtkı'yı (metafizik şairi) acemiliği için beğeniyor. Acemi adamın yeni şiir vezni yaratması, ne garip ne çamur komedyadır bu yahu! Valâ Bey'imiz harıl harıl Cin Ali'nin mecaralarını kaleme alıyor. Polis hafiyesi (Gâvur Mehmet) **Sonposta** okuyucularına uyku uyutmuyor. Arsen Lüpen her perşembe ahalinin yolunu kesmektedir.

(Çingene Kızı) onbin nüsha satıyormuş. Cingöz Recai'den (70) bin adet kitap bastıracakmış Peyami.

Almış yürümüş bu hal. Sen de oradan bize (Arap Özengi) masalı, (Gazi Ayıntap Müdafaası), (Oğuz Han), (Kerhane Geceleri) misillû ciltler yazsana Meşhur olursun. Dâhî olursun da sayende biz de sayeban oluruz hazretim.

Şu mektuba namusum üzerine söylüyorum tam ayın 3'ünde başladım. Ondokuz gün cebimde dolaştı. Bir de müsvedde yırttım. Elime kalemi almayı canım istemiyor. Yazmak neye iyi. Kös dinlemişler. Davuldan perva etmiyorlar. Muhit öyle bir muhit ki, insanın yalnızlıktan ve korkudan ilikleri donacak. Geçen gün elime Namık Kemal'in bir kitabı geçti ismi **(İrfan Paşa'ya Cevaplar)**

Zavallı, Magosa zindanından yazmış. Eskilerin yenilere olan kinini anlatıyor ve İrfan Paşa Hazretleri'ne, yeniler şöyledir, yeniler böyledir diye taarruz ediyor.

Düşündüm tarih hep böyle tekerrürden mi ibarettir. Yeniler ve eskiler. Ezelî bir boğuşmanın iki tarafı bunlar işte. Biz eskiyoruz da onlar hâlâ yenileri yeni olarak kabul edemiyorlar.

Edebiyat sayfasının mânâsını anlayamayan zavallı Valâ ile, **Gençlik Sesi**'nin bedbaht sahibi, **Ülkü** Mecmuası ile **Yeni Türk** Risalesi, **Muhit** Aile Gazetesi hep birer türlü sefalettirler. Ruhî, hissî, (arzusu) gübreye düşmüş efkâr-ı umumiyede cemiyete sanatkârın söylediği hep kadını tenbih masalı olmalıymış, **(Asya'da Bir Güneş Doğdu)**, **(Pembe Yaşmaklı Hanım)**, **(Gizli Eller)**, **(Adem ile Havva)**, (vesaire vesaire...) **(Mavi ve Siyah)**'a, Telemak tercümesine), Vefik Paşa'nın (Molyer)'ine öyle hasretim var ki

(Burhan Ümit) Andre Gide'in **(Dar Kapı)**'sını yetmişbeş kuruşa satıyor. Bu zavallı kitaba öyle ince bir kâğıt kap koymuş ki hani teyze hanım cigara kâğıdı bulamazsa buradan bir parça koparıp tütünü sarar ve rahatsız olmadan içer. Yetmişbeş kuruş iki amele yevmiyesidir ve (3) şiir bedeli. Bu kitabın Fransızca bir nüshası (95) sentten başlar da öyle (2000) Frank'a satılır. (79) uncu binini de (75) kuruştan satıp zengin olmak isteyen Fransız tabını o müterakki ve medeni memlekette vatandaşlık namına gürültücü Darülfünûn talebesi linç eder.

Biz de herşeyden geçtik. Kütüphaneden satın alıp eve getirinceye kadar üzerindeki incecik sarımtrak kap eriyor, hava oluyor.

22.5.1933

Gel gelelim kitabın özüne :

Hani şu (Göte)'nin meşhur **Verter**'i vardır. İşbu

Verter kitabı bir meşhurca kitaptır. Hikâye meşhur intihar etmiş Verter'ciğin arkası sıra bir alay salak canına kıymış derler. Bunun daha yirminci asra uygunu fakat hakikaten daha üstadanesi şu fark ile ki, (Andre Gide) efendimizin önünde romantiklerden benam Victor Hügo, sembolistlerden Verlaine ve bilhassa Baudelaire var. Onları biribirine vurmuş enfes diyemiyeceğim bir kitap yazmış. Mevzu şu: İki genç, bir kız-bir erkek evlenebilmek ellerindeyken muhayyel bir hayat için -aşkın süfliyete düşmemesi için- evlenmiyorlar. Bir evde yaşamaları kabilken hep ayrıdırlar. Bunu ikisi de şikâyetsiz yapıyor.

Garip muamma gibi bir aşk. Bana hiçbir şey söylemiyor. Anlattığı bir şey varsa kardeşciğim: Fransız edebiyatının bugünkü mavi salkım saçak ve havaî şekli ve yolu kenarında ve Verter'den daha lirik ve enfüsi aşk, garip.

Bu da bana bir ters türlü, (Moris dö Kobra) tesiri verdi. Bu züppelik yeni olsa gerek. Fakat lâzım mı? Değil mi? Bilmiyorum.

Arkasından, Peyami'nin **Bir Tereddüdün Romanı**'nı okudum. Peyami işe **Mahşer**'le başlamıştı. Şimdi son iki kitabı olan -**Fatih-Harbiye** müstesna- **9'uncu Hariciye Koğuşu** ve bir de bu **(Bir Tereddüdün Romanı)** ile içine çekiliyor. Hele **Bir Tereddüdün Romanı** o kadar kendisinin ki, insan, alkolik ve kokainman bir romancı ve böyle bir tipten ne kadar kabilse o kadar nefret ediyor.

Yazı hoş, üslûp mükemmel, yenilik bol. Gelgelelim roman ve mevzu, şahsiyetler kabil olduğu kadar berbat. O kadeh kadeh içkiler ve o alkolden ve diğer mükeyyifattan zehirlenmiş bedbahtlar, burun dolusu kokainler arasmda insan bunalıyor, terliyor, nefret hissi

duyuyor. Lâkin bu içkilere karşı değil de bu çamur insanlara karşı.

Ne bileyim arkadaşım, usta Peyami cıvıttı. Galiba. Ben bunu ona yakıştıramadım.

Bu hükmü verirken daha etraflı düşünmek mecburiyetindeyiz. Her gün herkes için bir fıkra yazan ve uzun zabıta romanlarıyla cemiyetin (!) edebiyat ihtiyacına (!) cevap veren Peyami kendi içine çekilmeyi bir lüzum görüyor olmalı.

Peyami -büyük romancı, bilirsin onu ne kadar severim- hepimizin arzusuna ölüyor.

Zavallı büyüklerimiz. Hepsi aşağı yukarı bir parça böyle sönmedi mi?

Bizde herkesin malı olmak orospu olmak kardeşim. Orospudan beter olmak. Hele edebiyatta.

Dün akşam yine seni konuştuk. İdris'le. Yazmayı o kadar az deniyorum ki, gitgide sahifeler satırlara ve satırlar tek kelimelere dönüyor.

Yazamamaktan kurtulmuş olmak için yazmayı tecrübe ettim. Etmedim ya, edeceğim. Eh ne yaparsın bakalım böylece bir roman kazanabilir miyim? Hoş bir romancı için bu iyi bir mevzu olur. Fakat fakir misillû bir tenbel için herhalde katlanılmaya mecbur olunan en feci bir işkence olacak.

Valâ Nurettin Bey'e:

Bütün ana hattı (dost muyuz, düşman mı?) sualinde toplanan oldukça yumuşak ve efendice bir hücum yaptım. Galiba Uyanış'da neşredilecek. Ben daha sert istiyordum. Ah, kardeşim, görüyorsun ya, istemek asla bir şey yapmak demek olmuyor. Fakat arkasından iki küçük makale daha hazırladım ki, onlar kolay yutulmazlar ümidindeyim. Hüda alem.

Bizim Nazım'ın kitabı. Sessiz ve karanlık bir uçuruma düştü. Bu mukadderi görüp hâlâ yazmak arzusu taşımak. Neşretmek hülyası gütmek. Komik bir iştir. Allah kurtarsın bizi.

Elimizde bir küçümencik gazete olsaydı, elbette biz de metafizik şairin yaptığı kuru gürültüden asıl şairimiz için bir parça ayırırdık. Haşmetlû müstebitler Giyometel'e ok attırıyorlar.

Giyomtel biziz. Oğlumuz eserlerimiz. Öyle alçağız ki, birbirimizin kulaklarına bile isyan feryadı geçiremiyoruz. Onları kendimiz vurmaya mecbur kalacağımız gün, bu sefaletten hemen ölebilsek bari.

Hem sen benim Giyomtel'i ne kadar kahraman tanıdığımı bilirdin. Yazık Giyomtel'lere ve yazık, yazık diye acınanlara.

Dün akşam İdris Amet'le konuşurken iş tekrar, Cahit Sıtkı'ya intikal etti. Ah diye hayıflandım: Bir gazetem olsaydı, şöyle bir başmakale yazardım :

— Hani bir hikâye vardır Yusufçuğum eski iptidai sınıfların dördüncüsünde okurduk.

Dolandırıcılar züppe bir padişaha bir elbise dikmeye başlamışlar. Mezkûr libas bir garip şeymiş. Sade ve sade çok akıllı olanlar yani sözüm meclis harici ahmak ve sersem olmayanlar görebilirmiş. Herifçioğulları, ne kadar inci, sırma, ipek varsa toplamışlar. Bir de tezgâh kurmuşlar. Başlamışlar boş mekikleri bir yandan diğer bir tarafa fırlatmaya. İki günde bir, bir denk ipek, bilmem kaç çile sırma, ve avuç avuç inci ve elmas talep ederek geceli gündüzlü bir çalışıyorlarmış ki.

Nihayet padişah meraklanmış, zekâsına ve ferasetine en güvendiği bir vezirini göndermiş. Vezir mahut odaya girince apışmış. Tezgâh boş ve boş mekikler bir düzüye sağdan sola soldan sağa fırlatılıyor.

Gözlerine inanamamış: Amanın a dostlar demiş ben de mi ahmaklaştım, sersem miyim ben de? Açıkgözler, tezgâhın üzerine gerili imiş gibi kumaşın ilk parçasını işaret etmişler. — Nasıl buldunuz diye tiftikle eğlenmişler. Zavallı devletlinin alnından şıpır şıpır ter damlaya dursun, (âlâ, mükemmel, enfes) diye kekelemiş. Çıkmış hünkâra. Gelsin medhü sena.

Birkaç zaman daha mürur eylemişler, yeniden ipek talebi, yeniden, inci, elmas istemek. Gözbağcılar, hırsız herifler kese doldurmuşlar. Büyük gün gelmiş. Dolandırıcılar, makasla havayı keser gibi yapmışlar, iğneler bilmem ne karın ağrılarını delmiş geçmiş.

Elbise tamam. Hünkâr giyinmiş. Zaten iş ayyuka çıkmış, ayak takımının (!) diline düşmüş. Herkes merakta. Derken devletlû giyinmiş -sözümona- süslenmiş, bir don bir gömlek alayla sokağa uğramış. Ahali hep göz kesilmiş lâkin görünürde çıplak bir hükümdardan başka birşey yok! Derken bir çocukcağız -tabi aptal ve ahmak bir yavrucuk- gal[illegible] elbisesi yok diye bağırmış. İçten içe bir fısıltı padişah da duymuş lâkin artık dönmek imkânsız. Arkasında muhayyel etekleri yere sürünmesin diye omuz hizasında taşıyan uşaklar geçmiş gitmiş. İşte (deha) vadeden Cahit Sıtkı böyle olmasın diye korkuyorum. Hoş oğlanın hiç kabahati yok. Başka memlekette olsa, yazdığının şiirler olmadığını söyleyecek bir sahib-i hayır bulunurdu. Gel gelelim burası işbu diyar-ı islâm ve memleket-i gulâm böyle gelmiştir böyle gidecek.

16 milyon merhum, ağzı açık peygamber mucizesi gözleyip mübarek mübarek ilân-ı şadumanı etmekteyiz. Hüda garik-i rahmet eylesin amin.

Mamafih, insanlar vakıaları değil, vakıalar insanları doğurur yetiştirir. Meselâ İtalya'nın Musolini'si muhakkak bir yoksulluğun mahsulüdür. (Almanya) (Hitler)'i, harpte mağlup oldu da kazandı.

Hindistan istiklâl sahibi olsaydı, miskin Gandi'nin orucuna kim ehemmiyet verirdi. Ve eğer Çin'de karınca kadar kesir olan general ve mareşal güruhu her dem birbirleriyle hal-i harpte olmasalardı, (Çankayşek)'in ismini nerden duyardık.

Bunları düşünüyorum da ümidimi kesmiyorum. Bu edebiyat herc-ü merci içinde elbette bir sahip huruç peyda olacak diye düşünüyorum. Etrafı nizamlayacak, tufeyli otları, elbisesiz şıkları ve mucize sahibi peygamberleri defleyecek umutluyorum. Ne dersin sakın:

— Ey hayal-i ham ve ey lâf-ü güzaf

diye nara atma karındaşım.

Encam. Ağustos mahı ortalığında şehr-i İslambol'a mezunen avdetin gûş eyledim. Fakiri garik-i sürur eyleyen işbu havadis-i dilnîşin içre ne edeceğimizi şaşırdık. Ve fakat vusulün anında çın çın izhar edüp:

Bre habis kandadır verdiğin ahitler.

«Hani ey zalim bizimle aht-ü peyman ettiğin»

Deyu âzâr ve kalb-i natuvanımızı zar-u zar edeceğinden kati havf ve hırasa düştük. Ve işbu name-i dasitan âsâmız tahririne şurû eyledik. Rab yezdan, okuyana sabr-ı celil ve tefekkürüne misal-i sebil, pâklik ve pâk-i damenlik ihsan ede âmin ve rahmetullah-il âlemin.

Yurdumuzun portakal bahçelerine bizden ferade ferade selâm ettik a?

Bütün arkadaşlarla beraber. Selâm ve hürmet şairim. Mektubunu beklerim.

Dostun, kardeşin ve hürmetkârın

Kemal

30.5.1933

Tekrar okumaya vakit bulamadım. Kusurumu bana bağışla.

Gençliğe Dost musunuz, Düşman mı?

Muhterem muharrir Vâlâ Nurettin Bef.'ye

Görülüyor ki, ne söylemek istediğinizi bilmediğiniz gibi, ne istediğinizi de maalesef bilemiyorsunuz. «Genç şairler, cep takvimi gibi küçük kitapcıklar» sözleri mütemadiyen, karmakarışık, iddeasız ve izahsız yazılarınızda sıralanıyor.

Şöhretşiar polis hafiyesi (Yılmaz Ali Bey)'in esrarengiz, tüyleri ürperten maceralarını okudum. Fakat (Dipsiz Kuyu) ile (Tavanda Yürüyen Fil)'in ne kıymette matalar olduğunu anlayamadığımı itiraf ederim.

Ve yine itiraf ederim ki bu kitapları imzalayan zatın, biteviye edebiyattan ve ediplerden, şiirden ve şairlerden bahsetmesindeki engin cüretle bitmez tükenmez patavatsızlığa hayranım.

(Şiir stajı) ndan sonra belki mükemmel diplomat, dört başı mamur filozof, kuvvetli romancı olunur. Fakat Vâlâ Bey efendi misilli bunların kâffesini nefsinde cem eylemiş bir nadirei hılkat daha yetişebileceğini zan etmiyorum.

(Küçük İlanlar) dan, (Öldüren Kim?) den ve hele bu son (Gençlik Hatası) ından sonra, neden çocuklar cahli bir inatla mütemadiyen sizden ayrılmaya yelteniyorlar diye kendi kendime soruyorum?

Lâkin beni sizin gibi bedbin olmaktan kurtaran bazı düşünceler var ki aşağıya yazıyorum :

Belki bir gün gelecek Vâlâ Bey efendi siz de bu irşat keyfiyetinden usanacaksınız. Ve kim bilir belki bütün bu irtikâp edilen hataları onların gençliklerine ve (divaneliklerine) atfederek mazur görmeye başlayacaksınız.

Ve yine kim bilir Vâlâ Nurettin Bey belki bir gün gelecekte 30 liraya neşrettirilmesi kabil bir -cep takvimi kadar ne büyük ne küçük- şiir kitabı yerine neden tabolması 300 liraya bakan romanlar, daha ciddi eserler, daha geniş anlatılmaya muhtaç mevzular yazılmadığını yahut yazılmışsa bile neden meydana çıkarılmadığını düşünüp bulacak öğrenip anlayacaksınız.

Kendi eserlerinizin kıymet derecesini merak edip kendinize eğildiğiniz zaman şunu da ister istemez kabul edeceksiniz ki :

«— Bir yevmi gazetenin hem her günlük hikâyesini, hem tenkit ve fikir fıkrasını ve hem de roman tefrikasını yüklenmek bir insanı sade saçmalamaya götürmekle kalmıyor, hastalık kadar gayrı tabii ve kuru gürültüden ibaret bir parmaklıkla tabiinin neşredilme yolunu kesiyormuş.

Hemen (müsbet eser getirin basalım) yahut (müsbet olsun bari bastırdıklarınız) masalına başlamayın. Çünkü sizler her yazınızla tam edebiyatın bütün hava manikalarını tıkıyorsunuz.

Mamafi bir bakıma size hak vermemekte kabil değil Vâlâ Nurettin Bey efendi, memleketimizin edebiyat telâkkisi de hakikaten bir tuhafdır. Bu her halde cümlemizin hicve temayülünden gelmiş olsa gerek.

Edebiyatcılar burada bir parça zıpır, bir parça derbeder sayılıyor ve çok çok tektir ve tazyife lâyık addolunuyorlar. Hele genç olurlarsa...

Ne bileyim bir gençlik ve heveskârlık devri atlatmadan kim olgunlaşabilmiştir? Ve kim hele bu ilk devirlerde eser neşrettirmeyi büyük emel tanımaz?

Hattâ siz bile bütün şöhretinize rağmen -saçma da olsa- çok çok yazmak ve neşrettirmek ihtirasınızdan kurtulamamışken...

Zelil olmaya götüren en kısa yolun edebiyat olduğu sayenizde git gide darbımeselleşiyor. Öyleki daha şimdiden (Edebiyat yapıyorsun?) demek zırvalıyorsun diye çıkışmaktan başka mânaya gelmiyor.

Ve (Galiba küçük şey şair?) diye soruşturmak da bahsedilen zavallıyı kabil olduğu kadar tahkir etmek yerine kullanılıyor.

Hele sizin gibi köşe sahibi büyük şöhretliler mevzu kıtlığından mıdır, yoksa mes'uliyetsizlikten mi bilinmez? birer edebiyat (Ali kıran, baş kesen) i geçiniyorsunuz.

Desteklediğiniz kapılardan geçemediğimiz için kendi defterimizin sahifeleri ve akranlarımızın içlerinde ihtiyarlıyoruz.

Genç, bu günki edebiyat kabadayılarının tek kalmak için verdikleri nevmidane fakat ihtiraslı meydan muharebesinin seyircisidir.

Fakat ne olur hiç değilse (Onun annesinden sızdırdığı 20-30 papeli) kitap halinde camekânlarda sararmasına karışmasanız.

Bu sızdırılan paraları barlarda ve meyhanelerde havaya ve zehire sarfedenler fazlası ile mevcut. Temenni edelim ki bu zararsız son divaneler daha ziyadeleşsin.

Hem güller-bülbüle ve sevgiliye hapsolmuş bu çocuklar bir parça da sizin mahpusunuz değiller midir?

Birikmiş yazıların ruha sıklet ve nevmidî veren azabını siz de anlamamakta ısrar ederseniz onlar bunu kime söylesinler?

Vâlâ bey Nazif'in açlıktan öldüğü, Haşim'in bir Kara biber, olmaktan ileri geçemediği ve Necip Fazıl'ın eserlerinin (Teberrüken) neşredildiği bir memlekette bu son çeşit divaneler zaten kâfi derecede muztariptirler.

Bize her gün edebiyata ve bilhassa genç heveskârlarına hakaret eden yazılar yazın ve bilhassa bunda devam edin Vâlâ Bey efendi.

Bu nankör mesleğe bizim gibi başlayanlar profesyonelleştikçe sizin gibi oluyorlar. Biz buna alışığız, bunu yadırgamıyor, diktatörlüğünüzü ve düşmanlığınızı, bu yüzden, en geniş ve en efendice mazur görüyoruz.

Kemal Tahir

17.6.1933

Ziyacığım!

Vâlâ haberdarsın ya, **Akşam**'dan ayrıldı. Ve hatta (Akşamdan akşama), (Akşamcı) sütun başlığı ve nam-ı müstearını kullandıkları için eski gazetesine, **Cumhuriyet**'te, o nazik edasiyle bir küçük hücum bile yaptı. Bu vaziyette ona çatmak biraz güç ama ne yaparsın. Ben, şu yukarda okuduğun şekilde taarruza geçiyorum. Bu yazının daha iyi anlaşılması için Vâlâ'nın son zamanlara kadar yakından takip edilmiş olması lâzımdır. (Divaneler), (Şiir Stajı), (Afaki ve Deruni Edebiyat) vesaire hep onun yazılarından alınma sözlerdir. Lâf aramızda herife kinim var.

Senin (Portakal Bahçeleri) şiirini, **(Yolların Sesi)** sahibinin büyük ısrarı üzerine o mecmuaya vermek mecburiyetinde kaldım. Hatta vermeden, (Bizim şair belki bir başka mecmuaya -meselâ **Uyanış**'a- göndermiş olabilir ...) dedim. (Zararı yok mükerrer de olsa bu şiiri basarım) diye cevap verdi. Ve sonra aynı akşam İdris'e yazdığın mektubu okudum. Benim kehanetim doğru çıkmış. Sen bu işe ne dersin? Kusur benim. Affet. Eğer herhangi bir münasebetsizlik vukua gelirse bütün kötülüğünü yüklenip, Halit Fahri'ye tarziye vermeye amadeyim.

(Yeni yolundan hâlâ şüpheli misin bu tehalik karşısında?) Aklma şaşarım.

Kemal

Sevgili Kardeşim Ziya İlhancığım!

İstanbul, 21.6.1933

Şairim ;

Sana uzun boylu bir mektup yazdım. Daha cevap alamadım. Fakat bizim aramızda işler ne para ne de sıra ile değildir. Vakti olan, yazabilen çalakalem imlâ edecek. **Uyanış**'ı okudum. Çok sevindim. Hele kâfir şimdiye kadar daha neler yaratmışsındır? Fakat İdris Ahmet'ten şikâyetim var. Ben de kabahatliyim ama, gelgelelim o büsbütün hayırsız. Kahveye uğramaz. Bir iki tek lâf atmaya yanaşmaz. Çocuklar da beni, altı kol iskambile kemakân sürüklerler. Ellerinden dad bir feryat iki...

24.6.1933

Derken mektubun yetişmedi mi kardeşciğim. Çok memnunum. Çok teşekkür ederim. Söze, nereden başlayacağımı bilemiyorum. Şu ara okuduğum kitaplardan dem vurayım da sonrası Allah'a havale:

1 — Vâlâ Çelebinin (Yılmaz Ali Bey) sergüzeştlerinden **(Dipsiz Kuyu)** Mükemmel bir zabıta romanı öyle garip adapte edilmiş ki, neden Yılmaz Ali de mösyö Nik Karter değil deyu insan hayıflanıyor. Ama aşk olsun. (Her milletin kendisine mahsus yahudisi vardır) diye bir söz mevcut. (Her milletin kendisine mahsus

yazıcısı) neden olmasın? Cahit Sıtkı'nın şair geçindiği bu diyarı fısk fucur içinde Yılmaz Ali Bey macerası lâzımı edebiyat ve lâzımı neşriyattandır. Yine teşekkür edelim ki yazıyorlar. Ya onlar da bu işi terk ediverseler, halimiz nice olur? Okuyacak tek satır bulamayız da apışır kalırız alimallah. Arkasından bir de **(Pembe Elmasın Esrarı)** çıktı. Hazretim, o da pek yaman bir şey olacak galiba, hissi kablelvukuum böyle söylüyor. (25) kuruşa kıyacağız nihayet.

2 — Selâmi İzzet Bey'in **(Aşkım Günahımdır)** şaheseri. Eh Ziyacığım yazmış herifçioğlu. Ben bayıldım, dostumsun sana tavsiye eyleyemem. Günahına giremem. «Bir hazin maceradır» vesselâm.

3 — İskender Fahrettin'den **(Öldüren Kadın)** ya benim biraderim. Bir öldüren kadın kitabıdır ki insanda tabü tuvan bırakmaz. Amerikalı bir muharrir işbu kitabı zabıta romanlarını hicv için yazmış. Bizim aşık bunu nereden bilecek. Sana ciddi ciddi tercüme etmez mi gayrı ne kadar güldüğümü var hesap eyle. Rabbim bu zevatı eksik etmesin üzerimizden Yoksa bu sıkıntılı eyyamda gülmeyi handise unutacağız.

4 — Gazetede Aka'nın **Yayla Kızı**'nı takip ediyorum. Yusufcuğum, Aka hâlâ çok kuvvetli çalatam ve mükemmel, onun öyle güzel görüşleri, öyle içten kavrayışları öyle tertemiz, pürüzsüz kalbe giden kalemi var ki. O Anadoluyu bize öyle yakın anlatıyor ki, hayranım. Çok teessüf ettiğim bir taraf varsa son çıkan 3 - 4 kitabını, **(Ben Öldürmedim Kokain) (Üç Baş)** vesairesini okuyamadım.

Bu arada şunu da söyleyeyim ki, Falih Rıfkı, Edhem İzzet ve Aka, Peyami de dahil en sevdiğim muharrirlerdendir. Bunların apayrı bir güzellikleri var.

5 — **(Bir Çatı Altında)** muharriri: Burhan Cahit. Bana bir çok yeni kumaş isimleri, piyano ve otomobil

markaları, Frenk cıgara firmaları, mobilya stilleri, bir alay adabı muaşeret kaidesi bir alay asri illet ve âdetler, bir araba frenkçe polites cümleleri öğretip ezberleten bu kitaba bayıldım. Garip, gülünç bir aşk, bir buutlu dümdüz mukavva şahsiyetler. Bir kısmı Hüseyin Rahmi'nin bir kısmı Ercüment Ekrem'in ve bir kısmı hatta Halit Ziya'nın romanlarında tanıdığımız kuklalar, karagözler. Yer yer biçim biçim soğukluklar. Alabildiğine saçmalamak. Tavsiye eylemem kardeşim. Zaten hayalimde pomadlı bıyıklı, briyantinli saçlı, yüzü pudralı, elegan yaşattığım Burhan Cahit Bey'e fevkalâde sinirleniyorum. Sen ne dersen de. Onu da Reşat Nuri gibi körpe küçük hanımlarla, mini mini beylerimize bırakıp geçelim fikrindeyim.

6 — Hani şu **(Ak Kuş ve Boş Beşik)** diye bir roman yazan konservatuar müdürü Yusuf Ziya Bey vardı ya. İşte o beyzadenin bir iki tabı daha çıktı: **(Şu Dağların Ardında)** yine Anadolu'ya ait hikâyeler. İsmail Safa benim ilk kitabını pek beğendiğimi lâf arasında söylemiş. Adamcağız gıyaben teşekkür mahiyetinde bir kitap yollamak inceliğinde bulundu. Zaten acemi sistemine rağmen pek beğendiğim bu yazıcı efendinin bu son cemilesiyle bu son eserini okumak için münasip bir fırsat arıyorum. Gönlüm bir türlü, onu, **Dipsiz Kuyu** ile **Bir Çatı Altında**'nın arasına sıkıştırmaya razı olamıyor. Okur ve düşüncemi sana mezkûr kitapla beraber gönderirim.

7 — Konya Erkek Muallim Mektebi edebiyat muallimi Sadettin Nüzhet beyin **Halk Şairleri** isimli kitabının birinci cildini okudum. Bir şey söyleyemiyeceğim. Esbabı malum. Olduğu gibi olan, fazla iddiaya yanaşmayan halk şairlerimiz sade sevilmeli ve tenkitleri hep takdir olmalıdır. Bizim sükutumuz ise bir parça değil tastamam bu demektir

8 — Ali Rıza Feyzi nam, bahriye muharririnin **Turgut Reis** adlı bir eserini okudum. Bir tarihi tetkiktir. Küçük bir cilt 150 kuruş. Eh modalandı bu çeşit ahali kazıklamak. Fakat ne de olsa büyük denizcimiz için bu ikinci kitaptır yazılan sanırım. Eğer zannım beni aldatmıyorsa Ahmet Refik Bey üstadımız da vaktiyle böyle bir eser kaleme almıştı diye okumuştum. Bu kitabı okurken aklıma Lehistan'da iken adı General Frederik Bem olan fakat galiba Sultan Mahmut adli zamanında, Rus istibdadından kurtulmak için Osmanlı İmparatorluğu'na iltica edip müslüman olarak Murat Tevfik Paşa tesmiye olunan zat geldi. Bu paşa, müttefiklerimizle beraber Türk ordusunda paşa olarak meşhur Sivastopol muhasarasına iştirak etmiş ve nihayet Halep'te ikamete memur olarak orada o zaman vefat etmişti. Bu zatın «Naaşı mağfireti neşini» o zamandanberi Halep'te madfun bulunuyordu. Bu kerre Haleb'in hudutlarımızın haricinde kalması üzerine geçen seneler Lehistan'dan askeri bir heyet giderek bu paşanın bakiyyesini Halep'ten kaldırmış ve Ankara-İstanbul tariki ile vatanı Lehistan'a nakletmişti. Bunu **Turgut Reis**'i okurken gayrı ihtiyari hazin hazin hatırladım. Turgut Reis senelerce -yarım asır diyebiliriz- bütün Avrupa'ya bir kadırga ve ona yakın küçük firkateynle karşı durmuş, Akdenizi müthiş donanmalardan temizlemiş ve hatta bir ara Cebelitarığı geçerek Fas ve Kanarya adaları arasında büyük okyanuslara ün salmıştı. Saray ve Enderun yetiştirmesi paşaların uğruna köpekleştikleri Kaptan Paşalığı hiçe sayarak, geldiği gibi gürültüsüz ve nümayişsiz denize açılmış yeni sergüzestleri yıldızlı ve aylı namağlup bayrağı ile yanyana kendini bırakmıştı. Kanuni (!) Süleyman'ın bu, büyük Türk kahramanına yegâne mükafat olarak kafasını kesmeyi düşünmesi de üste caba verilmişti.

Bugün bu zavallı Turgutçe, yani bu Hayreddin Barbaros denilen ve bu Türk dahi denizcisinin Kanuni'nin eğilmez ve dönmez kaptan paşasının (benden üstündür) dediği zavallı Turgutçe, doğduğu Anadolu topraklarından çok uzak Trablus kumlarının içinde ve İtalyan bayrağı altında yatmaktadır. Ve yanı başında, Sultan Aziz'in sefih ve sersem veziri âzamı Mahmut Nedim Paşanın kerimei ismet velimeleri medfun bulunmaktadır.

Bir (Kubilay) kadar hatırlanıp düşünülmeyen bu eski kahraman için ana vatanın «3 arşın beş kadem» yerini ya veremiyoruz, veyahut da vermek istemiyoruz. Dünki Lehistan hükümetinin kadirşinaslığı karşısında edebi ve ezeli Türk devletinin nisyanı elim ve sefil bir alâkasızlıktır.

Nasıl bir cihet olduğu bugün hâlâ anlaşılmamış olan Skajerak muharebei bahriyesinin karar yıl dönümünü Almanlar geçen gün tekrar tes'it ettiler. Bu muharebeyi daha şanlı bitirmek daima kabil iken, müttefiklerine karşı son koz olarak saklamayı düşündükleri donanmalarını hırpalamamak için kararı ehveni şer bulan bu Bismark yetiştirmesi salak millet İngilizlere harbin sonunda mücadelesiz teslim olup İngiliz limanında kendisini batırdığı zaman kömürü, mühimmatı, cephane ve askeri sapasağlamdı. Ve İngilizler için çok feci olması çok muhtemel olan növmidane bir deniz harbi verebilirdi. Bu sefil teslim oluşunun hatırasını onlar yad ediyorlar, biz neden erkekliğini ve mertliğini hatta düşmanlarına bile tasdik ettiren bizimkileri ihmal ediyoruz. Anlayamıyorum. Bunun için sert ve acı bir makale kaleme aldım. Tashih edip gazetelerden birisine göndereceğim. Bakalım encamı ne olacak?

9 — Bir de mirim Ahmet Refik'in **(Kızlar Ağası)** nı okudum. Ben zaten bizim tarihin bu taraflarını hiç

bir zaman serin kanla okuyamam. Her an ölüm tehlikesi içinde bir mahpushane hayatı yaşayan dejenere çocuklarla, bunamış ihtiyarların bin türlü divanelik, sersemlik, korkaklık dolu sefil saltanatları beni üzer. **Kızlar Ağası** da tabii iş bu kepazeliğe dökülüp sarayı hümayun tavuk kümesine döndüğü zaman peydah olmuş bir tiptir. Ruhî, bedenî ve aklî düşkünlük ortalıkta pervasız dolaşırken kuş beyinli bir zencinin devletin en hayati işlerine yassı burnu ile patlak dudaklarını sokması, kapkaranlık ve uzun bir hastalık gecesidir. İğrenerek okudum bu kitabı ve geriye doğru düşündükçe (400) sene nasıl olup dayanabildiğimize şaştım.

10 — **Yunus Emre Divanı** da elime geçti. Hani şu Burhan Ümit Bey'in divanı. Sana tatlı olmayan gizli bir söz söyleyeyim mi? Bu Yunus beni lâzım olduğu kadar sarmıyor. Acep neden diyorum kendi kendime; Güzeldin diye dört peşli sipahi cüppesi üzerine murassa zırhlar dolanıp meydana çıkmıyoruz? Maskara oluruz diye mi?

Yunus, ölmüş kabul edilirse kıymetlidir. Fakat Halit Ziya Bey'in eserlerini bugün, sadeliğe doğru tekâmül eden yeni lisana tercümeye kalkışmasını düşünerek hep o vardı diye ballandırırsak mânâsız olmaz mı? Müzeleri ağzına kadar dolduran eşyanın bir kısmı tarihi ise de bir kısmı da fevkalâde mükemmel ve güzel yapılmıştır. Bunu kabul etmek demek asla, bir sanatkâr elinden çıkmış oymalı ve işlemeli bakır mangalı kalorifer asrında ihya eylemeyi düşünmek demek değildir sanırım.

Yunus'u medheden Burhan Ümit eskileri batırmaktan çekinmiyor. Fuzuli'de bir zampara edâsı, Nefi'de bir düşkünlük buluyor fakat seni temin ederim ben de Yunus'un divanında okuduğum şu;

mezmununu beğenemedim. Daha buna benzer ne acemilikler, ne bayağılıklar. Onu olduğu gibi kabul etmek ile bir klâsik şair kazanıyoruz da ötekileri kötülemekle bir klâsik Yunus daha mı kazanacağız? Tekkeli Yunus Emre, serseri bir Ruhi Bağdadî, aşık Fuzulî, alaycı Nedim, sert Nef'i, heccav Bakî hep aynı kalitedendirler bence... Ve bence Yunus'da ötekilerden daha fena bir taraf vardır ki acemi ve derbeder olmasıdır. Ve şunu da kendi kendimize gizlice itiraf etmeliyiz, Acem klâsikleri Arap allame ve şairleri bizde maalesef yetişememiş. Eskisi de yenisi kadar boş. Maamafih, şunu kabul etmeliyiz ki, Burhan Ümit büyük bir mücahit ve asıl edebiyatın aradığı adamdır. Eskilerden kıymet yetiştirmek muhakkak yenilerin işidir. Bu da iyi sanatkâr ve ikna edici kuvvetli kalem sahibi olmaya vabestedir. Bu işin halk ve cemiyet ne kadar meraklısı olursa olsun takdim edilmeden kendisi başlı başına bir kıymet keşfedemez. Bunu keşfedip takdir ve kabul ettirmek de bir sanatkâr işidir. Burhan Ümit bu eseriyle Yunus'u yeni cemiyete mâl etmeye çalışıyor. Herkes böyle bir sanatkâr mâl ederse bizim de kıymetli büyüklerimiz olur. El birliği ile inkâr etmekten tabii daha güç olan bu ulvî meslek edebiyat ve sanat noktasından büyük bir fazilettir kanaatindeyim. Hatta Shakespeare bile Shakespeare olmak için evvelâ, istihfaf ve ihmal edilmiştir. O bütün büyüklüğünü bir parça İngiliz mütefekkirlerine medyundur.

Bu kadar biyografi fazla bile. Görüyorsunuz ya, Yusufcuğum, adam bir başlamaya görsün hani kesmeyi bir türlü derhatır eyliyemez oluyor da apışıp kalıyor seyri sırasında. Vâlâ Çelebi hücumnamesini bilvasıta

Uyanış'a göndermiş idik, galiba hasır altı edildi. Bu işin bana dokunan bir tarafı daha var. Hikmet Münir oğlan delâlet etmişti. Bu suretle neticelenmesinden hacil bednam olmuş farz eyleyor da kenduyu artık görünmez oluyor. Vâlâ Çelebi yüzü suyu hörmetine bir de dosttan olduk sen bu işe ne buyuruyorsun benim biraderim. Bu heriflerin bize gün geçmiyor ki bir fenalıkları daha dokunmuş olmasın. Hüda şerlerinden emin ve kudretlerini misli zemini karegu eylesun amin.

«Kahbelerin aşkından vatan aşkına sıçrayış» ne güzel sözün. Çamurdan buluta, küfürden fazilete yükseliş bu. Sonra «neden susalım dağlar sağırsa aksi sedası yetmez mi?»

Bunlar hep nefis düşünceler bizim düşüncelerimiz bunlar.

Şair kardeşim,

(Kalp kalbe karşı olur) diye bir söz var ya hani! Ben işte bu söze artık bu son tesadüfle bütün bütün inandım. Fakat birşey daha var. Bu son tesadüf âdeta maddî hayatın tamamiyle üstüne çıkarak, mânâsı meçhul ruh kuvvetiyle idare edilmiş gibi.

Pazartesi günü, İdris Ahmet lûtfen yazıhanemizi teşrif etmişlerdi. Şöylo, Babıali'ye doğru çıkacak, bir etrafı kolaçan edecek, piyasayı (!) anlayacaktık. Bizim postacı beylere mektup getirdi. İdris sordu :

— Bana da var mı hemşeri?

— Var ya, İdris Boy.

Şap Çantasını açtı. Senin mektubunu, benim hayret ve sevinç nazarlarının önünde İdris'in eline sıkıştırdı. Şairin uzattığı çöpreği -mersi- diyip kavradı. Yürüdü gitti.

Mektubunu berabor okuduk. Ne dersin bu kalbe karşı kalp hakikatına. Bon inandım.

Bu iki kişilik ictimaın mektubunla- hemen üçe çıkmasında elbette bir fâil-i hayır vardır diye düşündük. Sevinerek yola çıktık. Evvelâ Mehmet Mesih Bey'e uğradık. 4 sahifelik bir gazeteyi bize ancak ve ancak 25 liraya çıkarabileceğini, kâğıdını da biz temin etmek şartiyle beyan etti. Sonra sizin kitabı çıkaran (Serkis) Efendi'ye uğradık. Netiecde kardeşim, Beyazıt'taki (Güneş Matbaası) gazete değil, Yolların Sesi kadar, yani

aynı ebatta, 16 sayfa iç ve 4 sayfa kap ile bize, bin mecmuayı 20 adet liraya, sarılmış, paket yapılmış bir halde teslim etmeyi kabul etti.

Gazete fikrine elveda kardeşciğim. Artık bizim de bir mecmuamız olacak hem tam 16 adet sayfalık kocaman bir mecmua. İstediğimiz gibi, istediğimiz kadar, istediğimiz büyüklük ve uzunlukta yazılar yazabilir hatta romanlar tefrika edebiliriz. Bu, sana birinci müjdemiz. Sevindin değil mi?

Bu perşembe akşamı son ve nihaî kararı verip lâzımgelen dostları intihap için toplanacağız.

Son tahkikatımız ve son anlaşmamızla İdris'le bana öyle bir iman geldi ki, tek başımıza kalsak -yani, sen ben İdris, Atilla- bu işi yine yürütebiliriz. Tehlike daha azaldı demektir kardeşciğim. Bu sözüm sana arkadaşları feda mahiyetinde gelmesin. Fakat ben eminim ki, dâvâ yolunda oyun bozanlık edeceklerin ağız ve fikir kokusunu daha fazla çekmeye mecbur kalmamak keyfiyeti bize ayrı bir zevk olacak. Bu da, benim zaviyemin gösterdiği bir kuvvettir.

Mecmua, sen de takdir edersin, daha geniş bir meydan olmakla beraber, daha ciddileşmeye mecburdur. Kavli mücerretlerde kalan sanat telâkkilerinden ziyade ilmî ve dünyaca kabul edilmiş ana hatları, büyüklükleri gözönünde tutmaya da mecburuz. Eski edebiyat, halk edebiyatı, roman ve kitap tahlili, tercüme ve adapte, azami bir himmete ve titizliğe muhtaçtır kanaatındayım. Bu yollarda, bizim Naci'den, Arif Nihat'tan pekâlâ istifade edebiliriz. İdris ile Nazım Kemal de bize elbette mükemmel tercümeler yaparlar. Aramıza bu sırada karışmış olan (**Kültür**'ün sahibi bir Tacettin) var. Mir-i mumaileyh bizimle dostça ve arkadaşça -tabi nazımlık daima bizde kalmak şartıyle- çalışmayı teklif etti. Kabul eyledik. Bilmem hatırlar mısın,

onun mükemmel (Ömer Hayyam) tercümeleri vardı. **Kültür**'de birkaç tanesini neşretmişti. Oğlan, ısrarım üzerine bunların mecmuamızda neşrini kabul etti. Çok hoşuma giden bu yazıları kazandığımıza memnunum. Naci bize (lisaniyat), (eski edebiyat) ve bilhassa tercüme vadisinde çok müfit olacaktır. Mektubumun başında, son parçasını yazdığım ilk selâmda okumuşturşun. (Büyüklere hürmet edeceğiz) fakat (onları asla aramıza almamak şartiyle).

Biz, filhakika milliyetperver hatta müfrit milliyetperver gazete çıkarmak hususunda yine geç kaldık. **(Birlik)**, **(Doğu)** hatta kısmen **(Varlık)** bu işi omuzladı. Lâkin bizi kurtaracak bir nokta varsa o da tecrübemiz ve kaari sıfatıyla iyi mülâhaza ve mukayese edebilmemizdir ki, bu da iltiraf edelim bir kazançtır. **(Birlik)** ve **(Doğu)**'da koyu milliyetçilik var fakat edebiyat yok. Onlar bir küçük cümle ile, bu işin (eli sopalı bekçiliğini ediyorlar.) Biz mesleği edebiyatla müdafaa edersek, davanın belki ilk sanatkârı oluruz. Zaten -takdir edersin- noksanı olan da budur.

Varlık'a gelince, bütün kalabalığının on para etmediğini en güzel ispat etti. Sanatkâr geçinen efendilerin alabildiğine hayvan kesildiğinin bundan âlâ misali güç bulunur. (Zırhlı Kruvazör) dediğin bu lâgar tekneyi bir (Salvo)'da batırmak kabildir. Fakat ana fikrimizde, (öldürmek yok yaşatmak var) kaidesi başa yazılmış olmasaydı.

İdris'e yazdığın mektubum güzel bir suali var ve iyi bir işareti: Çok yakından ve derinden anlaşalım diyorsun, yarın benim mahallîliğimi senin zemmetmemen için.

Her zamanki gibi çok makul ve soğukkanlısın şair'im. İtidal-i deruna hayranım. Hakkın var: Ben bu sözü şöyle bir düşünüp başlayacağım. Sonra bu muay-

yen kıyas üzerinde münakaşa ederiz ki, bu şekil daha kolay ve daha pratiktir:

Faruk Nafiz, Necip Fazıl, hatta Yedi Meş'ale, iyi de yapmış iseler, devirlerini ikmal etmiş bulunmaktadırlar. Yerlerini bize terkedeceklerdir. Güzeli inkâr kabil olmadığından bundan çekineceğiz. Fakat herşeyin tamamlanmadığını, hatta birçok tarafların bomboş kaldığını yazılarımız ispat edecek. Sinsi olmayan yavaş bir mücadele. Hürmetkâr bir tenkit ve fikir beyanı. Yani ne (Hitler) olacağız, ne de Hindistan'ın miskin (Gandi)'si. İkisinin arasında, hatta Refik Halit'le, filozof Rıza'yı affetmeyi düşünen bir Mustafa Kemal var ki, biz onun çocuklarıyız. Şimdiye kadar büyük tanıdıklarımızın uluortalığına, patavatsızlığına, hürmetsizliğine çatacağız, şimdiden sonrakilerin de -**Birlik** gibi- fazla ifrata varmalarına hücum edeceğiz. Zamanımız, kabul et, artık tam normaldir. Böyle sıralarda fevkalâde taşkınlıkla fevkalâde sünepelik mânâsızdır. Mikrobu gayrıtabiî bir havada yaşayan bu iki hastalığın tedavisi için lâzımgelen sanatkârı aramızda yetiştireceğiz.

Her şeyin Türk'ten olduğuna inanacağız, fakat Fatih'e tokat attırmayacağız. Her şeyin inkılâba ait olduğunu unutmayacağız fakat (**Birlik**'te yapılan gibi) Cenap Şahabettin'i susturmaya uğraşmayacağız. Her şeyin yarına hasredildiğini düşüneceğiz fakat düşüncelerimiz (**Varlık**'m müsahabesinde olduğu gibi) temenni, istirham şeklini kaybederek, bizzat yaparak yarının yükünü hafifletmek olacaktır. Hülâsa (bir milyon Frenk mütefekkiri, iki milyon Frenk eseri ismi sıralayıp falancanın filân eserini muhakkak tercüme etmeliyiz, lâzımdır, elzemdir, ehemdir, demektense alıp tercüme etmek, en doğru yoldur.) 20-25 senedir, teklif ve tavsiyeden birşeyler çıkmadı. Cümlemiz, maşallah nazar

değmesin, münekkitiz. Hiç birimiz lâzım geleni yapmıyoruz. Ben senden bekliyorum, sen benden bekliyorsun. İkimiz üçüncüden ümit ediyoruz. Bu arada kütüphanemiz dişsiz kocakarı ağzına benziyor. Temenni ile, dua ile, adama ve boz bağlamak ile iş görülemeyecektir. Çalışmak ve eser vermek zamanı gelmiş, hatta geçmiştir. Şöyle yapsınlar, böyle etsinler, ah keşke bu şekilde olmasaydı da şu suretle vücude gelseydi gibi fikirler münasebetsiz, mânâsız ve yersiz yurtsuzdur. Tıkır tıkır işleyen devlet fabrikasının bize gösterdiği bir doğru yol var: Herkes muktedir olduğunu, vatana vermelidir. Bu arada kafamızda bir de iyi yapmak ve iyi yaparak yükselmek fikri varsa, tam Türkiye'nin aradığı adam olur çıkarız.

Ne dersin. Bu fikir etrafında epey münakaşa edilir ve iyi beyin yorulursa, bir ana fikir, hem de kuvvetli ve hürmete şayan bir edebiyat ve sanat ana fikri çıkmaz mı?

Uzun sözün kısası şair'im, benim anladığım, sistemli edebiyat sıralanmış, edebiyatçılar böyle fikirlerin ortasında duranlardır. Şu ve bu şekil için Krup fabrikası gibi metotlu sipariş alamayız. Fakat görüşümüze muayyen mesafeli birer dürbün olsun seçmek mecburiyetindeyiz. Divan yazmanın bir başka türlüsü olan eski ve bugünkü edebiyat ne kadar yavansa, sade büyük isimleriyle dolu bir vatan edebiyatı da o kadar kuru ve yutulmaz olur. Rusya'nın meşhur ve keçiboynuzu misillü propaganda edebiyatını hele hiç ağzıma almıyorum. Benim gördüğüm noksanlık, sanatsız vatan yazısıdır. Kalemin bir bedeni çok zayıf. Onu daha çetin müdafaa etmek için bizim kalemlerimize iş düştü. Sıra geldi, sonuna kadar, ölüme kadar vatan ve millet yolunda mücadele diyorum.

(Namık Kemal) kadar vatanperver olalım yetişir.

Bu, büyük adamın feragatli adımlarını takip edeceğiz. Bu büyük adamın geçtiği yollardan geçeceğiz. Namık Kemal, sabahtan akşama kadar çarpışan ve çarpışarak şerefle ölen bir vatan taburundan daha kıymetlidir. Ölmek çok lâzım olmadıkça faydasız kardeşciğim. Susmak da böyle. Hem yaşayıp hem bağırmak. İşte vatanperverin birinci ve en mühim insanlık vazifesi.

Hem yaşayacak hem susmayacağız. Vatana muktedir olduğumuz kadar vereceğiz. Büyüklerimize hürmet edeceğiz. Fakat aykırı ve derbeder fikirlerine hücum etmek şartiyle. Faruk Nafiz'in, kadın şiirlerini belki çok alkışlayacağız. Fakat senin de yakından bildiğin birçok esbap dolayısıyla kendisini meydana koymayan gençliği inkâr etmesini en kuvvetli cümlelerle reddederek.

Vâlâ Nurettin'in kuvvetli kalemini, dürüst fikirlerini takip edeceğiz fakat, gence şuursuzluk maletmesine, yalan diye haykıracağız da.

İşte benim kafamdaki ana hat. Sen ne dersin? cevabını çabuk gönder. Gözlerini öperim şair kardeşim. Cümle dostlar selâm ederler. Gelmemeye gelince çok üzüldük. Kalp kalbe karşıdır. İşte son tesellimiz. Selâm aziz arkadaşım.

Kardeşin ve hürmetkârın
Kemal
10.8.1933

Bize ateş ve şevk verecek yazılarını dört gözle bekliyoruz.

İlk taksitleri kısmen topladık. Bugün İdris'le beraber paçaları en ciddi bir şekilde sıvıyoruz. Geçit ismiyle ruhsatname alınıyor.

İkinci mektubumda tafsilât yazar, yardımına çok teşekkür eylerim kardeşciğim. Selâm.

12.8.1933

Sevgili kardeşim, yazarım!

Atilla'ya gönderdiğin mektubu dünkü bayram günü akşamı bir kaç kadeh yuvarlarken okuduk. Tayyare Bayramımızın şerefine bu küçük hovardalığı affet. Hele mektubundan aldığımız kuvvet çok büyüktü. Sen en imanlı bir dostsun Ziya İlhan. Sende en büyük zaaflar, en hüsranlı dertler, taze kuvvetler gibi yuvarlana yuvarlana fakat muntazamlaşarak geliyor. Şu ve bu insanlar için, bütün bir hayat yoksulluğu ve kırıklığı addedilecek fena tesadüflerin, sende bir ahenkle şiire döndüğünü görüyoruz.

Maamafih babamızın bayraktar olduğunu anlatıncaya kadar epey zahmet çekeceğiz. Ben de senin gibi ne çıkar mı? diyeyim.

Şu işlerin bir iyi tarafı var ki onu da yeni keşfettim. Ne olursa olsun hallimize şükretmeliyiz. Ya paşazâde olsaydık ne yapardık?

Evet ya. Düşün bir yol kardaşım, bir yol tefekkür eyle. Senin pederi Kabaağaçlı Mehmed Paşa, benim baba Kara Mustafa Paşa oluyor. Çiftlikler, çubuklar ve içimizde bu günkü ateş. O zaman Ziyacığım alabildiğine gülünç oluyoruz. Felâketin büyüğü bu ki, onu olsun başa gelmeyen eğlenti bilerek atlatmış olmanın sevinciyle gülmeliyiz.

2.9.1933

Perşembe akşamından beri İdris ile beraberiz. Bizimki Yakacık'ta bir oda kiralamış. Ona iki akşam gece yatısına misafirliğe gittim. Çok eğlendik. Hele Yakacık ne güzel memleketmiş bayıldım. Bu sabah erkence yazıhaneye döndüm sana yazıyorum. Önümde talebe cemiyetinin çıkardığı **(Birlik)** gazetesi var. Öyle seviyorum ki onu. En mükemmel döğüş tarzı, en beğendiğim pervasızlık. Eh ne yaparsın a birader. Onların sesi bizimkinden kuvvetli olacak. Talebe bugün eski sünepeliğini atmıştır.

Lâkin bir eksikleri var. Edebiyat. Vatan edebiyatı değil düm düz vatanperverlik yapıyorlar. Kabahat edebiyatçı arkadaşlarında, **Birlik** idare heyetine yüzleri kızarmadan uzatacak defterleri yok mu, mahcup, hikâyesi dolu satırları elbette gösteremezler. Bir kaç (gençlik marşı) alabildiğine fena... Bir kaç serbest nazım, kupkuru, yapyavan...

3.9.1933

Kuvvetli ve moda kelimelere -vatan, millet, Türklük, istikbal, yarın, ilâ- istinat eden fakat asla ruha ve içe haykırmayan satırlar.

İşte kardeşim boşluk burada. Vatan edebiyatı yok. Millî destan kovası boş. Biz bunu tamamlayıp, bunu dolduracağız.

Dün akşam bizim, Sanayi Nefise talebelerini aradık Şahap'la. Bulduk da. Oğlanlar 4-5 klişe kompozisyonu hazırladılar bir çırpıda. Velâkin daha içinden şöyle bir tebarüz edeni yok. Bir kaç gün sonra artık klişeciye vermiş olacağız ümidindeyim. O zamana kadar boş durmamak için perşembeye doğru ilk ilânı bir sayfa üzerine ( ) (uzunca bir makalemeden) ( ),

İlân: kendini methetmekle oluyor. Buna lüzum görmüyorum. İlân herhangi bir şahsı veya eseri methedip göklere çıkarmakla oulyor. Bu da (kültür) den sonra iflâs etti. Ben bunun haricinde bir ilân şekli buldum ki, Şahap, kavgacı tabiatına uygun olduğu için sanırım hemen kabul etti: Kaarii inkâr etmek.

Çok makul ve çok serin kanlı İdris'e bu şekli kabul ettirirsek elde mevcut bir makalemi ufaltıp, kuvvetlendirerek neşretmekle iş bitiyor. (Beaudleaire) kaarie hodgam diyordu. Ben ona sersem, hatta zavallı diyeceğim. Çok sert olan bu hitapları sana hususi olarak yazıyorum. Ümidim öyle ki, İdris bu günki düşüncelerimi tâdil edecektir. Lâkin soramm sana şairim. Bu uyuyan ve uyanmak için çıplak kadın bacağı ve şehvet soluması bekleyen kaarie neden hürmet borçlu olayım. Bizim mecmuamızı kapışacaklar, bizim davamıza hürmetkâr olacaklar, bizimle, rakı sofralarında, orospu göğüslerinde eğlenmeyecekler diye mi?

Bunların hepsi ters olacak, ilk merakla gazetemiz, belki 800-1000 nüsha satacak. Belki davamıza bir an, biraz doğru denecek, rakı sofralarında, orospu kucaklarında (yaman delikanlılar vesselâm) sözü işitilecek. Hepsi bu kadar. Hepsi bu kadar şairim. Sonrası öyle bir sükût ve öyle bir aldırış etmemek ki, adamın kemiklerini dondurur. Dirileştireceğim ve iyi olacak sanıyorum.

Bir yeni havadis daha. İsmail Safa ve avenesi çekildiler. Daha rahatız şimdi. Yeni ikinci havadis Mecmuayı (10) kuruşa satacağız. İsteyen alsın, isteyen almasın. Mütefekkirlerimiz (!) böyle çocukca (!) şeylere zaten para vermezler. Dahi olup kitap çıkartsan oralı olmazlar. Gönderdiğimizi okumayanlar, satın alır da okur mu hiç? Alıcılar kim iseler, on kuruşa da

alırlar. Biz sanki yirmi kuruşa (**Serveti Fünûn**) ve (15) kuruşa (**Varlık**) almıyor muyuz?

Burada bir kâr varsa mecmua tabii olarak 100-150 nüsha satacak. zararın yarısını olsun temin edeceğiz. Abonelerimizin bırakacağı zarar karşılığı da iki misli olacak. Zaten bence kaç kuruş verirlerse versinler hakkımızı ödeyemezler. Beş kuruş olsaydı iyi olurdu ama, bu kadar zarara göğüs germek enayiliğin dik âlâsı olacak. Biz enayi olacağımıza, meraka düşüp, şöyle bir mecmua almış olmak için kaariimiz olan serseri soyulsun. Ne dersin biraderim?

13.9.1933

Bütün buraya kadar yazdıklarım lâfı güzaf. Daha ne klişe var meydanda ne de yazılar, hele sen büsbütün unu ipe serdin. Maşallah ayın 13'ü oldu daha meydanda zırnık yok.

14.9.1933

Elhamdülillâh dün akşam ve bu gün ilk ilânları dağıttık. İdris bir miktar ( ) yolladı. Bu arada fakir de İnegöl, ( ) Gelelim esas meseleye, nihayet, senin ( ) bizim en sonra lâzım gördüğümüz vaziyete aklımız yattı. Dostların hisleri ve yazı tarzları üzerine bina edilecek bir düşünce ile vazife ayrılığı yapacağız. Bunun mahzur ve faydalarından bir nebze bahsetmek sana yeni bir şey öğretmeyecek de olsa zararlı değildir.

Meselâ Ziyacığım, ben bir mizah yazıyorum sen bir mizah yazıyorsun İdris ve Yakup birer mizah yazıyorlar. 4 mizah bir nüsha için tasnif heyetine veriliyor. İçinden tabii birisi münasip görülerek neşrolunuyor. Gelecek nüsha bu vaziyet aynı oluyor. Ve yine

geçen nüsha yazısı neşrolunan arkadaşın yazısı münasip görülüyor. Öteki arkadaşın 6 yazısı red edilmeyecek kadar güzel oldukları halde kalıyor. Bu 3 arkadaşın 2'şer aylık yazı vazife, -bir an için düşünürsek- bitmiş değil midir?

Bunu her mevzua ve her bahse teşmil edebiliriz. O zaman vazifesini yapan arkadaşların birikmiş yazıları ve ortada geniş bir yazı ihtiyacı ile karşılaşırız.

Bu nahak yere sarfedilen enerjidir. Binaenaleyh bu şekli korumak için -bir kaç nüsha sonra- daha temkinli ve daha ciddi vaziyetler ve ölçüler alırız.

9.10.1933

Mektubun ancak yetişti. Hoş ölmediğini Nuri ve Safa'dan öğrenerek göz yaşlarımızı kurutmuştuk ya, ne ise. Birader içinde bir garabet peydah olmuş senin. Bunu sana yakıştıramadım. Derbeder ve mesuliyet tanımadan nasıl yazı, hatta roman yazılacağım ben artık, büyük muharrir Aka Gündüz'ün Milliyet'te tefrika edilen **(Yayla Kızı)**'ndan öğrendim. Akşamcı muharrirlerin fenalığını bu gün daha yakından anlıyorum.

Sen de üstadların bize gösterdikleri bu güzel (!) yoldan pekâlâ istifade edebilirsin! Şu kadar ki, onlar şöhretlerine acımadan halkı hiçe sayıyorlar. Sen sevgimize güvenerek samimiyetimizi büyüteceksin.

Gönderdiğin şiirleri şöylece okudum. Hoş şeyler var. Bu (şöylece) okumak ve (hoş) bulmak kabahati senindir. Ziya İlhan'a yetişeyim diye acele ettim. Arkalarından sen söyleyeceksin diye hoş ( ) fakat yanılmışım. Tembelliği gündeliğe kullanmaya başladığını hesap edememiştim. Vâlâ ( ) sayfası yapacakmış sanırım. Aydan aya geçen zamanlarda kaybettiğimiz sıcak hücumları tamamlamak dolayısıyla yevmi bir gazeteye yerleşip **(Geçit)**'i unutturmamak için bu sayfaya Geçitçilerin müştereken intisabını düşünüyorum.

(Vakit) de (Sadri Edhem), (Haber) de (Hikmet Münir) ve (Hergün) de (Vâlâ) ve (Nizamettin Nazif) arka olursa Geçit daha genişler daha büyür.

Bu perşembe akşamı Geçitcilerin ilk ziyafeti yapılacaktı. Fakat ağabeysi çok tehlikeli bir hastalığa tutulan Atilla, Ankara'ya hareket etmemiş olsaydı. Eğer çarşambaya kadar gelirse, Geçitciyiz diye haykıran on delikanlı (İdris, Yakup, ben, Kemal Faik, Nazım, Necati, Atilla, Şahap, (Dümdüz) lü (Cemil Bey namında bir binbaşı) dır. Ve bir de Naci toplanacağız.

Bir akşam eğlentisi yaparak kendi kendimize Geçit'in çıkma şerefini kutlayacağız. Senin burada bulunmanı nasıl özleyeceğimizi şair düşüncene ve orijinal buluşlarına bırakıyorum. Fakat bu arada kardeşime yaptığın misafirperverlikten dolayı sana teşekkür etmeyi zaid görerek soruyorum: Neden portakal bahçeleri yazılmış da bir (çağlayan) yazılmamış. Bu küçük bahriyelimizin de fikridir.

Sana bir cemile daha! Ziyacığım. Ben hem ihmalci bir adamım hem de dorbeder. Sende bu birincisi alıp yürüyor, mamafih haklısın, bütün dostlara ayrı ayrı mektup yazmak ve hele hepsine (müşterek tanışmaları hesaplayarak) başka başka mevzulardan bahsetmek çok güçtür. Bunun için hepimiz burada kabul ediyoruz. (Geçit) deki kardeşlerine bir tek mektubun yeter. Diğer hususi habor ve dileklerini şahıslara hitaben yazsan bile umumi görüşlerini ve nasihatlerini bir zarf derununda meselâ İdris Ahmed'e gönderiversen pek âlâ olur. Bu surotle, son de utanır da ihmalciliği terk edersin sanırım.

Atilla, Ankara trenine binerken sana bir avuç öpüş ve hürmet bıraktı. Ben de bu arada onu gönderiyorum. Selâm şairim hoşça kal. Kalbin ve başın aydınlık olsun. Geçit'den selâm. Dostlar selâm ederler.

9.10.1933

Şairim benim,

Mektubunu bitirmiştim ki, mektubun geldi. Gayretine ve azmine hayranım. Bizi cevapsız bırakmamak için üzgün kalbine yaptığm cehdi takdir ediyorum. Ve bu takdir ediyorum sözü düşün ki, benim gibi bu cehdi beceremeyen bir kardeşinindir ve kabul et.

Şimdilik **Geçit**'imiz için çok dostça çalışıyoruz. İki mektubunda da bahsettiğin efendileri safra diye fırlattıktan sonra kemali cesaretle havalandık. Tam pupadan aldığımız doğu rüzgârı ile, son süratimizdeyiz. O kadar ki, mistik bir sarhoşluğun bütün hazlarını bir firişta hızıyla tadıyoruz. Bu sarhoşluk biraz ileri gitmedi değil. Birbirimizin yazılarını tashih edecek kadar. Şimdilik, bu olmadı diyebiliyoruz. Yarın (berbat) diye birbirimize çıkışabileceğiz de... Ve o zaman muvaffakiyet bizimdir. Sanırım.

Hareketlerin, şahıslardan kopup heyetleşmesi başlı başına bir kuvvettir. Bir İdris Ahmed'in, bir Kemal Tahir'in, bir Ziya İlhan'ın ve bir Atilla'nın sivrilmesi meselesi değil, **Geçit**'in kökleşip yaşaması dâvasında **Serveti Fünûncular**, gazelli bir edebiyat çetesi ile dövüşmüşlerdi. Biz, gayretli bir unsurla çarpışacağız. Ve onlar nasıl **(Edebiyatı Cedide)**'yi bugüne getirip edebiyat tarihimize mâl etmişlerse, biz de **Geçit**'i, **(Yedi Meşale)** gibi yarım yırtık değil, tastamam ve alnı açık yarına götürmeliyiz. Hedefi böylece tâyin ettikten sonra ortada bir, doğru ve kol kola yürümek kalıyor. Bu kadarcık şeyi on Türk delikanlısı -bak on dost demiyorum- sade on Türk delikanlısı başaramazsa, aramızda kalemini kırmayacak kafaya ve yüreğe yuh olsun.

İsmail Safa Bey filvaki (26) kıtalık bir tomar verdi. Fakat maalesef heyet beğenmedi ve iade edecek. Bir

tanesini bile monşer, bir tekini bile beğenmediler ne yapalım?

Bu iş, senin de kabul edeceğin kadar zevkli oldu. Şairi azamımız dolaba düştü. Müşkili ben zorla yaratmak isteseydim bu kadar muvaffak olacağım şüpheliydi. Herifcioğlu utanmadan yazı vermez mi? «Hay hay kardeşim», dedim, «Ver de dostlar bir görsün...»

Sonrası malum. Safa Boyimiz küplerde seyyah.

Nuri daha çok zayıftır Bana müsaade et de onun şiirlerini ruh baki kalmak şartıyla, tempoya ve Geçit'e uyduralım. Meselâ bu şekilde

Kapılar!
Son durak yerimizi topraktadır sanmayın
En kahramanlar bile söylerse inanmayın.
Mermer çiviler bile bizi çakamaz yere...

Bizleri bizim gibi ölümü yenen anlar
Bir çukura sığar mı ruhu rüzgâr olanlar?..
Biz çelik tabyalardan gireceğiz mahşere.

En derin bir yokluğu çevirince varlığa
Ölüm bir hayal gibi kapandı karanlığa
Mavi göklerimizde doğan sabaha bakın.

Değiştik geçidin on yenişini darına
Öyle nur özleyen bir milletiz ki yarına
Doğuşumuz bir akın, ölüşümüz bir akın.

Nuri.
Ne dersin?..

İlk nüsha istediğimiz kadar kuvvetli olamadı. Bunu ikinci ve bayram nüshasında telâfi edeceğimizi ümit ediyorum. Muayyen plânı olmaksızın -sade sana itiraf

ediyorum, ser çıksın, sır çıkmasın- başlamak bu neticeyi verdi. Biz mevcut yazılarımızla, iş beceririz sanıyorduk. Halbuki, cephemizi, ilânlarımızı bastıktan ve Sadri Edhem'le müzakerede bulunduktan sonra seçebildik. Ve bu yol şeksiz, şüphesiz milliyetçi edebiyata gidiyor. Allah'a şükür fakir oldukça dolu idim. Ben ayakta duruyorum, İdris eh şöyle böyle. Gelgelelim diğer delikanlılar... Sıfır, Bakalım, bu bayram nüshasını bütün Geçitçiler hangi şanlı tempo ile karşılayacaklar?

Neyse şairim sana bir de bizim Nuri Tahir'in (Mağlup) isimli şiirini yazıp mektuba nihayet vereyim.

Mağlup

Kalmadı verecek şehit yok artık
Toprak kan içmiyor çünkü tok artık
Bu günü yazmasın tarihi yakın

Fakat bu kaledir mağlupken şanlı
İçini bırakın sade şu kanlı
Ölümün geçtiği kapıya bakın.

Mecmualar yoldadır. İstediğimiz gibi çıkartamadık. Fakirlik ve acemilik bizi çok fena etti. İkinci nüsha elbette daha derli toplu, daha münasip olacaktır. Yazılarına ve sıhhat haberlerine muntazırız. Bak bir rüya daha hakikat oldu. Gamı, kederi başkalarına bırakmak gerektir derim ben.

Kendini büsbütün karanlığa verme. Filhakika insana usanç çökerse fenadır. Lâkin ne yaparsın kahbe felek şu eski çarkı bizim istediğimize asla çevirmiyor.

İnsanoğlu bahtın eline oyuncak gelmiştir, oyuncak gidecek. Herkese bakarsan bir parça zavallı görür-

sün. Roçild bile parasına mahsup yaşamaktadır. Sana candan selâm ve saygılar. Dostlar selâm ederler Senelerce Geçitimizin içinde onu kalbimizde ve ruhumuzda sarsılmadan taşıyarak hep beraber hep dost yaşayalım büyük dostum.

Kardeşin ve hörmetkârın
Kemal Tahir

Yukarda da yazdığım gibi kendini mektup diye üzme. Edebi yazılarını birimize gönder kâfi. Hususî sözlerine tabii karışamam. Sen ne dersin?

(.....)

(Büyük vatanperver bu ay öldü. Ruhu bizimle beraberdir) diyenler bir ay sonra bütün bir varlığı büyüklüğü -ki kendileri inanmış görünmüşlerdi- nasıl inkâr ederler. Bundan sanki ne çıkar? (Geçit) bunu ispat etse ne kazanır, İdris Ahmet'e ne faydası dokunur? Güç belâ ikna ettim. Ve hele bu arada (canım ne çıkar? Böyle bir söz atarız. Münakaşa olur. Sonra da haksızız diyiveririz) demez mi? Bunları teke tek konuştuk. Başka kimselere bu derdimi açamadım. Sana şikâyet ederek söylüyorum. (Geçit) bizim evlâdımız değil mi? Onu böyle küçücük, mânâsız hareketler için nasıl düşürürüz? Bütün bunları ben, işi ciddiye almamakla bir görüyor, büsbütün üzülüyorum. Halbuki, Adana'nın koskocaman edebiyat muallimi, Arif Nihat muhitinde (Geçit) için -bayiin gönderdiği hariçyüz kaarilik bir zümre toplamıştır. Bu sade hatır ve gönülle olmaz. Kendi kıymetimizi gurursuz bilmeliyiz. Bursa Lisesi edebiyat muallimi Ali Ulvi Bey -şu meşhur şair- bize doğrudan doğruya bütün talebelerine Geçit'i tavsiye edeceğini vadetti ve vaadini yerine getirdi. Bayi Bursa postasına, her zaman gönderdiği miktardan 50 fazla ilâve etti. İstiklâl Lisesi talebleri Necati'yi, nerede kaldınız arkadaşlar diye tehalükle kucakladı. Edirne Kız Muallim Mektebi edebiyat muallimi Cavide Hanım, (Yunus Emre Divanı) tenkidini, tarih-i

edebiyat dersinde okutmaya başladı. Halıcıoğlu'ndaki İhtiyat Zabit Mektebi (50) mecmua talep etti. Yok diye cevap verdik. Bütün bunlar bizim hareketimizin kısmen de beklenilen hareket olduğunu, dayatırsak başaracağımızı anlatmıyor mu?

Neyse İdris Ahmet, sen ve ben artık ayrılamaz üç kardeşiz. Kardeşimden kardeşime şikâyete hakkım vardır sanarak sana bunları yazıyorum. Sen yine İdris'e yazacağın mektupta yazılarına ehemmiyet vermesini söyle!

Tercüme meselesine gelince, memlekette buna karşı garip bir vahşet var. Bugün kendi içimizi daha çok anlatmaya muhtacız. Hidayet Naci, bir parça İngilizce ve pek mükemmel İtalyanca ve Fransızca bilen bir arkadaştır. Türkçeyi de ne kadar iyi bildiği meydanda. O her zaman bize en kıymetli garp eserleri verebilir. İdris Ahmet keza. Fakat ben bunu daha ziyade sonraya saklamak fikrindeyim. Sen bir tek mektubunda 4-5 şair takdim eder ve sayısız mektuplar, oldukça olgun yazılar gönderirlerse tercümeye neden ihtiyacımız olur ki? Hem sana çizdiğim programı şuracıkta yazayım. Bu, alabildiğine gizli tuttuğumuz fikrimdir:

1 — Evvelâ kuvvetli ve makul hücumlarla **(Birlik** Gazetesi)'nin yerine geçmek. Tirajı (2000)'e çıkarınca ve Maarif Vekâleti'nden malûm ücreti alınca hemen onbeş güne inerek **(Varlık)**'m karşısında cephe almak. Bu iki kuvvetle de pekâlâ boy ölçüşebiliriz. Buna itimadım var.

İşte, asıl onbeş güne inince daha fazla yazıya ve harekete muhtaç olacağız. Haftalık hayata daha yaklaşacağız. Daha çok ihtiyat yazıya ihtiyacımız olacak. Bu sözlerimden mevcut hareketleri bunaltacağız mânâsını çıkarma. Fakat başa geçmek arzusu var içimde. **(Geçit)**, **Servet-i Fünûn** kadar, belki ondan daha

bahtlı bir edebiyat hareketi olacaktır, ümidindeyim. Bunlar bir parça da uzak hayâl şimdi. Fakat böyle düşünmek ve böyleye çalışmak mecburiyetini unutmamalıyız.

4'üncü nüshaya mecburen (Kâzım Nami) yazısı koyuldu. Geçen nüshalarda ilân etmek felâketi doğurmuştur bu vaziyeti. Eğer Kâzım Nami'ye, vadettiğimiz hücumu yapmazsak, belki kaari'e çekindiler hissi gelirdi ki, bunu asla kabul edemeyiz ve bilhassa İzmir Lisesi'nden aynı mevzua hücum eden bir makale aldıktan sonra. Fakat artık bundan sonra bu kabil iddialara cevap vermeyi vakit kaybetmek telâkki edeceğiz. Lüzumsuz palavralı münakaşalara girmeyeceğiz. İlk hücum, Bayi Teşkilâtı denilen dolandırıcılara karşı yapılacaktır. Kazanç ihtirasından uzak çalışan (Geçit), bütün gazetelerin derisine birer kene gibi yapışan bu tufeyli mahlûkatla boğazlaşacaktır. Mecmuaları keyiflerine göre dağıtıp keyiflerine göre toplayan, batırmak istediklerini tezgâh altında saklayarak iade diye geriye veren ve 5 kuruşluk bir mecmuadan 2 kuruş kâr isteyen, yani bizim bütün maddî ve manevî didinmemizin yarı yarıya kâr ortaklığını isteyen bu heriflerle boğaz boğaza mücadele var. Beşiktaş'tan çok acı şikâyet mektupları aldık. Mecmuamız orada yokmuş. Bulunamıyormuş. Fırka Kâtib-i Umumisi Recep Bey'e, Maarif Vekili Hikmet Bey'e, vesair büyük şeflere birer mektup yazacağız. Gazetelere prim vermek, mecmualara abone olmak suretiyle hükümetin neşriyat sahasına uzattığı yardım elini felce uğratan bu derbeder soyguncuları ihbar edeceğiz ve gazete, mecmua ve kitapların bir elden ve hükümet tarafından dağıtılmasını isteyeceğiz. İlk mücadele budur. Bunda muvaffak olup olmamamızın büyük ehemmiyeti vardır. Bu adamlar ki, en müdhişi Artin isminde bir Ermenidir. Tabancalı fedai-

ler besler, eli sopalı kabadayılar gezdirirlermiş yanlarında. Bir gazetenin batırılması için meydana (25.000) lira atarlarmış. Müvezzileri o gazetenin ismini bağırmaktan menederler, bir sabah gazetesinin Kadıköy'de satılmasına mani olmak için, tabancalı korsanlarını o gazete nüshasını taşıyan kayığı çevirmeye memur ederek çevirirlermiş. Bu yirminci asrın kültüre, fikir ve sanat hareketlerine çok muhtaç Cumhuriyet Türkiye'sinde derebeylik kuran bu hergeleleri yola getirmek vazifesini mukaddes bir iş gibi üzerimize alacağız. Yevmî gazetelerimizin büyük mebuslardan mürekkep patronlarına diş geçiremeyen bu adamlar, küçük hareketlerin bir baş belâsıdır. 8 bin gazetenin daha matbaada parasını dercep eden Necmettin Sadık Bey'e gelince, o da diğerleri -Yunus Nadi, Mahmut Bey vesaire- misillû kârına bakıyor. Dil bilmez bir Mehmet Ağa -Akşam serbayii- Sarıgüzel'de kocaman bir Mehmet Ağa mahallesi yaptıracak kadar servet sahibi olmuştur. Birinci nüshadan sonra ikinciyi vermeden on para alamadığımız bu adamlardan devlet teşkilâtı isteyerek kurtulduğumuz gün bunun için döktüğümüz terlerin mükâfatını görmüş olacağız. Bizim herhangi bir kahpelikten korkumuz olamaz. Çünkü satılan mecmuaların yarısını zaten biz kendimiz satmaktayız.

Yanıldık. Mehmet Ali Allaha şükür bizim Mehmet Ali değildir. Bizimki daha burada zabit. Hayvana binip eve geliyor. Emirler savurup bizi kırıyor geçiriyor. Oradaki serseriye tutuldum. Eğer, tanmmadan mecmua çıkarmanın bu tarafını düşünmüş olsaydım başımıza hiç olmazsa Florinalı Nazım'ı getirirdik. Bak sen bir kerre olan işe.

Hey kardeşim vallahi ben bile sabrına tahammülüne hayran kaldım. Meselâ sana kendi evini göstererek benim diyorlar. Sen de olur a diyor taksimatım soruyorsun. Hoşuma gitti bu soğukkanlılığın... Aşk olsun.

Hamit Macid'in (Dokuz Oğuz)'u bu nüshaya girecektir. **(Varlık)** bizden kimseyi alamaz. Bizden olmayanlar ise, nereye isterlerse oraya gidebilirler. Nazım Kemal -daha görüşmedim ya tahminen söylüyorum- Feridun Fazıl ismindeki arkadaşının narına yanmıştır, sanırım. Biz de geriye almaya rıza göstermedik. Öylece bu hikâyeyi kapattık. Mamafih Ziya İlhan İsmail Safa'nın bir mısraı ile:

«Ben gelene git demem, gidene de gitme gel.»

(Geçit) mecmuasında yazı neşretmek bence bir erlik ve gençlik şerefidir. Bu şerefi içimizde dost dediklerimiz başka şereflere değişirlerse ve biz de onların adını hâlâ anarsak, ülkümüz namına kabahatli oluruz.

Bence dostum insanlar hayatlarında büyük tecrübeleri bir kere yapmalıdırlar. Meselâ ben **Geçit**'den sonra -Allah göstermesin- aynı şekilde bir harekete asla girmeyeceğim. Bu eğer bir oyunsa, şansımı ilk ve son defa **Geçit**'de deneyeceğim. Şakaya hiç gelmeyen bu hakikat mücadelelerinde, işi böyle kavramak muvaffak olmak için lâzım enerjinin menbaı olur kanaatindeyim.

Yoksa, burada sivrilip şurada yerleşmek çok feci bir seciye sarsıntısıdır. Hayat kısadır. O kadar ki, tam insan olmamız için ancak vaktimiz var.

İşte kardeşim **(Geçit)**'imiz hakkında ben böyle düşünüyorum. Onu her ne pahasına olursa olsun başlangıç kadrosuyla ileriye götürmeye uğraşacağız. Gösterdiğin titizliği içime çok yakın bularak benimsedim. Ve sana bol bol hak verdim. Bugün muhtaç olduğumuz bir

kaç kişi -ki nihayet tempomuza uymadıkları için kendiliklerinden ayrılacaklardı- çıktıktan sonra öz arkadaşlar öz dileği yarına şerefle taşıyacaktı. Bu bahsettiğim bir kaç kişi, İsmail Safa-Nurettin Ali vesairedir.

Biz bize kaldık demek. Tenkitlerini bekleriz. Onların bizce çok kıymetli neticeleri vardır. Yarın düşman ağızlarında alayla duyacağımız sözleri dost yazılarının temennisinde okuyalım daha iyi.

Yalnız tenkitlerinden beni uzak bulundurmana tahammülüm yok. Yazılarımda istediğin çeşniyi öğrenmek istiyorum. Aynı yolun yolcusuyuz. Bir ayak atışın güzel ahengine uymayan tek kelimeyi en ağır bir şekilde kafama çarpabilirsin. Bunu senin engin olduğuna itimat ettiğim dostluğundan beklerim.

Sana daha uzun ve daha umumi hatlarla yazacağım. Bugün **Geçit**'in havadislerini veriyorum. Yeni yılın iyi geçsin. Hoş zaten biz isimleri rakkamlardan ibaret olan parçalarını iyi olmaya icbar edeceğiz. Oradaki gıyabi dostlarımıza hürmetler. Geçitciler, portakal bahçeli, çağlayanlar memleketindeki kardeşlerini hürmetle selâmlar ve ellerini sıkarlar.

Şiirin ve nesrin pek beğenildi. Tebrik ederim.

Selâm şairim.

3.4.1934

Şair kardeşim, Ziya İlhancığım,

Haydi başkaları neyse ne. Fakat bana ne demeli. Ben ki, arkada bıraktıklarından bir küçük alâka görmenin gidenler için ne kadar büyük bir sevinç olduğunu yakından bilirim. Ben ki, Anadolu'da iken bile İstanbul'dan gelen mektupları heyecanla avuçlar, ihtirasla okurdum.

Bugün bunları düşünüyorum da ihmal hastalığımın takdirini sana bırakmaya mecbur kaldığımı daha iyi anlıyorum. Bugün seni bütün sarsılmaz dostluğumuzla temin ederim kardeşim, cevapsız bıraktığım günlerin, hafta ve ayların sıkleti altında iki katım.

Buralarda sakin bir hava var şimdilik. Buralarda büyük fırtınaların başlamasından evvel bizi aldatan sükûnetli, rehavet verici bir hava var. Bu, büyük edebiyat hareketlerinin doğacağına alâmettir diyorum. Belki hepimizin bu teselliye ihtiyacımız olur.

Mecmua bolluğu, çarpışma arzusu, yeni imzalar ve yeni imzaların şiirleri hep bu gelecek (Dehhaş asrı) müjdeliyor gibi.

19'uncu asıra edebiyatta (Dehhaş asır) diyorlar. Hügo, Vagner, Lâmartin, Müsset, vesaire hep bu asırda yaşamışlar. Aradan geçen zaman yeni dehşetlilerin gelmesi için kâfi bir dinlenme mühletidir.

Bu sefer öyle zannediyorum ki, Türkiye'nin sesi de işitilecek. Dünya avuç içi kadar küçüldü. Bir merdiven inmek, bir otomobilden atlamak, tramvayda iki yakın istasyon arasında rahatlanmak için erkeğin yardımına muhtaç hanımlar bile bir hamlede okyanuslar aşıyorlar. Eskilerin rüyalarına girse, korkularından yüzlerini şişirecek işlere karışıyorlar. Bir gün bakıyorsun, adamı tak diye öldürmüş, bir gün bakıyorsun kocası resim çekerken muazzam bir arslana nişan alıyor. Ve bir gün görüyoruz ki bir başkası, koca taburların mahvını imzalayan havadisleri büyük bir soğukkanlılıkla oradan oraya sevkediyor. İnsanlar dişili, erkekli kocaman adımlar atıyorlar. Ama müsbet, ama menfi.

Mektubuma beş günlük bir teehhürden sonra tekrar başlıyorum. Sebeb-i teehhür, ahretin kapısına kadar yaptığım mini mini bir seyahattan ancak avdet edebildiğimdedir. Geçen pazar akşamı yani (ayın 8'inde) gece yarısı bir boğuşmada sol tarafımdan epeyce derin bir bıçak yarası aldım. Şiryan, ciğer ve kalbin ara yerine munis bir sokulganlıkla yerleşen bıçak efendi, bir miktar kanımı almakla iktifa ederek canımı bana bağışladı. Bunu puvason davril (*) sanma hakikattir. Bir kaç gün hastanede yattım. Bir iki gün evde istirahat eyledim. Ancak cumartesi günü işe başlayabildim. Cümle doktorlar (ucuz kurtuldun delikanlı) dediler. Aman polisim zinhar nasihat vermeye kalkma. Bu, tıpkı damdan başıma düşen bir kiremit hikâyesi gibi oldu. Yani görünmez kaza. Fakat mükemmel bir ders aldım. Ben arkadaşın insana fenalık getiremeyeceğine itimat ederdim. Halbuki yanılmışım. Mübarekler başıma bu felâketi açmakla haksız olduğumu ispat etmiş oldular. En tuhafı vuran herifi de tanımıyorum. Bir hamlede

(*) 'Bir Nisan' şakası.

suratı kan içinde kalmıştı. Elbisesini seçemedim. Vurulduğumu anlamadığım için polislerden kurtulmak için otomobile atlayıp kaçtım. Ancak yolda boşböğrümde duyduğum sıcaklıkla ayıldım. Neyse geçmiş olsun de de kes. O kadar ehemmiyetli değil.

Bilmem sana yazdım mı? Nurullah Ata ile arkadaş olduk. Herifçioğlu yaman adam vesselâm. Hem olur olmaz yamanlardan değil. Al sana bir hikâyesini anlatayım:

Kahvede oturuyordu. İdris'le geçiyorduk. Bizimki ısrar etti:

— Haydi girip konuşalım diye. Girdik. Paltomu çıkartıyordum. Hazret karşısında oturan mülâyimce bir delikanlıyı lâfa tutarken bana döndü:

— Tahir -öyle hitap eder- **(Bütün)**'ü okudun mu?

— Evet dedim berbat. Ellerini sevinçle oğuşturarak muhatabını işaret etti:

— Bey Bütüncülerdendir. Neye uğradığımı, nasıl şaşırdım sen tahayyül et artık.

Bir ikincisi:

Hâmid'le bakın nasıl tanıştım: Yahya Kemal evine götürdü. Bekledik. Salona biraz sonra bir zat girdi. Mükemmel traş olmuş. Tek gözlüğü yüzünün bir köşesinde. Elleri hiç de fazla değil. Elbisesi kırışıksız bir ihtiyar. Sizi temin ederim bu giren adamın Hamid olduğunu bilmeseydim bile gayrı ihtiyari ayağa kalkmak arzusu duyacaktım. Türkiye'nin bu en bahtiyar şairi işte böyle müessir bir adamdır. (Neden en bahtiyar şairi?) diye sordum. Gözlerini açtı. Ellerini kaldırdı.

— Neden olacak a birader, dedi, neden olacak. Bu eseri berbat dersiniz. Amma yaptın ha, onu o onsekiz yaşında iken yazdı, bir çocuktan daha nasıl eser istiyorsunuz? derler, Ya bu? diyecek olursunuz. Haykı-

rırlar: Uzun etme onu da 80 yaşında iken becerdi. Bir tane daha göstersene...

İşte Tahir Bey mumaileyh bu yüzden en bahtiyar şairdir. Mehmed Emin de ona benzer, ama Hâmid insana hürmet aşılar, diğeri merhamet Evet zavallıdır öteki. Zavallı Mehmed Emin.

Bir üçüncüsü :

— Ziya Gökalp, Ohhh. İşte bir büyük adem. Ben, sen, o yok, biz varız. Lâilâheillallah. İşte size yeni ve eski iki akide. İkincisi ne ise, fakat (ben sen) meselesi. O koca kafaya yaraşır zırvalardandır. Hem herife bir bakın. **(Ala Geyik)** isimli bir şaheseri vardır. Ve orada bir anarşi tasviri :

At önünde et vardı
İt önünde ot vardı

Azizim anarşi bu kadar güzel tarif ve tasvir edilmemiştir ve sonra oku :

Otu ata yedirdim
Eti ite yedirdim.

İnsanın ohhh diye derin nefes alacağı geliyor. (Ohhh kurtulduk.) He he he!.

Dördüncüsü :

— Behçet Kemal mi? Haydutun biri. Londra'ya göndermişler. Adam olmaz ki.

Beşincisi :

— Sen mi yazdın Tahir o yazıyı. Allah belânı versin. Bana bak hazret. Nurullah Ata saçmalamış, Nurullah Ata delirmiş, Nurullah Ata bunamış, Nurullah Ata yalan söylemiş diyebilirsin. Nurullah Ata komik diyemezsin anladın mı?

Vesaire vesaire. Hoş adam bu kardeşim. Onun hoşuma giden keskin, parıl parıl bir menfi oluşu var ki, sadece ömür.

Geçit'in yedinci nüshasını 20 sahifeye iblâğ ederek (10) kuruşa çıkaracağız. Bu 7'inci nüsha maalesef gecikiyor. Sebep, para yok. Atillâ, Ankara seyahatinde mecmuamıza birçok yardım temin etti ama, 934 senesi içinde, yani ya Haziran'dan sonra, Haziran'a kadar tam 3 nüsha çıkarmak mecburiyetindeyiz. Ve arkadaşlar taksitlerini bu müddete kadar uzatmayı kararlaştırdılar. Yakup Sabri, işsiz, taksit veremiyor. Kemal Faik, malûm borçlu. Müdür mesul Kenan Şehabettin boşta. İş İdris'le sana, benimle Atillâ'ya bağlandı. Fakiri bu son kanlı hadise biraz sarstı. Atillâ'ya hanımlar yüzünden küçük bir nezle arız oldu. Hazret doktorlara muhtaç kaldı. Senden tam üç taksit alacağımız var. Bunları hemen değilse de ceste ceste gönderiver. Aman ihmal eylemeyelim, rezil olmayalım, sıkalım dişimizi. Zira merkez-i hükümet 400-500 liradan dem vurmaya başladı. Haziran'da halâs olmamız mukadderdir. Denizleri geçtik. Derede boğulursak yuh olsun Geçitçilere.

Selâm canım kardeşim. Maddi yardımına olduğu kadar şiirlerine de muntazırız.

Bizi gönülden ırak etmeyeceğini pekâlâ bildiğimiz için seni ihmal etmek cüretine düşüyoruz. Bu sevgiden gelen şımarıklığı affetmez misin? Portakal memleketindeki genç dostlarımıza, delikanlı fikir arkadaşlarımıza candan selâm eden Geçitçilerin tercümanıyım. Selâm dostum, şairim.

Kardeşin
Kemal Tahir

20.8.1934

Merhaba Ziya İlhan,

Yahu sağ mısın? Ben işte daha ölmedim. Geçit de ölmedi daha. O can çekişiyor. Biz eh şöyle böyle sürünüyoruz. Bütün hayatım beni memnun etmeyecek şekilde cereyan ediyor mânâsını çıkarma. Çok şükür aç değiliz. Fakat iktisadi buhran dolayısıyla herkese ârız olan bedbinlik bize de sirayet etti. Lâf arasında (kötü, berbat, felâket) kelimelerini kullana kullana nihayet bu mertebeye vasıl olduk. Bu yere batasıca buhrandan müteessir olmayan bir Darülbedayi var bir de sinemalar. Ha az kaldı unutuyordum, Arsen Lüpenler de memnundur.

Sen nasılsın. Bize dargınlığın var gibi geliyor bana. Halbuki haksız da değilsin. İdris ve diğerlerini bilmem fakat bana darılsan da yeridir.

Fakat şu mektup yazışa bakarsan, içimdeki kırıklığı sezersin. Bir tek satır daha yazdım mı bayağı seviniyorum. Üç dört ay var. Geçit'de en geciken yazılar benimkiler. Hele şiir tarafı iflâs etti. Buna ben manen ölmek mânâsı veriyorum da onun için mektubuma (sağ mısın) diye başladım.

Bir bakıma haksızım kardeşim. Beni böyle kupkuru yapan şey hayatımın son zamanlarda aldığı çirkin cephedir. Bir kerhanede dost tutmak senin neyine di-

yen olsa alimallah verecek cevap bulamıyacağım. Telefona öyle içerliyorum. Yeni fuhuş nizamnamesine öyle tutuluyorum ki hiç sorma. Sanki kerhaneye telefon koyduracak ne vardı? O çamur hayatla beni biteviye bağlı tutan bu teller âsabımı herhangi küçük gönül pürüzleri karşısında bir zemberek gibi kurulu tutuyor. Bu mütemadi enerji ve düşünce sarfiyatı mısraları uzaklaştırdıkça kızıyorum kendime. Son yazılarına dikkat ediyorum. Eski sert ve haykırıcı ifademi git gide kaybetmekteyim. Son yazdığım bir (Serenad) var. İşte aşağıya yazıyorum. Bu kadar yumuşaklığı bana yakıştıramazsan haklısın :

Serenad

«Ne senin balkonun var, ne de benim kitaram.»
Susacağız saatler uzarken dizi, dizi
Avucunda mendilin, dudağımda cıgaram.
Sükun bir düğüm gibi bağlamış ikimizi.
«Ne senin balkonun var, ne de benim kitaram.»

Her akşam bakışların dalıyor derin, derin.
Ayak sesim yerine bir türkü bekliyorsun
Biliyorum her akşam yalvarıyor gözlerin
Bir gün olsun böyle taş gibi gelme diyorsun
Her akşam bakışların dalıyor, derin derin.

Bıraktım türküleri yollarda adım adım
Artık benim ne şarkım, ne de gülüşlerim var
Madem ki kızım hâlâ gözlerine doymadım
Susacağım şarkımı nafile bekliyorlar,
Bıraktım türküleri yollarda adım adım.

Yaşar Nabi'nin son şiirleri kadar berbat olmamakla beraber, bana yakışır şey de değil. Böyle sünepe ses

herhalde benim olmamalıydı. Bir de nazarı dikkati celp ederim:

«Ne senin balkonun var, ne de benim kitaram.» mısraı İrfan Kemal Hanım'ındır. Artık bu kadar düşmek kardeşine yakışır mı? Düşün de hükmünü ver.

Hamiş:

Serenad'dan sonra yazabildiğim ve aylardır müsveddelikten kurtarmadığım iki manzûma daha:

Bahtlar

1

Bir gün tükenecek de cebimdeki son lira
Bir meydana oturup açacağım avucumu.
Her yolun sonu böyle bir meydana gelir a...
Bu ölüm, ölümlerin sanki en korkuncu mu?

Siyah bebeklerini kaybeden gözlerimin
Beyaz karanlıklarla dolacak çukurları
Güvenerek yazdığım en garip eserimin
Çıkmayacak belki de sonu bundan yukarı

Bir anda birbirine girince solum, sağım,
Sımsıkı kavradığım sopamı sağa, sola
Uzatarak, yolumu taşlardan soracağım...
Sanki muhtaçmış gibi böyle olanlar yola!.

— Nazım Hikmet'e İnat —

Bir Ayrılış Hikâyesi

Ne kalbimi avucumda kıracağım cam gibi,
Ne de kanayacaktır bu uğurda ellerim.
Ne de bakışlarınla, kızım, bir akşam gibi,
Esrarlı bir örtüye sarılacak her yerim.

Açık bir alın kadar ortada neyim varsa
Benim de sesim yavrum her zaman -seninledir-
Geçen günlerimizi, eğer ruhun ararsa,
Her zaman söylediğim bu türküyü -dinle bir-

İçerim hatıranla öyle kat kat dolu ki
Bir masal gibi eski günleri kızım açma
Kafamız, gözlerimiz o kadar tat dolu ki,
Sevmek ve şiir yazmak kocaman iki saçma,
İçerim hatıranla öyle kat kat dolu ki.

Her geçen gün sevgili artık bizim değildir.
Onlara da bir sevgi rüyası göstermişiz
Ayak izlerimizi bırakır gibi bir, bir,
Biz en tatlı günleri çamurlara vermişiz.
Her geçen gün sevgili artık bizim değildir.

Hepsi de gündüzleri götürmüş kalbimizden
Ne çabuk geçmiş düşün hepsi de aynı hızda.
Düşün bir şey kaldı mı şimdiki ömre, bizden
Düşün neler bıraktık, günlerle, arkamızda
Hepsi de gündüzleri götürmüş kalbimizden

Beni affet kardeşim. Dahasına muktedir değilim işte.

Can ve yol kardeşim, beceremedik. Beceremedik de. Bütün bu işler, falan ve filanın gayretiyle değil muhakkak kendi içimizde istek yaratıcılığı ile başarılacak işlerdir. 10 değil 100 kişi olsaydık yine yarı yolda kalırdık. Pratik işçi, hayalci arzuya işte buralarda galip gelir. Saçma bir mecmua olan (**Yedigün**)'ün nasıl kapışıldığını görüyorum da bu fikrim kuvvetleniyor. Halbuki az didinmedik. Az göz nuru ve alın teri dökmedik. Bir kelime ile **Geçit**'de az acı çekmedik. İkibin nüsha satsaydık da bu böyle olacaktı. İnsaf ve hüsnü

niyet bolluğu kadar, para bolluğunun da ehemmiyeti sıfır bu işlerde. Bilemedik. Ben bu tecrübeyi yeniden başlamak için kâfi görebilsem yine kazancıma itimat ederek memnun olacağım.

«Şuurlu Türk gençliği kafayla, gönülle, bilekle aynı safda aynı hedefe yürümektedir.» Bunu Şahap söylüyor. İki saattenberi Şahap'la konuşuyoruz. Kapanan **Birlik** gazetesi yerine **Geçit**'i koyma fikri ana hat olarak kabul edilmiş. Bu akşam Beyazıt kahvesinde toplantı var. Şahap oraya gitti. Benim daha işim var, ona hemen iltihak edeceğim. Sana mektubumu göndermeden bunu halledebilirsek tafsilâtını bildiririm. Bu gece hayırlı olsun şairim.

25.10.1934

Mektubu eski sistem bir gramafonda çalman eski ve çizilmiş bir plâk gibi dinledim. Sana iki ay evvel yazıp gönderemediğim bu satırlara baka baka, bu günkü gençliğin mini mini ve sola konmuş bir (sıfır) olduğuna kanaat ettim.

Şahap sınıfta kaldı. Yakup Sabri hukukun birinci sınıfında ikinci senesini güçlükle tamamlayarak ikiye geçebildi.

Ben, üç satırı bir araya getirmekten korkup usanarak, işi büsbütün serseriliğe döktüm. Hayatım yarısı kopmuş gibi, eskilerden ayrılıyor. Basit bir odaya kendi kendimi ve bir başka zavallıyı habsederek çile dolduracağım. Renkli ümitlerim yok değil. Kendimi bazen bu mahbeste bir ipek böceğine benzetecek kadar mankafa oluveriyorum. İşim ne diyorum bakalorya imtihanlarına hazırlanırım. Bu da bir saçma. Hem de imkânsızlarından... Nazım Kemal daha Galatasaray'ı bitiremedi. Hatta Cahit Sıtkı bile Mülkiye'de kaldı da nehari olmak mecburiyetini kabul etti.

İşte 1934 senesinin sonunda İstanbul gençliği. İstanbul'un genç edebiyatçıları.

Muammer Lütfü, Yaşar Zeki, Muslih Ferit, İsmail Safa, Vahdet Gültekin vesaire de bizden başka türlü değiller. Ümidim ve iş namına bir şeyim artık kalmadı.

Dün akşam son bir gayretle -o da İdris'in zoruyla- **Zaman** gazetesine bir mektup yazarak, Vâlâ'ya yaptığımız teklifin aynını yaptık.

İlkbaharda kızışan hayvanları andırıyoruz. Her sonbahar içimizdeki kuvveti ve ölü sükûtu kamçılıyor, bir anlık isyanla doğruluyoruz. Sonu **(Geçit)**'in sonudur.

Bile bile kıpırdanmak, ölümü seze seze yaşamak arzusu his etmek gibi bir şey oluyor. Ölümlü dünyada tek boş ihtiras=İdris Ahmet'le Kemal Tahir'in Ebuzziyazâdeye yazdıkları merhamet dilenen mektup. Hepsi bir. Cevabını ne zaman alacağımız meçhul, fakat bu da bize yeni bir enerji enjeksiyon vermezse hapı yuttuk, hay.

Kafamızın içindeki tasavvurlardan mahalle karılarının aşağılık dedikoduları gibi kahve köşelerinden bahsediyoruz. Geçen haftalarda gidip celâdet ibraz ettiğim Halkevine bir daha uğramak nasip olamadı.

Orada delikanlının ve eserlerinin nazarı dikkate alınmasını haykırmıştım. Sonrası sükûn ve sükût. İçimizi ateşleyecek, bize boğuşma kudreti verecek bir harici tesire muhtacız. Bizi etrafına toplayacak, bize kavalı ve ihtimamıyle yolumuzu gösterip yorgunluğumuzu ve oburluğumuzu unutturacak bir çoban lâzım.

Başımızı yolun tozlarına sürerek bir günlük yorgunluğun yalancı rehavetiyle bir kenara çöküp kurda kuşa yem olmamamız için böyle bir sahibi darabbu bekliyorum.

Her kelime yazacağımız yazıların daha başında kalemlerimizi köstekliyor. Asıl mânâlarından daha kuvvetli bir ses ve bir dikilişle (beni neden rahatsız ediyorsun serseri, beni kime ve neye yazıyorsun? Kapkaranlık ve taş kadar katı sessizlik hâlâ mı kopasıca kafanın içine giremedi? Sen hâlâ mı kelimelerin ve sa-

tırların boşluğunu bir eşek inadıyla kabul etmiyorsun?) diye çıkışıyorlar gibi geliyor bana ..

Mevzular, bizimle alay edercesine içimize koşuyorlar. Orada geniş helezonlar, derin girdaplar yaparak birbirlerine karışarak korkunç bir uçurumun baş döndürücü kağrına düşüyorlar. Bu hep böyle Ziya İlhan, yenileri eskilerini bulandırıp bulandırıp, sürükleyip götürüyor. Ucundan ortasından tutulmuş bu muhayyel dünyaların kıyametini tembelliğimizden ziyade etrafımızı saran feci alâkasızlıkta buluyorum.

Çok eski devirlerden bize kadar gelmiş müstehaselerin yarım yırtık şekillerine benzeyen bu çöküntüler bizden heyecanımızı, hatta delikanlılığımızı da beraber götürerek geçiyorlar.

Çığlar gibi, üzerimizden aşağı yepyeni, taptaze mevzuların, bize yazılmamış, yazılamamış ve yazılmak için sade bizi seçmiş gibi gelen bu hayâl âlemlerinin mezar bekçiliğini yapmaktan usandım.

Nerde (Sevgili Aranıyor) nerde, (Yarattığım İsyan Etti) nerde daha ad koyamadığımız sefil kafa parçalarımız, piç kalmış piç gibi itile kakıla, unutulmuş, karşısında omuz silkilmiş çocuklarımız, eserlerimiz?

Nerde inkılâptan alacağımız engin hız? Nerde yeni hayatımızın içimize göstereceği taze ve kuvvet veren ufukları? Nerde bütün çocuk, genç, adam ümitlerimiz?

Serveti Fünûn'a hasretim var. Onun sıkı dostluk çemberine onun şuurlu yenilik hamlelerine, onun ölmemek için bu güne kadar gösterdiği cehde hayranım. Cenap'la, Fikret'i, Halit Ziya ile Mehmet Rauf'u ben bu bakımdan kıskanıyorum.

Ya işte böyle kardeşciğim.

Ya, Ziya İlhan, işte Kemal Tahir de böyle oldu. Yo-

ruldum mu? İhtiyarlamışız. Yeni bir hayata geçsem acaba daha zerre zerre dağıtılır mıyım, yoksa kayıplarımın bir kısmını olsun tekrar bularak doğrulur muyum? Bilemiyorum. Atillâ'nm koskocaman (Geçit)'i mütefekkir gazetecilerimizin çekmecelerinde uzun uykulara daldı.

Daha ne yazacağımı toparlayamadım. Ümitli mektuplarını bekler hasretle gözlerini öperim şair kardeşim. Dostların selâmları var.

Kemal Tahir

3.11.1934

Kardeşim,

Sana uzun boylu mektup yazmaya vakit bulamadığım için yazmadım. Kısa kısa, tafsilâtsız satırları göndermeye gönlüm razı olmadı. Yabancılara yazmak mecburiyeti, aziz dostu ihmale yakın bir geri bırakmaya mecbur etti. Sen bunların birine bile aldırmazsın. Bilirsin ki, Kemal Tahir, Ziya İlhan'ı nasıl sever. Ziya İlhan Kemal Tahir'i nasıl sever...

Burada şüphesi olan üzülsün. Sen ve ben, dostluğu çoktan aşmış bir sevgiyle birbirimizi anlarız. Atillâ'ya yazdığın mektup geldi. Evvelâ nesrini ve şiirini tebrik etmeme müsaade et. Ben maalesef sözümde duramadım. Yine (Heykel Seviyorlar'a) (İskeletler'e) başladım. Fakat sen, çağlayanların gür sesinden bize serin yakıcılığı olan mısralar veriyorsun. Ben zaten yurt sevgisini, Türk ozanını bize senin getireceğine evvelce inanmıştım. Hiç şaşmadım.

Sade şüphene içerledim. Önümüzde büyük misaller var: Meşaleciler ve Serveti Fünûncular. Meşaleciler dağıldıkları için hiç oldular. Hüseyin Cahit fikir hareketlerinde hâlâ (biz) diye **Serveti Fünûn**'u kasdediyor ve bütün inkârlara rağmen onlar hâlâ yaşıyorlar. **(Varlık) (Anayurt)** Ercüment Ekrem'den Halit Ziya'ya kadar onlarla dolu.

(Geçit) bütün acemiliğine rağmen bir edebiyat hareketi olmaya azmetmiştir. Elimizdeki arkadaşlar bu işi başarmak iktidarındadırlar. Benim en fazla güvendiğim taraf, Türkiye gençliği tarafından çok munis karşılanmamız ve hemen candan arkadaş sayılmamızdır. Eski edebiyat heveskârlığı zamanlarını düşün: Falanca üstadın mecmuasma, falanca hocanın gazetesine ne kadar çekinerek yazı gönderirdik. İşte (Geçit)'de bu yok. Yani, öyle bir hava yarattık ki delikanlılar yadırgamadılar. Bir kaç kişi tarafından anlaşılmayı ana yol tutan **Serveti Fünûn** gibi bir teşekkülün yaşadığı memlekette, sade gençlik heyecanlarına açık (Geçit) elbette yaşayacaktır. Şeklen ve münderecat itibariyle gitgide yaptığımız tekâmül çok müsbet neticeler vermiştir.

Şimdi Ertuğrul Şevket (Edebiyatta İrtica) diye bir kaç makale hazırlıyor. Hidayet Naci (Lisaniyata Dair) makalelerini bitirmiştir. (Yunus Emre) tenkidinden sonra ona başlayacağız. Bendeniz Anadolu eserlerini tenkit için evvelce yazdığım makalelere göz gezdirmekteyim. Arif Nihad'ın nesirlerini neşirde devam edilecek. (Dümdüz) ictimai ve hukuki meseleleri ve bilhassa hazırlamakta olduğu (Hüseyin Cahit Bey ve Demokrasi) silsilei makaleyi bitirmek üzeredir. Mahmut Atilla, kemakân memleket hikâyeleri ve fena huylarımıza dair yazılarını yazacak.

Sen, bütün kuvvetinle vatan aşkını ve vatan şiirini vereceksin. İdris Ahmet de söylediğin gibi karikatür albümünden feragat ederek daha konuşmadım ama, her halde fikrimi kabul edeceğine eminim- kitap tenkitlerine başlayacak. Her ay meselâ üç dört kitab tenkidi ince yazılarla beher kitap için bir sütun nihayet bir sütun bir çeyrek yazı. Ne dersin bu fikre. Sana

da mülâyim geliyorsa rica ederim ona yaz. Tabiatını bilirsin. Darılacak ve kırılacak diye ödüm kopuyor.

Ziya kardeşim, arkadaşlardan benim de şikâyetim var. Bilhassa, İdris ile Yakup'dan... Yakup Sabri. Yeni bir şey yapmak üzere zerre kadar düşünmüyor. Halbuki, bu sıralarda en fazla fikir icada ve yepyeni hareketlere muhtacız. Bunlar tabii züppelik mertebesine alçalmadan olacak ve olmalı. İdris Ahmet de (Geçit)'i maalesef tam mânâsıyla benimsememişti. Daha geçen perşembe akşamı kahvede konuktuk. O, (Geçit) mecmuasını bütün diğerlerinden daha aşağı görüyor. Bir milimetre daha kalın kâğıda daha parlak kap ile bir kaç santim büyük fakat fiyatı bizim üç mislimiz, eski adamların yazısı ile dolu mecmuaları, **Birlik** gibi saçmalayan gazeteleri bizden üstün görüyor. En coşkun heyecana malik olduğumuzu bugün Türkiye'nin en yeni ve en kuvvetli edebiyatını yapmakta bulunduğumuzu, fiyatımızın beş kuruş olduğunu unutuyor. İşte hiç birşey değil bu imansızlık beni çileden çıkarıyor. Sadri Edhem ile konuştum. Münif Fehim'le konuştum. Hattâ Peyami ve Burhanettin ile konuştum. Hepsi bizim mecmuamızın havasına hayrandırlar. Yazılarını teker teker hazırlıyorlar. Bilhassa matbaa gezip büyük imzalardan yazı dilenmediğimize, buna değil hatta daha tercümeye bile ihtiyaç göstermediğimize hayret ediyorlar. Başımızda bir pinponun bulunmaması onları şaşırtıyor. İlân basmamız, gözlerini faltaşı gibi açıyor. Himayesiz, istinatsız, böyle bir varlık meydana getirenlere hörmet ve saygı ile bakıyorlar.

İdris Ahmet inanmıyor. Galiba, İktisat mektebindeki züppelerin alaylarına aldanıyor ve galiba sokaklarda bağırıp çağıran, fakat yazdıkları yazılarda üst cümlesi alttakini tutmayan Birlikcilere kanıyor. Mecmuamızı ihmal ediyor, hiçe sayıyor.

Bana, dostlarımın yeni fikirler icadına üşendikleri fikri buradan geliyor. Haydi Yakup daha çocuk. Ya İdris'e ne diyelim.

Dördüncü nüsha için getirdiği yazılardan bir tanesi (Namık Kemal Vatanperver Değildi) isimli idi. Rica ederim Ziya İlhan bu kadar derbederlik bize yakışır mı? Üçüncü nüshada İdris Ahmet yine sükûta döndü. Bize ne satır okuyor ne de edebiyattan dem vuruyor. Biz bu kadar kitap çıkarmaya uğraşırken bıyık altından gülerek (Allah muvaffakiyet versin) diyor. Böyle bir fikri olup olmadığını sorduğum zaman garip bir gülüş ve hafif bir omuz silkişle (yoook... canım) diye cevap verdi. Sen de onun gibi misin?

Yakup Sabri artık bilvasıta **Varlık**'ın malı oldu. Şiirlerini orada neşretmeye başladı. Bu **Geçit** ailesinin başka yerde yazı neşretmemesi mecburiyetini şiddetle müdafaa edenlerden birisi olduğum halde bugün Yakub'a hak veriyorum. Keşke hepimiz mümkün olduğu kadar ve mümkün olan yerlerde yazılar neşretseydik. Ben Geçitcilerin 7 nüsha kenarında kaybettikleri ateşli zamanlara bugün zayi olmuş nazarıyla bakıyorum. Arkadaşlarla yapacağım bir istişareden sonra bu memnuiyeti ref ederek herkesin beğendiği yerde -fakat **Geçit**'i ihmal etmeden- yazı yazmaları şeklini kabul etmeliyiz kanaatindeyim. Kitabı dörtyüz nüsha satamayan bir genci, gayrı muayyen zamanlarda kötü bir tarzda intişar eden tek ve kaarisiz bir mecmuaya bağlamak fenalık olur değil mi? Hatta o kadar ki, biz İdris'le kararlaştırdık. Halit Fahri'ye gidip mecmuasına yazı yazmak fikrinde olduğumuzu söyleyeceğiz. **Bugün**'e, **Yolların Sesi**'ne, **Serveti Fünûn**'a yazacağız. Kala kala bir **Varlık** kalıyor. Ona da biz yazamayız sanıyorum. Aksini düşünen arkadaşlara hak vermek şartıyla bu zannımda ısrar edeceğim.

Sana **Geçit** hakındaki ilk yazdığım heyecanlı yazılarımı düşünüyorum da, bu mektubumu dolduran satırlar karşısında hayret duyuyorum. Acaba gülünç olanları hangileri? Her halde ilk yazılarımdır. Ve bu kaskatı hakikatle burun buruna geleceğimi biliyormuşum ki, sana uzun boylu mektup yazamadım. Yanılmak çok acı şey, bilhassa içten ümit bağladığımız şeylerde yanılmak...

Gönderdiğin yazılara teşekkürler ederim şair kardeşim. Riyasız, dümdüz bir söz işte? Sende mükemmel ve çok kuvvetli bir tekâmül var Ziya İlhan, tam yolunu artık buldun. Sana şu kadarını da hepimiz namına iftihar duyarak söyleyeyim ki, portakal bahçeleri ve dava bu kadar mükemmel ve bu kadar «majiskülsüz» (!) hiç yazılmamıştı. Aylıklı İsviçreli muhafızlar yerine aylıklı propaganda yazıcıları işletildiği bu devirde sade ve bir mehmetcik gibi -fakat ondan birçok sebeplerle daha yüksek- vatandaş kalmak bir meziyettir ki, bu ilk önce bütün azametiyle sende tecelli etti. Bizi sürükleyecek kuvvet sen olacaksın buna çoktan inandım. Bir de bizim Atillâ (*) İki lâzım kuvveti yakınımızda, içimizde, ruhumuzda yetişmiş görmek beni pürüzsüz mesut ediyor. Dolambaçlı, girintili ve müteaffin başka yollardan bizi kurtaracağınıza eminim.

Nazım'ın «Şarkımız» şiirinden şu parçayı bizim davamız ve bizim idealimiz için alıyorum:

Şarkılarımız
Varoşlarda sokaklara çıkmalıdır.
Şarkılarımız
bir tek yüreğin

(*) Atilla'yı sana daha sonraları mektubumun arkasında anlatacağım. K.

perdeleri inik
kapısı kilitli evinde oturamaz.
Şarkılarımız
Rüzgâra çıkmalıdır.

Temenni edelim büyük kuvvet bu büyük şairi de imanla bize versin. Sende vatan gitgide, «portakal bahçelerini gözlerinde yaşatanla» birleşiyor. Bir an gelecek ki, «yavrun», «vatanın ve milletin» vatanımız ve milletimiz olacak. Bu iki büyük kalp kuvveti birbirine kalbedeceğin gün uzak değildir. Buna itimadım var.

Bir gün gelecek :

O, başını göğsüne koymadan alnındaki vatan yarasını sararken portakal bahçelerimiz hepimizin muhayyelesinde senin kıpkırmızı kanından daha mavi ve daha tertemiz ve berrak canlanacaktır.

Birinci kıta mükemmel: Sade «yanmakta», «dayanmakta» kafiyeleri lisana bir parça güç geliyor. Acaba kardeşim onları şimdi çok kullanıldığı şekilde

Yanmada
Dayanmada
Suretinde alamaz mısın?

Sonra «yanan bir ufuk gibi» yerine, tekerrürüne mâni olmak için, meselâ: ilk aklıma gelen «geniş/derin bir ufuk gibi» veya başka bir şekil söylenemez mi?

Güneş portakal yiyen nazlı bir çocuk gibi

Bunu daha çok medhetmek için kelime bulamıyorum. Öyle ince, öyle saffetli bir büyüklük var ki birinci kıtanın son beytinde, seni tebrik etmekle iktifa edeceğim. Bu şiir mükemmel bir' duyuş, kuvvetli bir görüş. Ve tam şiirli bir akışla nihayete eriyor. Eğer şunu son söz olarak söylemezsem tıkanacağım. Sanki,

İnsan ki,

kafiyesine bayıldım. Bu şiiri bana ithaf ettiğin için sa-

na ayrıca teşekkür ederim. Emin ol bunu sen yapmasaydın arsızlık edip ben isteyecektim.

Davamız için sana ayrıca minnettar kaldım. Onu bu kadar bizden bu kadar gönlümüzden elbette başkası yazamazdı. Dikkat ediyor musun Ziyacığım, sen töremizi yazmaya başladın. Davamıza takdir uzun ve hürmetkâr bir sükût olabilir. Haydi beraber:

Kalbimiz davamızın alevden potasıdır.
Güneş bile nûrunu varlığımızdan alır.
Her dava, davamızın yanında zerre kalır.

(Diktiğimiz ağaç)'a gelince:

Bu daha yepyeni, fikir yolunda, şiirden uzaklaşmak bir şair için affedilmez bir hatadır daima. Mehmed Emin Bey'in vatan manzümeleri şiir tarafının eksik olmasından çabuk unutuldu.

Ruhsuz kalan her beden
Eğilip dize gelsin
Ümidini kaybeden
Gönüller bize gelsin.

Bu küçük satırların iman ve ümidi yoksulluğu büyük ciltleri ölüme götüren gizli büyüdür. Senin bulduğun yol geniş ve ferahtır. Bizi oraya götür kardeşim.

«Yesi paçavra gibi fırlattık içimizden»

Sözünü hemen kabul ediyorum. Artık içimizde hakikaten ona yer bırakmamalıyız. Burada da elhak şairsin.

İdris Ahmet'ten ümitli olduğunu yazıyorsun. Bu tabiidir. Fakat onunla arandaki farkı anlamak için (Açık Davetiye)'yi bir daha oku. Sen (davamız kâinatın en mutlu davasıdır) diyorsun. O daha senin kadar inanamamış. «Başınız döner sakın bakmayın sola sağa,» diye çağırıyor.

İşte bu farktır ki, beni sana bağlıyor ve senden her şeyi bekletiyor. Aradığım adam sen olacaksın. Bu

sefer bize bir alemdar lâzımdı artık bunu ne imtihana ne de talihe bırakmayacağız? Vatanperverlik bayrağı senin tek kişilik karyolanın başında asılıdır. Onu sen açacaksın bize sen ona tapmayı ve hürmet etmeyi öğreteceksin.

Sen şarkımıza başlayınca kâinatın bizden olanlarına Türke tapanlarına korku yoktur diyorsun. İdris daha çok arkanda başı dönenlerden konuşuyor.

Türkümüze itimadımız var. Onun sihirli temposunda gönlünü vatana verenlerin başı dönmeyecek.

«Çakmak taşı satıyoruz»

Buna gelince, içine hepimizi karıştırmakta hata ettin diyeceğim. Çünkü insan -bu tecrübede öğrendim- bir parça kahramanı olduğu vakaları daha bitaraf tenkit edemiyor. Belediye hademesi güzel bir tip zaten yoktur diye inkâr ettikleri buydu. Sana bu yüzden yine teşekkür ederim. Sade şunu da itiraf etmeliyim ki, bu «zekâsını tersine aktımak» tarafı beni «portakal bahçeleri» kadar sarmadı. Artık senden hep vatan yazıları beklediğimden olacak. Mamafih, güzel bir hikâye ve orijinal bir mevzu. Yer yer güzel teşbihlere, mükemmel inceliklere bayıldım.

Antalya bize Kara Davut gibi hamasi bir eser verecekse çok minnettarı oluruz. Buna çalış biraderim. Bende, tesirini mektubumun yukarısında bulacağın bir fıkradan aldığım bir (Turgut Reis) yazmak istiyorum. Muvaffakiyet bizim olsun.

Sana müsadenle dostumuz Mahmut Atilla'yı takdim edeyim. **Haber** gazetesinde tefrika edilen **(Kızıl Akşam'ı)** belki kısmen olsun takip etmişsindir. Bu can ciğer ahbabımız ile senden daima bahsederiz. Hatta

sana yazdığım mektupları ona da okudum. Cevabını dört gözle beraber bekledik ve yine beraber okuduk. O halen, **(Makinalar Arasında)** isimli bir yeni roman hazırlamaktadır. Dün akşam bana bunu okumak lûtfunda bulundu. Anadolu harekâtının başlangıcını bütün fedakâr tipleriyle beraber içinde yaşamış bir delikanlı ağzından dinlemek öyle bir gurur ki, bunu seninle paylaşamadığım için çok müteessirim. (200) kağnılık bir kafilenin İnebolu'dan Kastamonu'ya kadar süren uzun yolculuğunu bana yaşatan bu sayfalar görülmüş ve duyulmuş olmanın, görülmemiş ve duyulmamış olmaya tefevvukunu çok daha geniş anlattı. Bütün bir millet ve kitle fedakârlığını bir sayfaya yine tekrar edeceğim (majiskülsüz) sıkışmış görmek öyle yepyeni bir ufuk ki, bunun noksanını diğerlerinde buluyoruz. Benliğin müşterekleştiği, iktisadın hiçe indiği ölüm yolunda Türk milletini aynı imana dönmüş ve aynı Tanrı'ya secde etmiş görmek içimi ürpertti. Ben artık gitgide mânâsını kaybeden bu kuvvetin böyle yanı başımda canlı canlı ve taptaze dirilmesini çok şaşkın seyrettim. Mahmut Atilla, gelirsen görürsün, mütevazi bir çalışma ile inkılâbın en inkılâba mahsus, sadè ve sade inkılâba mahsus eserini yazmakla iftihar edebilir. O zaman çok genç bir delikanlı bulunan bu kardeşimi, bugün başka renk alan o günleri bize o günler gibi vermekle büyük bir vatan borcu ifa etmiş olacaktır. Plânlı iktisat gibi, plânlı devletçilik gibi plânlı edebiyat yapılan bu devirde yegâne noksan tarafımız sen de takdir edersin, vatan edebiyatı sade vatan için, kaidesidir. Sanat, sanat için gibi. Sen Antalya'da ve o burada öyle iki kutup oldunuz ki ben orada hâlâ hayranlığın verdiği bir şaşkınlıkla susuyorum. Beni ikiniz de affedin. Arkanızdan gelmek için ellerimin sizin gibi boş olmaması lâzım. Sepetimi ben de doldura-

cağım. O zaman vatan kâbesine milliyet (Türklük) dünyasına yüzüm kızarmadan ancak varabilirim. Beni beklemeye mecbur değilsiniz. Ben koşmaya borçluyum. Bu üzüntümün tek bir teselli tarafı var. O da sizin gibi yapmak arzumdur.

Nasıl olsa aynı yolu bir gün olup yanyana, elele aynı şarkı ve aynı adımla takip edeceğiz dostlarım. İdris'le beni bu ara size muhakkak Yakup ile, Nazım'la getireceğiz, ümidindeyiz.

Sana Vâlâ'ya yazdığım ve **Yolların** Sesi'nde çıkacak makaleyi gönderiyorum. Başımıza gelen vakayı eğer münakaşayı kabul ederse silâh olarak kullanacağım. Ona bugün sade son yazılarıyla hücum etmeyi tercih ediyorum. Sistematik mücadele fikrini tabii kabul ediyorum. Sen de **Uyanış**'ta başlarsan, eminim zafer gecikmez. Bir tek küçük ve ehemmiyetsiz kale önünde bu kadar tevekkufa hakkımız zaten yok. Bundan sonra daha büyük işlerimiz olacak lâkin ilk zafer unutulmaz derler. Bakalım. Hem zaten aşık, pot üzerine pot kırmakta berdevamdır. Bilmem yazdım mı? **Muhit** mecmuası sizlere ömür.

Sana karşı çok mahcubum. Şiir olarak şu aşağıda yazdığım zırvalardan mâda bir şeylerim yok. Onlar da göreceksin hep aynı eski hikâyeler: Kardeşini affet:

Şimşek

Uzun kirpikli
kadın gözleri!...

Şimşek
bir kızıl,
kıpkızıl
maksadın gözleri!...

Şimşek,
güneştir, aydır.
Şimşek
bir masal gibi
sevgin gibi
kin gibi
dile kolaydır.

Şimşek
bir derin
gecenin
kesilmiş bilekleri.

Şimşek
bir kadın ki
alev bacaklarının
açılmış etekleri.
Şimşek
gözleri içine çevrilmiş
ve gövdesi yüzü koyun
yere devrilmiş
bir ölünün başıdır.
Şimşek
kurşunu tükenmiş mavzerine
süngü takan
bir kahraman
onbaşıdır.

Gördün ya, işte bunun gibi on adet serbest vezin şiiri bir gece ve bir saatte yazdım. İnadıma neşrettireceğim. Şu böyle şiir yazmanın tahta yontmaktan kolay olduğunu anlatmâk için.

Selâm sana kardeşim. Dostlar hep selâm ederler. Mektubunu bekleriz bize hep yazılarını gönder.

Kemal

Her akşam eli sarı defterin üzerinde uyuklaya uyukluya çalışacak, sonra içinde parmak kadar enerji kalırsa bütün bu çevirme hareketlerine terbiyesizce meydan okuyarak :

Daha okuyacağım. Sizden bu hakkı dilenmeye artık hakkım var benim diyecek, diyebilecek.

O vakit şayet taptaze bir müşkil bulunamadıysa haydi buyur diyecekler, 11 yıl frenkçenin kelimesini okutmadıkları delikanlıya frenk hocalarının kürsü kenarını göstererek.

Yunus Nadi'ye ip cambazlığı yaptırmaktan daha güç daha tehlikeli olan bu masal müşkilâtını da halledip, jurnalci dekanlardan diplomayı koparırsa, bir adam daha yetişti diyerek, kafalara doğru daha fazla sıkıştıracaklar, arasma katıverecekler.

Sana bir hikâye anlatayım: İdris Ahmet **(Haber)** gazetesinde öğleden sonra çalışıyordu. İşi iyi idi. Yarım günlük çalışmasına mukabil (97) kuruş kazanıyor bey gibi yaşıyordu. Oğlan sessiz, sedasız, eline vur lokmasını al takımındandı. Yüksek ticaret mektebinde talebe idi. Dikkatli çocuktu. Yumuşak başlıydı. Patronlar ondan memnundular. (97) kuruşa yarım gün 2400 satır okuyacak adam çoktu filvaki. Fakat İdris Ahmet Fransızcayı da iyi biliyordu. (Herio) ile (Harington)'u birbirine karıştırmıyordu.

Bir gün gazetenin dahili idaresi değişti. **Sabah** musahhihi başka yere gitti. Hazır İdris Ahmet'in de mektebi tatil olmuş, bir tek imtihanı kalmıştı. (Sen çalış istersen akşama kadar) dediler. Kabul etti. Bu sefer de günde (4800) satır okuyordu. Son imtihanı gelip çatınca, telâşlandı. Gazete müdürüne müracaat etti. Yarım gün izin istedi, (hay hay) dediler buna da, iyi adamlar.

Saat 11'de imtihandan döndü. Yerinde çalışana teşekkürü bastırıp ilâve etti:

— Arkadaş verecekleri yevmiyenin yarısı senindir.

İdris bir zamanlar bankalara müracaat etmişti. O sırada müracaat ettiği bankalardan birisi bizimkini çağırdı. Dediler ki:

Fi tarihinde müracaat etmişsin. Şimdi sıran geldi. Otur çalış. Sade 15 gün staj yapacaksın, işi kavrayıp üstesinden gelirsen seni alırız. Gelmezsek...

Omuz silktiler. Ne yapalım. Gidersin o zaman.

Oğlan naçan kabul etti. Gazeteye bir arkadaşını vekil gönderdi. O arkadaş da bu işten anlıyordu. Evvelce de bu gazetede çalışmıştı. Adı Kemal Tahir'di. Serseri, it, şerrine lânet biri idi.

İdris Ahmet, sabahtan akşama kadar 4800 (kötü satır) okumak mukabilinde kaç para alacağını sormamıştı. Fakat Kemal Tahir'in edepsiz olduğunu para gibi hasis ve sefil bir maddeye kıymet verdiğini gazete idarecileri bilmiyorlardı. Bu namussuz herif üç dört gün çalıştıktan sonra müdürün önüne dikilerek:

— Hemşerim, dedi. Burada bakın çalışıyorum. Velâkin aydan aya kaç para vereceğinizi konuşmadık. Şunu anlatır mısınız?

— Para mı? Bey... Para ha? Evet para vermek de lâzım değil mi? Bunu daha düşünmemiştik. Malumu âliniz İdris Bey ayda 30 lira alıyordu. Diğer musahhihe de onbeş lira veriyorduk. Bu 45 lira eder. Fakat gazete sizin gibi kıymetli bir genci kendine tamamiyle mâl etmek isteyeceğinden bu bapta birkaç lira daha fazla vermeye katlanacaktır. Düşünecek yarın cevap vereceğiz size.

Yarın cevap vermediler. Öbür gün cevap yine yok. Kemal Tahir izinli olduğu yazıhaneye döndü.

Arkasından muhakkak (bak serseriye) dediler, (devletin 4. kuvveti olan gazetelerde paradan, pazarlıktan bahseden, şu külhan beyine bak. Zaten delikanlı kısmında vatan aşkı, millet sevgisi, ilme kıymet veriş kalmadı ki...)

Ne ise uzatmayalım. İdris Ahmet'in gazetede sabahtan akşama kadar çalıştığı, yani ya günde 4800 satır okuduğu zamana ait 10 gündelik alacağı vardı. Yerine bıraktığı Kemal Tahir'in 5 gündelik istihkakı.

İdris Ahmet bunları almaya gitti bir gün. Kafasında şöyle bir hesap yapıyordu:

— Bana 30 papel veriyorlardı. Sabahleyin çalışana da 15 papel. Demek 45 lira üzerinden gündelik 150 kuruş ederse on günlük (15) lira tutar. Bu krizde hiç de kötü meblâğ değil.

Veznedara yanaştı. Avucuna 97 kuruştan hesaplanmış 10 günlük 970 kuruş saydılar.

Tam itiraz edeceği zaman arkasından biri peydahlandı.

— İdris'in hesabını görmeyin. Paraları eline tamam saymayın. Onun borcu var gazeteye diye haykırıyordu.

Oğlancağızın ses çıkarmasına, hayret etmesine meydan bırakmadan avucundaki 970 kuruştan iki tane yeşil lirayı çekip aldı. Katlayıp cebine koyduktan sonra izahatı -lütfen- verdi:

— Hani bir gün yerinize 2 saat bir arkadaş çalıştı idi ya. İşte onun hakkı bu iki lira. Haydi kal sağlacakla... Sen iyi bir çocuktun. Burada beraber çalışıp gidiyorduk işte. Ne ise, hayırlısı.

10 günlük 770 kuruş elinde, 10 günlük 4800 satır yazının tortusu kafasmda, miskinliğini biraz daha sızlayan kemiklerine iyletmiş İdris yola çıktı.

Onbeş gün sonra çalıştığı daha doğrusu staj gördüğü bankadan da şu cevabı aldı:

— Yahu biz seni arkası kavi bir adam sanmıştık. Senin kodamanlardan hiçbir tanıdığın yokmuş. Siz üç kişiydiniz bak dayısı olanlardan ikinizi aldık. Senin evrakın tetkik edilecek. Filhakika şefin filân senden memnun ama, ne yapalım, bir kartvizit, bir tavsiye mektubu, bir iki telefon referansı olsun getiremedin. Sana tekrar malumat veririz... Au revoir. Bari keşke futbolcu olaydın. O zaman bir kolaymı belki bulurduk.

Hikâyemizde tâli bir şahsiyet olarak görülen bay Kemal Tahir adındaki (asi) herife gelince o yevmiyesini küfrü sayesinde (45) liradan aldı.

Senin şövalye hislerini tatmin edecek bir hikâye değil ama neylersin şairim, her yerde, herkes Necip Fazıl gibi Kop dağına çorapçı dükkânı açamaz. Ben, hayatı, hayattan okumaya başlayalı, hayali Kop dağındaki ipek çorap manifaturacısma bıraktım.

Onun vakti var. Hâlâ Yunus Emre rüzgâra hırkasından bir koku bırakacak da ben de onun arkasından gideceğim diye bekleyedursun... Geçtim gittim bile.

Bay Mahmut Atillâ kötü, fena bir evlenme yapmasının acısını çekiyor. Evine bir sevgili göğsü gibi kafasını sokamadı. Onun yumuşak dizlerinde alnını dinlendiremiyor. Memnun değil vesselâm.

Şahab'ı anlattım kısaca. İdris Ahmet'i de beraber.

Kemal Tahir gitgide (deli) lâkabını almaktadır. Bu gidiş devam ederse Necip Fazıl'la Nizamettin Nazif'in pabucu Babıâli'den, dama atılacaktır.

Ben Yakup Sâbri adında bir delikanlının yaşayıp yaşamadığını hattâ bu namda bir kimsenin doğup doğmadığını bilmiyorum. Sen de ama boş şeylerle meşgul olmaya başladın bu sıra.

Elin züppelerini bana sormak için şu küçük satırlardan ikisini havaya atmaya hakkın yok artık dersem bana bir kerre olsun inan.

Nazım Kemal kayıplara karıştı. Ondan bir satır okuyanı bulsam cennete gitmiş muhammed gibi sevineceğim. Ne yazıyor ne de görünüyor. İrfan Evgil'i anlattım. Nuri Tahir de çok berbat bir vaziyette, cam sıkılıyor.

Aramızda bir mesut İsmail Safa var. O saadetten, saadet ondan bıkmadı.

En fenası biz bu rezilâne saadetin hâlâ seyircisiyiz. Oğlanı adam etmek için elden artık hiçbir şey gelemez. O böylece mesut ölecektir. Fakat ölecektir. Biraderim.

Hidayet Naci sınıfı geçip Gelibolu'ya gitti. Bizim diğer mühendis dostlar, iyidirler. Selâm, sizin, kocaman, şişman ve sevgili selâmlar. Yazılarını bizden esirgeme...

Sana gelmeye çalışacağız. Bir gün bizi portakal bahçelerinin sahillerinde kol kola görürsen şaşma. Seyahat deyince aklıma önce sen sonra portakal bahçeli sulak bir memleket geliyor.

Ve Kemal Tahir'de bu biraz fikri sabit olmaktadır. Selâm, selâm, selâm canım kardeşim.

Kemal Tahir Tipi

6.12.1934

Sevgili Kardeşim, Şairim,

Mektubunu şimdi aldım. Seninle dertleşmeye öyle ihtiyacım varmış ki hemen cevap yazmaya oturdum. Arada sırada, uzaktan uzağa konuşmak daha tatlı diyeceğim ama, kuvvetli ve müsbet mantığınla bana çıkışacak, konuşmak ve dertleşmek birbirini anlamışlar için bu kadar az mı olmalı cevabını vereceksin. Şimdi Mahmut Atilla'dan geliyorum. O da bana harıl harıl seni soruyordu. Oğlanın evlenip, çoluk çocuğa karıştığını elbette duymuşsundur. Seni değil ya, bizi bile düğüne çağırmadı. Düğün yapmadı da. Biz de boynumuzu büktük, meyhanenin birisinde verdiği ziyafete fit olduk. Ne yaparsın fazla şeyler istemek için karşındakilerin, mesut ve muvafık işler yaptığı zamanı beklemelisin. Böyle en büyük deliliği birdenbire ve sorgusuz sualsiz icra ediverenlere acımaktan, fedakârlık istemeye insan vakit bulamıyor ki.

Ne ise hazretimizi hüda mesut eylesin derken yenge hanım sizden ırak kaf ardına dağa taşa gidesi, menhus tifo illetine uğradı. Bugün kırkıncı gündür gözünü yeni açtı. Bizim geniş kahkahalı Atlı hanı görme, zayıfladı, zayıfladı da meşhur kahkahası bile iğne ipliğe döndü. Hastalıklar, enerjilerimizi ufalıyor. Hele sevgililerin hastalığı daha berbat.

İdris Efendi, pardon, Bay İdris **(Güneşli Sağnaklar)** adlı kitabını çıkardı. Galiba biz de bu sayede bir kaç sayfa bastırabileceğiz. 250 adedini bize verdi. Biz bu 250 taneyi satıp parasıyla evvelâ bizim şanlı şair Yakup Sabri'nin kitabını mevki intişara koyacağız. Badehu sıra bana gelecek ondan sonra da senin hakkın yürüsün diyeceğim ama benimle Nasreddin Hocayı hatırlayıp aday edeceksin diye korkuyorum. Malum ya, ben yine tekrar edeyim. Merhum -evlere şenlik- borçlu düşmüş. Alacaklı gelip gitmeye başlamış. Hocada yüz yufka, (kadıya müracaat et) diye kesemiyor. Başlamış görünmemeye. Herifçioğlu duruyor mu eşik aşındırmaya girişmiş. Bir gün yine gelince hocanın refikası rahmetliden aldığı talimat üzerine sokak kapısını aralayıp başlar okumaya:

— Hoca dağa diken kesmeye gitti. Dikenleri evin önüne toprağa dikecek. Buradan her akşam koyun sürüleri geçer. Onların pöstekisinden bu dikenlere yünler takılacak. Onları ben toplayıp eğireceğim. Çorap öreceğim. Hoca götürüp pazarda satacak, borcumuzu inşallah bu suretle tamamen ödemiş olacağız. Alacaklı gayrı kızamamış, bu kadar garantili bir alacak için hiddet edilir mi? Gülmeye başlamış. Kapının arkasında sureti hallin alacaklı üzerinde yapacağı tesiri titreye titreye bekleyen Hoca herifin güldüğünü görünce:

— Gülersin ha köftehor, diye bağırmış, işini sağlam kazığa bağladın ya, gül hakkındır.

Bunun gibi, İdris çok şükür kitabı çıkardı. Onu satıp para toplayacağız. Yakup çıkaracak. Onları tekrar okutup dünyalık hazırlayacağız, Kemal Tahir basacak, o da satılacak Ziya İlhan. Of içime sıkıntı geldi. Bu kadar revacı olsa, mübarek nesneleri matbaacılara sa-

tar da üstelik para alırdık. Ne ise ümit ölmüyor. Bizde de bu cam çıkasıca ümitten epey var galiba.

İdris Ahmet **Haber**'de fazla yoruluyordu. Bir iki akşam yerine ben gititm. Bundan sonra da icap ederse bir gece o, bir gece ben gideceğim. Bu iki gece bana çok şey öğretmedi ama, yine bir hakikatın sağlamlığını anladım. Herkesin bir işi olmalıdır. Ve herkes kendi işinde çalışmalıdır.

Bir adam şair mi? Ne polislik, ne avukat kâtipliği, ne de mektep talebeliği ona zinhar gerekmez. Hele muharrirlere gazetecilik asla yaramaz. Buna iman ettim. Muharrir kısmı fıkrasını, romanmı, hikâyesini, makalesini yazmalı idarehane denilen ve esas ismi bu yeni lisanda en mükemmel karşılığı ile batakhaneye çevrilmesi lâzım gelen girdaba bırakmalı. Mürettiphane, idarehane, makinehane, daha bilmem ne karın ağrısı hane... Semtine uğramadan, onlardan taundan kaçar gibi kaçarak çalışmalı.

Haber gazetesinde Vâlâ Nurettin ile Murat Selâmi'yi gördüm de buna inandım. Vâlâ gazeteye, saat gecenin alafranga 4 ünde geliyor, akşam 4—5 e kadar çalışıyor. Bu vaziyette adamcağızdan ne beklenir. 4 aydır sinemaya gitmeyen muharrir 4 ayda kaç satır yazı okumuştur. Vâlâ bizim İdris'e (Allah aşkına birader enteresan gördüğün yazı ve vakalardan beni haberdar et) diye yalvarmış. Var bir yol hesap et. Bu adam siyasi muharrirlik, ictimai muharrirlik, felsefi muharrirlik, vatan ve millî muharrirlik yapacak. Edebi tenkidatta bulunacak, fizik hayatına, nevzuhur lisanla yeni devlet mukarreratına dair vakıfane beyanı mutalaa edecek. Buna sen inanırsan bile bana vız gelir.

Zavallı Vâlâ ve bir hali var ki acımayan adam ya dinsizdir ya imansız. Yazıların puntosundan anlamaz. Sütunların istiab kudretini bilmez, yazı puntosu, sü-

tunların alma kabiliyeti malum olmadan gazete tertibine yeltenen zat mürettiplerin evvelâ alayına saniyen düşmanlığına hedef olur. Biz yetiştiğimiz zaman alay geçmiş, diş gıcırdatma faslı başlamıştı. Biçare muharrir oradan oraya çırpınıyor, o -kendisi için- fevkalâde gelen saçma serlevhalardan öyle kelime ve edat fedakârlığı yapıyor ki, merhamet etmemek elden gelmiyor. Birisi dönse de: Senin neyine gerek sermürettiplik, neşriyat müdürlüğü, a serseri, sen yaz saçmam bırak masana geç git!... dese, ne iyi olacak. Oğlan gece gündüz çalışıyor. E, bu rütbe çalışana (birader neden bu kadar ter döküp, nefes tüketiyorsun) demezler ya. İşi olduğuna bırakırlar gidip rahat rahat uyurlar. Mirim farkında değil. Ceketi paltoyu evvelâ çıkarıyor. Sonra birer birer giymeye başlıyor. Matbaa beton bina, sabaha karşı başlıyor adamı titretmeye, titretir titretir, kocaman mimar yapısının keyfine kâhya olabilir misin? Ama Vâlâ Nurettin Bey üşüyecekmiş. Kimin umurunda?

İşte böyle Ziya İlhancığım. Herifler burunları bir kerre anlamadıkları işlere de daldırmışlar Allah encamını hayreylesin, ben hayırlı bir gidiş göremiyorum bu halde.

İnsanları tahta kalede torna ile çekmek kabil olsa her işe bir adam müsveddesi olsun yetiştirebilinirdi. Halbuki buna şimdilik imkânı fenni yok. Öyleyse Vâlâ Efendi boşuna yorulacak. Avukat Mustafa Hamit Bey'in, Kemal'i derbederlikten kurtarıp, iş adamı yapmak için faydasız sarfettiği gayret gibi.

İşte bundandır ki başka memleketlerde olsa 10 adet kazı gütmesi için nakdi kefalet almadan teslim etmeyecekleri malûm ve meşhur şairi Shakespeare ile boy ölçüşmesi için diyarı küfre irsal ediyoruz.

Yine bundandır ki, Millet Meclisini, terkibi izafi ve terkibi tavsifi ile iyi mazmun aramaktan ve medhiye yazmaktan gayrı bir marifetleri olmayanlarla doldurduk. Ve yine bundandır ki, memaliki ecnebiyedeki sefarethanelerimizde oturanlar, koltukları altında Nedim Divanı ile Telemak tercümesi gezdiriyorlar.

Bu bizim yurtta eskidenberi böyle imiş. Kalemi, dili, yazısı parlak olanları -kendi parlaklığı derecesinde- devlet memuru yaparlarmış. Şimdikinin eskiden farkı, geçmişte bu makule serserilerin işi nihayet mecelleden kaziyesi muhkeme ezberlemek olurmuş. Bugünküler mühim devlet umurunda sahibi rey oluyorlar. Hepsi aynı saçma iş, fakat (şerrinden ehveni şer ihtiyar olunur) hükmünü kabul edersek eskisi yenisinden yedi defa daha fazla zemzemle istihmam edilmiş bulunuyor. Farkı bu kadar.

Bir gün yapacak fen siyah toprağı altın
Her şey olacak kudreti irfanla inandım.

diyen Tevfik Fikret Efendi bu sözüyle hattâ altının bile kıymetinin nedretinde olduğunu ve eğer mazallah fen toprağı altın yaparsa altının hiçbir kıymeti daha doğrusu toprak kadar kıymeti kalmayacağını kestiremediğini ispat ediyor.

Biz şuna şöyle söyleyelim:

Bir gün yapacak fen şu siyah toprağı altın
Bizlerde fakat çıkmayacak insan inandım.

Zavallı Fikret, Halûk'u düşünüyorum da, eğer yaşıyorsa inkisarı hayalin en büyüğüne o uğradı diyorum.

Bize bol bol ziya kucakla getir
Düşmek etrafı görmemektendir.

diye vatanını oğluna emanet edecek kadar hayalperest ve şair olan bedbaht Fikret, onun düşman ülkelerine mâl olduğunu his ediyorsa çok ıztırap çekiyor demek-

tir. Ruhu ve ebediyeti Fikret namına inkâr etmek bu işin yegâne kurtuluş yoludur.

Görüyorsun ya, bir araba saçmalamışım. Hoca Nasreddin ve Tevfik Fikret iki gülünç Türk tipi. İki beliğ Türk âbidesi... Birisi ciddi hükümlerinde gülünç olmuş, diğeri gülünç hükümlerinde ciddi. Yani Nasreddin Hoca ne kadar bilerek ciddi ve göz yaşı ile konuşmuşsa, Tevfik Fikret o kadar, bilmeyerek saçma sapan ve soytarıca sırıtmıştır. Aradaki farkı bugün hesaplamak faydasız ama gönül işte başka türlüsüne imkân bırakmıyor.

Yukarda müteselsil eser çıkarmak fikrinden ümitle bahsetmiştim. Bu işin sonunu Atilla ile beraber hazırlamakta olduğumuz (Budalalığın Dik Alası) adlı bir **Geçit** mecmuası ile kapayacağız işte sana onun mukaddemesi ile, son sözünü yazıyorum :

Mukaddime :

Bu kadar budalanın bir araya toplanacağına ister inanın, ister inanmaym. Fakat ortada şu kocaman hakikat sırım sırım sırıtıyor ki, bu kadar budala bir araya toplanmışlardı, hâlâ da bir aradadırlar. İşin doğrusunu ararsanız belki 8'ini 10'unu bir arada, yan yana göremezsiniz. Lâkin yolda, tramvayda, tünelde, vapurda muhakkak ikisi, üçü kafa kafaya, kol kola vermişlerdir. Hararetli hararetli yeni bir tasavvurdan parlak ve tatbiki mis gibi kabil bir projeden bahsediyorlardır. Zaten ikisinin üçünün konuşması cümlesinin müzakeresi demektir. Çünkü her biri ötekini bulmadan evvel bir diğerinden ayrılmış bir başkasıyla görüşmüştür.

Nasıl olup da tanıştıklarını, hangi sebeple böyle sıkı fıkı dost olduklarını onlara hiç sormayın. Çünkü

hiç birisi bu suallere müsbet bir cevap bulup veremezler. Tesadüf, takdim, hayat, hatta iyi talih diyenler olacağı gibi, (Ne bileyim azizim tanıştık işte. Esas budur. Sonrası sıfır) diyerek kesip atacaklar da olacaktır. Bir kaçı aynı mektepte okumuşlar, bir kaçı aynı mahallede büyümüşler, bir ikisi aynı yerde çalışmışlardır. Necati'den mâdası ikişer isim taşır. Ve en çoğuna aralarında şair denildiği duyulur.

Daha gençken daha makul, daha derli toplu adamlarmış. Sonraları büsbütün gemi azıya almışlar. Git gide akıllanacaklarına alabildiklerine mendebur, serseri, mangafa olmuşlar. Edebiyat demişler, başka bir söz etmemişler. Şiir diye herzeler düzüp dünyayı renkli kilise camlarından seyre dalmışlar. Ondan ruhi mi, bedii mi bilmem ne karın ağrısı şeyler ummuşlar, işi hayale vurup rezil olmuşlar.

Aranızda gezen, yanınızda yürüyen, içinize çekip salıverdiğiniz havayı teneffüs eden bu dangalakları daha iyi tanımanız için alâmeti farikalarını, sizden şekil ayrılıklarını anlatmaya lüzum yok. Hiç birisinin harici görünüşü sizinkinden farklı değildir. Onlar da hepinize benzerler. Yalnız kafalarının içi bozuk, cümlei asabiyeleri berbat, anlayışları sıfırdır. Yani ya, bütün edebiyat heveskârları gibi akılları başlarından bir balta sapı yukarda ve tahtalarından birkaç düzinesi eksik kimseler.

Okuyacağımız bu küçük kitap, budalahğın daniskası hastalığına giriftar olan bu bedbahtların bu illete neden, niçin, nasıl yakalandıklarını değil de doğrudan doğruya hastalığın en had devresine nasıl girdiklerini, nöbetlerin seyir suretini, gayrı muntazam tansiyon yükselişlerinin neticesini anlatacaktır.

Kitabı kapadıktan sonra ne Arsen Lüpen okuyucuları gibi gözleriniz hayretten fal taşı gibi dışarıya uğ-

rayıp (vay anasını yaman herif be) diyeceksiniz, ne de adapte romanların damarlarınızı gıdıklayan yumuşak, tatlı, hislerini duyacaksınız. Burada anlatılan budalalığın dik âlâsıdır. Budalalığın dik âlâsında zevk aramak, bu romanın kahramanlarım nereye götürdü ise sizi de oraya götüreceğinden -eğer mukaddemeyi okuyacak kadar tahammül gösterdinizse- (son söz)'ü de bu tahammülünüzle arayın.

Arada Geçit macerası anlatılıyor.

Son söz:

Sevgili okuyucular. Sizi bu küçük kitapta yakaladığımız için pek memnunuz. Bu kitabı şu satırlara kadar okumanızın sebebini size sorsak, (meraklı, acaip, vakit geçirici, uyku getirici bulduk) gibi cevaplar verirsiniz. Yağma yok sevgililer, biz bu sözlerin hiç birisine inanmıyacağımızı peşinen söyleyelim. Siz (budalalığın daniskasını) bir budalalık hikâyesidir diye okudunuz. Tahammülünüz muhakkak şahsi bir korkudan, kendi kendilerine güvenemeyenlerin sefil korkusundan geldi. (Aman budalalığın daniskası diyorlar. Bizim budalalıklar da anlatılmış olmasın. Sakın teşhir edilen biz olmayalım) dediniz. İşte bu ilk düşünceniz çok doğrudur. Budalalığın daniskasmda bizim budalalığımız kadar sizinkilerin de hikâyesi vardır. Edebiyatçının budalaca ortaya koyduğu avuç içi kadar budalalık. Dünyasını, o kadar kendi budala içinize yakın buluyorsunuz ki, ona eğilmek zahmetini malum şeylere karşı duyduğunuz alâkasızlıkla fazla görüyorsunuz. Budalalıklarımız ve budalalıklarınız işte bundan müşterektir ve işte bunun için biz size bir şeyler söyleyerek, siz bizi dinlemeyerek budalalaştık. Bu itirafımız bizi sizden ayıran yegâne basamaktır. Biz çırpınarak budala-

ığını ilân edenleriz, siz sopsoğuk, kaskatı birer budalasınız.

Hoşça kalın, budalalığın daniskasını, hâlâ, bu an bile budala budala okumak budalalığını gösterenler, hoşça kalın.

Ne dersin?

Şimdi İdris Ahmet senin mektubunu okuyor. Sana selâm yazdıracağı tabiidir. Onun gibi, İsmail Safa, ve Mahmut Atilla da seni selâmlarlar.

Yazacak başka havadis kalmadı.

Sen de hoşça kal.

Cevap süratli olsun. Biraz gayret.

Kemal Tahir

10.1.1935

Sevgili kardeşim, şairim,

Bu yılın ilk mektubunu sende deniyorum. Sen de bu işi bana bağışlarsan sevinirim. Ben ihmal hastalığına çare bulacağımı umduğum bu hareketimden memnunum. Kutlulama sözünü okudum. Beni, bizi, unutmayacağını bile bile, düşündüğünü görmek hoş oluyor. Biz her ne hal ise akıl edip sana böyle bir kutlu olsun kartı ulaştıramadık. O kadar ki, bayan İrfan vasıtası ile gönderdiğin mektupta neler yazdığımı şimdi biraz olsun hatırlamıyorum da bazı havadisleri tekrar etmekten çekiniyorum.

Yılbaşı frenklerin, şeker bayramı araplarındır. İkisini de sevinçle geçirdik dersem bana bilmem kızar mısın? Bizi alâkadar etmeyen meselelere görenekten doğan bir bağlılığımız var. Bu beni senin gibi üzüyor. İnan. İnan...

Kalemimin hemen ucuna iktisadi buhran sözü geldi. Parasızlıktan şikâyetimi evvelâ yazdım. Kendimi hâlâ toplamış değilim. Belki aşağılarda bu şikâyeti tekrarlarım.

Bu yaz, sana bir iş edelim diye az kalsın İdris Ahmet'le kalkıp Antalya'ya gelecektik. Yapamadık. Sebep malûm akça kıtlığı, mecmuamızı istemeye istemeye körlettik. Sebep ortada. Meteliksizlik. Kitaplarımız

arzularımızın dışımdaki tesirlerle fena çıktı. Fena çıkacak. Mesele kara gün dostunda.

Gel sen kendini benim yerime koy da iktisadi buhran denilen taun makulesi afetten yaka silkme.

Çok şükür geçiniyoruz Ziya İlhan. Kötü söze dil alıştırmışız. Yoksa bu günlere şükür demek daha haklı olur.

Şiir ve nesirlerinde bizi masal dünyalarından Anadolu kıyısına armağan edilmiş bir belde gibi düşündüren Antalya'nm bayramı nasıl geçti. Sevincin mutlu olsun. Seni sevinçli görmek, senin sevincini duymak bize de kıvanç verir. İstanbul tatsız tuzsuz kaldı. Bilmem neden bu taşra vilâyetine hâlâ bir şan vermekten kurtulamadık. Muhallebi çocuğuyuz da ondan mı dersin?

Sanıyoruz ki, Beyoğlu -Bay oğlu- acun içinde birdir. Umuyoruz ki, Boğaziçi, doğuş, yaradılış güzellikleriyle, bize çalışmadan iyi duygular verir. Yanlış bunlar dostum, içimizde yıllar ve yıllar bu kentte oturup Çamlıca'yı görmemiş -benim gibi- Heybeli'ye varmamış olanlar var. Hoş eminim ki Heybeli sakinlerinden Hüseyin Rahmi üstadımız da Şişli'yi bilmez. Tanıdığı yönlerden biri Aksaray'sa diğeri de Kasımpaşa'dır. Hepsi bu kadar işte. Neyse lâfı uzatmayalım. Portakal bahçelerinde Akdenize doğru yan geldin mi? Yeşil yaprakların arasında birer avuç kızıl ışık gibi yanan bu yemişlerin kokusunu, ciğerlerine sindire sindire, yaman bir bayram geçirdin ya?

Sen söyledin, eller söyledi. Antalya'da akar su, yeşillik bolmuş. Oralarda kara kış olmaz, günler baharlı, geceler aydın geçermiş. Bir Ziya İlhan'la, bir Sabri Esat ve bir iki yazıcı delikanlı bize yeni bir engin, taze bir sevgi gibi Antalya'yı verdi. Hem öyle bir veriş

ki, gözlerimizi yumduğumuz zaman onu, bütün güzellikleri, bütün şirinlikleriyle ayrı ayrı, iç içe, koklayıp seyrediyoruz.

Beni bir sorgu aldı kardeşim. Acaba Anadolu'da böylece şehirliye açılmamış kaç güzellik kapısı, kaç cicilik penceresi vardır? Biz acaba bunların şiirini, bunların hikâyesini, daha ne kadar zaman, daha ne kadar yıl özleyip, özleyerek bekleyeceğiz.

Şunun şurasında hâlâ bıraktığın yerde duruyoruz. İki çift kadın gözü, birkaç boyalı dudak, ipek çoraplı baldır, kıvrım kıvrım kalçalar, işte bizim hayal dünyamız. Bunları alıyorum. Munis olayım sana karşı diye. İşin doğrusu bir de iç acunumuz var ki, ürkütücü. Simsiyah. İçinde garip böcekler, iğrenç solucanlar, bilmez, bilinemez sancılar, marazlı düşünceler dolanıyor. Karanlığı yolumuzu kaplıyor. Işıkları geçmişin büyücü ışıldakları gibi gönüle korku veriyor. Biz bu işin ortasında birden gülüp, birden ağlayarak deli dolu geziyoruz. Ülküsüz adımlar, işlemeyen kafalar, görmeyen gözler, sağır kulaklar, buna yaşamak denir mi? Yaşamayan ne yaşatır ki?..

Bunları bir kalem geçelim. Bana ışıklı, parıl parıl Antalya'nın sevgisinden, insanından, kokusundan bir tutam daha gönder. Bizim Voronof aşımız, bizim çek defterimiz, bizim gönül alayımız bu olsun. Seni, dalgalarında beyaz köpüklü ölüm, ağızları açık kudurgan bir denizin umutsuz yolcusu gibi bekliyorum. Akşam kızıllığında -Haşim'in renkleriyle değil- güneşin kan rengine bulanmış, kayaların birinde yelkenleri yırtılmış, serenleri kırılmış, gövdesi delik deşik bir gemi kaptanının aradığı ışıklar gibi özledim.

Buna pek özlemek denmez ya, ben hemen bu sözü bulabildim.

Yazıcılar arasında saklambaç oyunu da bitti. Ar-

tık, hiç biri, hiç birini kımıldatamıyor. Hepsi kendi içlerindeki usancın karşısındakinden daha korkunç bir güçle gerildiğini duymuş, inanmış gibi. Alıştıkları küfür etmeyi bile faydasız buluyorlar. Birbirlerine saldırıp dalaşmıyorlar. Eski tarihin eshabı kehfi, masalların binlerce sene uyuyan hastaları gibi sustular. Yeni bir satır, taze bir söz, bugüne dair bir sayfa yok. Daha dün diyeceğimiz kadar kısa bir zamana baş çeviriyorum da ürperiyorum. (Serveti Fünûncular) (Fecri Aticiler) hattâ (Nazım Hikmetçiler) kadavra oldu. Çıkan kitaplar, basılan gazete ve mecmualar da, Baudelaire, Racine. Racine, Baudelaire. Sonra tekrar Baudelaire, Racine. Daha sonra tekrar Racine, Baudelaire.

Üç haftadır (şiir yok) diyen Vahdet Gültekin'e bir cevap bulup yazamadım. Herif bana bu sözüyle (yaşamıyorsun) (saçmalıyorsun) diyor da yine toparlanıp kımıldanamıyorum. Hoş sanki başkaları, bu sürü sürü şair geçinen serseriler benim gibi değiller mi?

Hem ben bu kadar şanlı, anlı adamlar arasında adı anılırlardan mıyım ki?

Bugünkü **Akşam** gazetesinde Honore de Balzac hakkında bir yazı okudum. Herifçioğlu günde 18 saat yazarmış. Ben 18 dakika muntazam yazmaya razıyım. Herifçioğlu 97 eser vermiş. Ben yarımına razıyım. Herifçioğlu ben Avrupa'ya hissen hükmedeceğim demiş. Ben İstanbul'da bilinmeyen Vahdet Gültekin'e saçmaladığını anlatsam razıyım.

Var git aradaki farkı denize dökülen parıltılı bir su başında, yeşil dallar arasında ışığı yere düşmeden yanan insana namuşları gibi kıpkızıl portakallar altında sen düşün sen hesapla.

Selâm aziz dostum. Selâm şairim. Dostlar iyidirler.

Kemal Tahir Martin

(.....)

Vererek başlıyor. Şuursuz günlerin uzağındayız. Kelimeler ve medhü senaya lâyık olduğu kıymeti versek nasıl olur artık. Namık Kemal 1935 yılında devrimci Türk edebiyatçılarına nasıl ruh rehberi olabilir. Bu adamın nihayet bir Abdülhamit mutasarrıfı olduğunu unutmamak ve inkilâp namına hiçbir şeyler isteyemeyecek kadar sathi malumatlı hattâ boş kafalı olduğunu akıldan çıkarmamak lâzım. Tek başına kuvvetli bir adam olmasını inkâr etmemekle beraber ona sade devrini geçirmiş hem de boş yere palavra ile geçirmiş bir fani demekten başka yapacak işimiz kalmamıştır. (Yakında çıkacak Namık Kemal kitabımı bekle canım).

Açlık serisinden **(Kurt)** neşri güzeldi. İnsan bu küçücük yazının karşısında Karabaşla çobanı düşünüyor. Karabaş ve çoban neyi bekliyorlar. Sürüyü diyeceksin. Sürü onların nesidir? Hiçbir şeyi. Sürüyü ne den bekliyorlar? Kuzular büyüsün, koyun olsun diye. Olursa ne olacak. Başkalar -kurtlardan başkaları- yesin diye salhaneye götürülmeyecekler mi? (Burada Cenap Şababettin'in bir sözünü hatırladım şimdi Zavallı sürü. Çobanı da o besler kurdu da köpeği de). Kavallı çobanla Karabaşların vazifelerini gülünç bulmuyor musun? Hoş zaten (çok güzel) demekle beraber sade kurt tipini beğenmedim. Korkak kurt bir işe yaramaz. Hele yavruları aç kurt korkmamalıdır. Galiba

yazan doktor. Ben keşfetmedim. Arkada ilânı vardı. Benden ona selâm söyle. Açlığın psikolojisi daha derin daha derli toplu tetkik edilmelidir.

Sonra (Antalya Geceleri) geliyor. (Ay sinide soyulmuş portakal dilimidir) ve (Geceler gündüzlerin kararmış filmidir) diyen şair kardeşimden daha esaslı ve daha ictimai yazılar bekliyorum dersem haksızlık etmemiş olurum. Sende garip bir iddia yer tutuyor. Buna hem korkuyorum hem içerliyorum. Dört kıtanın son seslerini gönlün kail oluyor da mı aynı tonda yapıyorsun. Halbuki 4 aynı kafiye şiirin temizliğine yeknesaklık vermez mi?

Hele bu kadar nefis teşbih ve istiarelerinle bir de serbest nazmı denesen yok mu?

Şunu kayıtsız şartsız kabul etmeliyiz kardeşim istikbalin vezni münakaşasız (serbest) dir. Geç kalmamak lâzım.

(Bizde Tenkit Tahammülsüzlüğü) yazısı her zaman söylenen bir sürü sözü hülâsa ediyor. Biz de arada bunu söylemişizdir. Yalnız bir kısım var ki bu yazıda hakikaten yüzümü kızarttı. -Senin şiir ithafına bakarak canciğer ahbabın saydığım için açıkça söylüyorum- **Hollivut** mecmuası ile **(Yeni Adam)** fikir hareketleri ve **(Varlık)** mecmuasını mukayese ediyor. Tesirde süratten geldiğini kestirdiğim bu hayıflanma içimi sızlattı. Gayrı ihtiyari **Geçit**'i düşündüm. **Fikir Hareketleri** vesaire neden satmıyor:

1 — **Varlık**: Bu memleketin lâzım saydığı edebiyatı vermekte midir? Halit Ziya'nın hikâyesi Cahit Sıtkı'nın en kötüsü bizim sersem Yakup Sabri'nin şiiriyle edebiyat hareketi yürür mü? Faruk Nafiz'in bundan 15 yıl önce çok âlâlarını yazdığı şiirler, nesirler ve hikâyelerle 1935 senesinin edebiyat hareketi cevaplanır mı?

2 — **Fikir Hareketleri** liberalizm ve demokrasiyi müdafaa eden bir mecmuadır. Bütün dünyada bu iki idare şekli bugün tamamiyle iflâs etmek üzeredir. Binaenaleyh temeli sallanan bir ideolojinin mecmuası okunmuyorsa bu bizim memleket için yüz kızartıcı değil bilâkis sevindirici bir işarettir.

3 — **(Hollivut)** ne kadar kötü olursa olsun en modern en ictimai bir işle iç içedir. Sinema yirminci asır tekniğinin muazzam oğludur. Ona çıplak baldır ile de merbut olsa merbut olan yaşar. İctimai vakıaları şuursuz bir görüşle bile sezen Hollivut karilerini -züppeleri- horlamayalım. Onlara çıplak bacak kadar züppeliğin de esas olmadığını ne fikir hareketleri ne de **Varlık** anlatmaya çalışmıyor.

Bu bahisde son söz: Yürüyen cemiyete uyamayanlardır ki, köyü kaplanlar bastığı zaman kafasını samana gömerek kendini emniyette sayan eşeklere benzerler. Reşat Oğuz'a selâmımı söyle, bir çok ismi haslarla birçok boş cümleleri bir araya toplamasın. Onun delikanlılığına yaraşmaz. Burada günde 16 sayfa basan gazetelerimizin sayın büyük muharrirleri zaten başka bir şey yapmamaktadırlar.

Genç adamlardan genç, dinç ve erkekçe fikirler, hayal değil hakikat bekliyoruz.

İstanbul'daki edebi hareketler sıfır. **Orhan, Milli İnkilâp, Doğu, Anayurt** kapandı. **Serveti Fünûn** hiç bir şey yapamıyor. **Yolların Sesi** sarsak sarsak. Bugün ha varmış ha yokmuş. **Çığır** desen hakezâ. **Varlık** bomboş. **Yeni Türkü, Ülkü**'yü okuyamıyoruz bile. Bu gidiş nereye varacak bilemiyorum. Şairler kitap çıkarmaz oldular. Yeni neşriyat çoluk çocuk elinde kaldı. Geçitçilerin bu kadar özlü şairleri var da hiç biri kalkınıp bir kitap çıkaramadı. Yakup Sabri her zaman (yakında azizim) diyor bu yakın bir türlü yaklaşmadı. Benim za-

vallı (Heykel Seviyor) defterlerden defterlere geçirile geçirile kuşa benzedi. Öyle zamanlar oluyor bütün şiirlerim benim için bile mânâsız tekerlemeler haline geliyorlar. İçim acıyor. Bu acı esersiz kalmak korkusuyla değil, kafamdaki fikri sabite mağlup olarak (eserlerim) diye neşredeceğimi düşünmeden doğuyor. Herhalde kitap neşretmek lâzım. En kıymetli zannettiğimiz hislerimizin birkaç zaman sonra saçma saçma şeyler oluverdiğini daha fazla seyretmek için içimde kâfi kudret kalmadı artık.

Geçit'ten de ümidim kesildi. Dostlar buna bir türlü tam ciddiyetle sarılamadılar. Halbuki -felâkette saadet aranmaz ama- bu aralık **Birlik** de kapatıldı. Bizim cesur bir iki hücumla onun yerini tutuvermemiz de mümkündür.

Şahap şimdi, Birlikcilerle bir anlaşma yaparak **Geçit**'i **Birlik** şeklinde ve o yola dökerek çıkarmayı düşünüyor. Bu bir isim dalaveresidir. Eğer onların karilerini toparlar da matbuat âleminde lâzım geldiği kadar tutunabilirsek ilerde ayrılsak bile bizim **Geçit** edebiyat yoluna avdet suretiyle hem bize hem de genç heveskârlara faydalı olabilir diye düşünüyoruz. Bu fikir her halde yabana atılmaz bir şeydir. Ne dersin?

22.12.1935

(Dikkat et, tam bir ay önce yazılmıştır. Artık ihmalden utanmaz oldum.)

Kemal

Canım kardeşim şairim,

Beni iki türlü unutmamışsın. Zaten bir an bile senin gönlünden çıktığımı, zaten bir an bile unutulduğu-

mu sanmıyorum. İnsanlarm kendi kendilerini en kolay aldattıkları köşe burası bile olsa ben yine eminim ki bu köşede şimdilik kendi kendini aldatmıyor Kemal Tahir.

Sana -daha doğrusu Muammer Lütfü ile ikinize birden- (**Çağlayan**)'ı tenkit edeceğim. (Tabii birinci nüshayı, diğerlerini sonra) kapak mükemmeldir.

İlk söz: (Celâl Sahir kalbimizde yaşıyor). Niçin kardeşim, (Kadmlar olmasaydı öksüz kalırdı eş'ârım) dediği için mi? Yoksa vatan için:

Kubbe mihraba loş bir gam döküyor
Her beyaz minare bugün bükülüyor
Ey şerefelerden yükselen ezan
Bir son nefes gibi göklere uzan

diye inlediğinden mi? (Yurtsama) kıtası garibime gitti. (Niş, Kosova, Mohaç, Varna, Pilevne) ile bugün ne alâkamız var. Eğer muhakkak bir yurt aranıyorsa, el birliği ile kara toprağının altında ışıklı petrol dereleri kaynayan (Musul) hatırlanmalı değil miydi?

Muammer Lütfü ağa yine şairliğini avuçlarına almış, vatanı, taşı, toprağı çağlayanı, portakal ağaçları için sevip sevdirmeye çalışmakta. Sayın adliyeci günde yüzlerce cehalet derdi arasmda nasıl vakit buluyor da bu kadar mânâsız teferruatı ön plâna alıyor?

(Viyana'da İlköğretim) yazısı güzeldi. İyi bir tetkik mahsulü olduğu belli. Hele 1869 ilk mektep kanunu cümlesini okuyunca Cahit Sıtkı'dan daha bedbin oldum. Hey anam hey diye düşündüm, 1869 ve biz. Bizde bu yıl. Medrese, şeriat, tekke. Bu yazının hemen karşısındaki sayfa Namık Kemal'e bir de kocaman ruh öncüsü vasfı. Portrelerden Halit Ziya Baki Suha'ya anlatmak lâzım. Devrini bitirenlere değil, yeni başlayanlara bakalım. **Aşkı Memnu** muharriri büyük olabilir. Bu yüz mumluk fakat birkaç saat ömrü kalan bir

ampulle daha hiç kullanılmamış 50 mumluk lâmbanın mukayesesidir. Ani bir sürprizle karanlıkta kalmak istemiyorsa 50 mumluk yeni lâmbasını hazırlasın. Ölçülerini biraz da yeni meydanlara tatbik etsin. Sabahattin Ali, Niyazi Remzi, Mahmut Atilla hikâye sütunlarında Halit Ziya tarafından insafsızca istismar edilen yerlerin boş kalmasını beklemekteler. Eğer (Çağlayan) hâlâ ümidini Halit Ziya'ya bağlayacak olursa daha da bekleyecekler.

Senin gezintileri bir tarafa bırakarak yine Baki Suha ile konuşacağım. Cahit Sıtkı aziz dostumdur. Fakat sanatına bir yol veremediğim aziz bir dost. Sanatı karanlığın mühim bir kederin -hem de bugünkü yirminci asırda yaşayan insan kederine benzemeyen bir kederin- korkunun, müphemiyetin, saçmalayıp, sayıklamanın sanatı, en kötü bir Fuzulî en berbat bir Baudelaire mukallitliği. Korku, müphemiyet, karanlık ve şekilsiz keder mefhumları büyük şehirlerin teessüsünden sonra hasta dimağlarda akisler yapan hislerdir. Hayatı maddi bir ârıza gibi, adım adım, göğüs göğüs, tırnak tırnak kazanan adam ne ruha ebediyeti vâd eden efsanevi yalan nerde ölüm diye sayıklayabilir, ne de «eski bir bahardan yanan sesleri» düşünebilir. Bunlar esefle söylüyorum ki Mülkiye mektebinde bunları sayıklayıp düşünerek dönmüş, mektebini son sınıfında bırakmaya mecbur kalmış ruhu, benliği, varlığı mini mini ve entipüfden bir adamın -müsadenizle- hezeyanlarından ibarettir.

Cahit Sıtkı meçhule zorla götürülüp adak edilmiş bir hayat kurbanıdır. Bu cinayette frengili Baudelaire kadar, morfinman ve kokainman Peyami'nin de müşterek cürümleri vardır. Yoksa bizim küçücük şair adam olabilirdi. Esasa da bakarsak bu böyledir. Fuzulî ve

Baudelaire olmaktan daha gülünç daha zavallı bir şey olamaz. Biz Baudelaire'i Fransız ictimai hayatının müthiş buhranlar geçirmekte olduğu bir devre tekabül ettiği için ibretle okumalıyız. Biz Fuzuli'yi adım adım inhitata giden bir devrin ümitsizliğini anlatıp tesbit etmiş bir bedbaht diye mutalaa etmeliyiz. Artık bugün biliyoruz ki, selâmı rüşvet diye almayanlara yapılacak iş herhalde vali paşaya şikâyetten ibaret değildir.

Binaenaleyh eski hükümler, eski kıymetler, eski ölçüler ancak bize eski hayattan birer pencere açabildikleri kadar kıymetlidir. Onlara uymaya çalıştığımız zaman (Poesie pure) (saf şiir) yahut da (sanat sanat içindir) kepazeliğine kadar düşeriz. Allah dostları saklayıp düşmanlara nasip etsin amin (!).

İdris Ahmet'i epeydir görmüyorum. Bu şiiri yeni olacak. Görüyorsun ya ne kadar berbat. (Ah kuzum beni üzme) demek şiir yazan bir adama iki dünya bir araya gelse yaraşmaz. Ne oluyoruz. Sevgilisi tarafından üzülen zayıf adamların hicranlarını mı dinleyeceğiz? Başka hiç mi işimiz kalmadı? Ferdin kederi nedir ki? Ferdin umman olan (!) aşkını bir düşün kardeşim onun ne sığ bir birikinti olduğunu çabuk bulursun. Şair ve kalbi, bunlar başbaşa kaldıkları gün kalp sahibi topu atmıştır.

Hislerimiz bulutlara benzer. Rüzgâra göre şekil alır. Bu kadar karaktersiz bir şeyi şiir işimize esas ve temel aldığımız gün hapı yutmuş oluruz. Hislerimiz kocaman, ( ) şekillerdir.

Bütün sözlerim Kemal Tahir Tipi'nin serenadı için de vakidir. Yüzüm kızarıyor kardeşim.

Halil Şükrü'nün abdal abdal (derdimi haykırsam dağlar dinler mi?) diye sorması da bir başka iç acısı.

Nezihe Şefik'e dikkat et. Bu galiba Şefik Hüsnü adıyla eskiden bize yazan delikanlı olmalı. Bu oğlan her halde peyzajda muvaffak olmaktadır.

Güzin Işık'da da buram buram (gam) tütmektedir. Ne olacak bu gamlı delikanlıların hali yahu?

Baki Suha bir başka âlem: (Altın kalbin uçuşu) (Mat yeşil gündüz) (Ruhun göklerde doğup yaşayan sesi) (Mavi aydınlık) (Güzel ölümün aydınlıklarında yüzmek). Bunlar -neden saklayayım- her halde sarhoş veyahut dalgın bir adamın sayıklamalarıdır. Vuzuhsuzluğun bu kadarına asla düşmemek lâzımdı.

Faruk Aydiz'in Atölye'de Sabah'ına bayıldım. Çok taze ve çok yeni bir sesi var. Bu kadar renkli bu kadar yaşayan şiiri bu yakınlarda pek az okudum. Her halde sen de benim fikrimdesindir. Ona candan bir arkadaş nasihatı ver. Serbest nazımla tecrübeler yapsın. O zaman görecek ki daha iyi ve daha etraflı çalışmak imkânlarını bulacaktır.

(Yörük Gelini) şiiri kendi janrında muvaffak olmuş sayılabilir. Fakat ben halk şiirlerinin ustalıkla vezne dökülüşüne aleyhdarım. Bizim memlekette asla anlaşılmayan ters bir taraf var. Folklor ile millî edebiyatı birbirine karıştırmak.

Folklor Türk ruhunun aynasıdır. Yeni şair onun basit şekillerini alıp ustalıklı vezinlere dökmeyecek, ondaki ruhu ve hissi sezip bugünkü ileri edebiyat şekilleriyle ifade edecek. Misâl: Almanların Libelungen'i vardır. Bu bir halk masalıdır. ( ) önüne oturup onu rötüş ve kılıç işlemez ( )

Yaprak düşen yer kuru kaldı.

Bunlar saçmadır. Bugünün telakkilerine uymuyor. Hayal mahsulü olduğu hakikate aykırı bulunduğu belli, binaenaleyh ben bu (sihirli su) maddesini o zamanki şartlarla şöyle değiştireyim. (Libelungen'in bileğine

kuvvet ve kudretli koluna bir koskocaman kalkan verelim. Bu kalkanı öyle ustalıkla idare etsin ki kimseler onu vuramasın. Fakat bir gün bir dalgınlığına gelsin haklasınlar) diyemez. Bu saçmanın saçması, kepazeliğin dik âlâsı olur. Libelungen yazı ve kâğıt mevcut oldukça olduğu gibi kalacaktır. Fakat Alman şairi ondaki saf ve iptidai malzemeden istifade edebilir. Anlatabildik mi gözüm. Yani Karacaoğlan hatta Yunus Emre hep bu şekilde ilk malzeme maddei iptidaiye olacaktır. Zaten folklordan murat da budur! Sabahattin Ali'ye gelince o (**Dağlar ve Rüzgârlar**) kitabında yazdığı şeyleri muayyen bir ictimai muhit için hazırlamıştır. Yani Konya ve havalisi hattâ hapishane için binaenaleyh tıpatıp ona uymak doğru değildir.

Ahmet Selâhattin için de bu böyledir.

Halit Şükrü'nün nesrinden bir parça alıyorum. (Gece. Sessizlik ve kimsesizlik derken birdenbire gırtlağıma şu parça sarıldı). «İnce bir keman sesi keskin bir kılıç gibi gecenin sessizliğini yırttı» diyor. Ben ne diyeyim Ziya İlhan?

Bak Şaban Tüzün'ün derdine:
Gam başımdan gitmiyor.
Sızılarım bitmiyor.
(Sevgilim işitmiyor)
Baharım geldi geçti.

Hemen Allah muinin olsun delikanlım demek dinç ve erkek sesini bir sevgiline olsun işittiremedin ha! Tuuuu... Sen böyle ( ) peki ama cancağızım ne demeye şiir yazarsın ya? (') Adam daha çok ( ) sen de saçmalamışsın be yahu. En akıllısı direğe bağlanacak kadar cıvıtmış dedirtmek mi istiyorsun bana. Be adam sen hâlâ Belkıs harabelerine asfalt yol taharrisindesin. Bir kez gözünü yurda çevir. Herif Belkıs ha-

rabesinden vaz geçmiş hastasma kışın doktor getiremiyor tahta köprüyü sel almış diye. Ve değirmenin yolu batak olunca buğdayı iki taş arasında ufalayıp yiyor. Biz harabe yollarını seyyah otomobilleri için asfalt etmekten vaz geldik. Köylere belediye doktorları ve değirmen arasına bir mahacır kaldırımı olsun döşeyebilsek.

(İç Pazarımızı Genişletelim) yazısı bir felâkettir. Hem de, kızıla uğramış yedi yaşında yavruya şeyh efendinin ağzına tükürmek suretiyle yaptığı iğrenç ilâç kabilinden bir felâket. Ona daha uzun bir tenkit yapılabilir ama, artık sende de takat kalmamıştır. Bir başka sefere bu mevzua muhakkak avdet edeceğim.

Selâm canım kardeşim. Bu kadar hınzırca tenkitten sonra aklına ilk gelen söz «be adam sen ne yapıyorsun» demektir. Ben mi biraderim hiç birşey yapmıyorum. Eğer bir şeyler yapabilsem böyle akıl hocalığına vaktim kalır mıydı?

Gözlerini öper mektuplarını beklerim aziz şairim.

Kemal Tahir

(Tipi) adını bıraktım. Bizim yazıhanenin komşusu matmazelle soy adları için konuşuyordu bizim arkadaş. Ben de dinliyordum. Kızcağıza ( ) beni gösterip (adı Tipi) deyince kız evvelâ (tipi ne demek?) diye sordu. ( ) karşı zaten soğuk ( )

19.3.1938

Kardeşim Ziya İlhan,

Bu mektubumu hiç beklemiyordun. Dehşetli canım sıkılıyor. Bir dostla havaiyattan konuşmaya müthiş ihtiyacım var.

Muzlarını seve seve yedik. Sen bizi şahane hediyelerinle aristokrat yapacaksın.

Ne dersin, annen benim çalıştığım yere kadar geldi. Şöyle bir hadise oldu.

Küçük bir kız:

— Sizi aşağıdan çağırıyorlar,

diye haber getirdi. Galiba bizim kapıcının kızıydı. İndim, baktım. Hiç tanımadığım bir kadıncağızla bir zatı şerif.

— Kimi istediniz efendim? diye sordum.

Kadın:

— Hayır, hayır, yanlış, dedi, siz aradığımız Kemal değilsiniz. Affedersiniz rahatsız ettik.

Ben:

— Bir şey değil, diye merdivenlere dönerken beni çağıran küçük kızcağız:

— Nasıl olur, dedi, ellerindeki kâğıtta Kemal Tahir yazıyor.

Velhasıl tanıştık. İşte bu şaşkınlık arasında anneciğini bize dâvet edemedim. İrfan bilsen ne kadar üzüldü. Şimdi bu mektubumu alır almaz bana evinin adresini yaz gidip elini bir daha öpeceğiz.

O kadar çok yazmak mecburiyetindeyim ki yazıyı da, düşünmeyi de kanıksadım. Matbuat hayatından büsbütün uzak kalmak şüphesiz bir felâket. Fakat mütemadiyen, durup dinlenmeden, en fenası bir kerre bile okuyamadan matbaa vermek için yazmak feci. Dünya muharrirlerinden tercümeler serisi diye oldukça mükemmel bir roman külliyatı çıkıyor. Galiba son ondokuzuncu kitap «Jak London»'un **«Güneş Çocuğu»** adlı kitabı. İşte bu kitabın başında muharririn bir tarihçesi var. Amerika'nın «Maksim Gorki»'si dedikleri Jak London hayatından bahsederken «ayakkabı boyacılığı, gemilerde tayfalık, komisyonculuk yaptım. Şüphesiz gazetelere intisap etseydim bu işlerde kazandığımın on, hatta yirmi mislini alırdım. Lâkin ben gazete denilen melun müessesenin istidatları geberten, onları lif lif didikleyen, un gibi ufalayan bir cendere, bir işkence ve ölüm âleti olduğunu biliyordum» diyor. Ben Jak London'u misal getirmekle onun kıymeti ile kendi istidadım arasında bir benzerlik iddia etmiyorum. Fakat sözlerini içinde bulunduğum şartlara pek uyduğu için unutamadım. Artık fazla çalışmak şartıyla fazla para kazanmak imkânı var. Babıâli paçama iyiden iyiye sıvaştı. İçine yuvarlanmak için bir küçük çelme bir mini mini omuz vurma kâfi gelecek. Şu derdmend Mahmut Yesari -şimdi burada idi de hemen onu hatırladım- gözümüzün önünde. Hayatını kazanmak için üç ayrı gazetede üç ayrı romana birden başlıyordu. Birkaç sene ancak geçti. Şimdi bütün patronlar, Yesari'den geçti artık diyorlar. (Yesari'den geçti artık) ne utanmaz, ne kepaze bir söz. Yesari çok kullanılmış bir tabirle (suyu sıkılmış limon), (parıltısı yalanmış akide şekeri), (ırzına geçilmiş mahalle kızı) gibi bir şey.

Babıâlide Yesari gibi gebertilen, beyninin bütün cevheri, lif lif kıymık kıymık koparılan adamlardan İspanya'da hak ve adalet namına döğüşecek tam teşekküllü bir kolordu olur ve asi general Franko'yu Sevil Çarşısında kazıklardı.

Geçen gün bir ara boş kaldım, boş kalmadım, çünkü biten bir hikâyenin hemen arkasından, daha (İspinoz)'u (Kulak Misafiri)ni, (Karagöz)ü en berbadı (Kemal Tahir)'i atmadan bir yenisini bulmaya mecbur herifin, (boş kaldım) demesinden daha rezil, daha âdi lâf olmaz.

İşte şöyle bir ara daldım. Bir hesap yaptım. Her hafta tam orta büyüklükte beş forma yazı yazıyorum. Ve bir haftada tam orta büyüklükte beş forma yazı tashih ediyorum.

Cebimdeki saat iki senedir işlemiyor. Dört vidası gevşedi, saatçiye bıraktım. Evdeki dökme sobanın sırtı incelmiş, kabuk kabuk dökülüyor. Sümerbank ayakkabılarının altı ayda delindiğini, İngiliz kumaşı diye satılan yerli malı kostümlerin üç güneşli günde parladığını ve kullandığın tabancanın birteviye karıncalandığını görüp duruyorsun. ( ) didinen oğlan bu derde nasıl dayansın. Yarın dipdiri dururken -yahut dipdiri durur gibi ortada gezinirken (Kemal Tahir'den geçti artık) dedirtmek istemiyorum.

Bizim hatunla bu ciheti geniş geniş hesapladık. Zaten Haziran'da Ankara'ya doğru yol görünüyordu. Galiba yeni bir vekâlet mi, müdürü umumilik mi ne kuruluyor. Hatun da mektebe nihari olarak gidip gelecek.

Haziranı beklerken şöyle bir karar verdik. İrfan İstanbul'da bir muallimelik alıyor. Şöyle Boğaz mı olur, yoksa Kartal, Pendik tarafları mı olur. Bir kenara çekileceğiz. Ben işlerin bir kısmını tasfiye edeceğim. Haftada İstanbul'a

NOTLAR/1950 ÖNCESİ
KEMAL TAHİR

Yaşamı boyunca gözlem ve düşüncelerini defterlere, ajandalara, takvim yapraklarına, elinin altında bulduğu hemen her şeye yazan Kemal Tahir'in, **Bağlam Yayınları**'nca **Notlar** adıyla on ana başlık altında toplanmakta olan çeşitli yazılarının beşinci kitabı, **1950 Öncesi** dönemine uzanıyor.

1930'lu yıllar, Kemal Tahir'in yakın çevresince bir 'şair' olarak tanındığı dönemdir. Kemal Tahir sonradan, "Romancı olmaya 1940 yılında karar verdiğim zaman 29 yaşındaydım" diyecektir. Geleceğin romancısı, 1931-1933 yılları arasında yazdığı şiirlerin çoğunu birkaç defter içinde toplamıştı. Kemal Tahir 1933 yılında ise, aralarında şair dostu Ziya İlhan'ın da bulunduğu bir grup arkadaşıyla birlikte, **Geçit** dergisinin yayın hazırlıklarına başlayacaktı.

1950 Öncesi'nin ilk kitabı, işte, Kemal Tahir'in bu ilk edebiyat atılımlarını yaptığı dönemlerde tuttuğu şiir defterleri ile arkadaşı Ziya İlhan a yazdığı mektupları ve 1940'lı yıllarda da çeşitli cezaevlerinde yatarken sürdürdüğü şiir çalışmalarını bir araya getiriyor. İşin ilginci, Nazım Hikmet ile birlikte Çankırı Cezaevi'nde yatmakta olduğu 1940'lar başlarında, Kemal Tahir'in şiiri bırakıp romana yönelme tasarısına Nazım'ın bile karşı çıkarak, sanatçıyı caydırmaya çalışmasıydı; tâ ki, Kemal Tahir'in **Göl İnsanları**'ndaki ilk dört öyküsünü görünceye kadar...

Şiirler ve Ziya İlhan'a Mektuplar salt şair Kemal Tahir'i ortaya koymakla yetinmiyor; mektupları aracılığıyla, ünlü yazarın 1933-1938 döneminin Türk şiir ve edebiyat ortamıyla ilgili düşünce, çaba ve değerlendirmelerini de ilk kez gün ışığına çıkarıyor...

BAĞLAM

ISBN 975-7696-12-9
975-7696-13-7